

ПОПИС

УЧЕСНИКА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ
(1914–1918) ИЗ СЕЛА: РАВНИ, НИКОЈЕВИЋИ,
КОЛИШЕВИЦА, СКРЖУТИ, ВРАНЕ,
ЉУБАЊЕ И ЗБОЈШТИЦА

Спиридон (Ђермеје) Смиљанић
Василије А. Лекић
Панто М. Огдонич
Миљинко Р. Миљановић
Раганир (Ђелесије) Жујић Штупри
Сретен (Арсеније) Никалић
Светозар (Ђузаје) Њрљевић
Миљинко (Лазар) Тешиновић
Константин Смиљанић
Владимир Поньавић
...вић

Миљинко Дуњић
Миљан Вајић Ђер
Манасије Н. Вранић
Тихомир В. Вранић
Вујић Дубовић
Василије Ђорђевић
Обрен Ђорђевић
Миљинко Спирidonовић
Миљан Тешиновић
Лазар Сузурић
Ђорђе Димитријевић
Ауријан Марковић
Радојица Радојић
...ић Радојевић

Попис учесника у Првом светском рату (1914–1918) из села:
Равни, Никојевићи, Колишевица, Скржути, Вране,
Љубање и Збојштица

Издавач

Народни музеј Ужице

За издавача

Славица Стефановић, директор

Аутори

др Милић Радовић

Станојка Миливојевић, музејски саветник, историчар

Данило Станојевић

Сарадници истраживачи

Миломир Смиљанић, дипл. економиста

Милован Цицварић, машински техничар

Југослав Обреновић, дипл. правник

Мирко Топаловић, мастер историчар

Митар Стевановић, дипл. инг. сточарства

Рецензент

др Илија Мисаиловић

Лектор

др Валентина Златановић Марковић

Превод на енглески

Марија Тодоровић,

мастер проф. енглеског језика и књижевности

Компјутерска припрема

Никола Ћосић

Штампарија

Братис, Ужице

Тираж

500

Ужице, 2020.

ISBN 978-86-80880-21-1

1. РЕЧ ИЗДАВАЧА

Поводом обележавања 100 година од завршетка Првог светског рата, др Милић Радовић, професор ФОН-а у пензији, иницирао је, осмислио и финансирао реализацију пројеката „Попис учесника (погинули и преживели) у Првом светском рату 1914–1918. године из села: Равни, Никојевићи, Колишевица, Скржути, Вране, Љубање и Збојштица“, у знак захвалности и поштовања према делу храбрих предака. Српски народ је сведок великог страдања учесника у Првом светском рату. Заслуге српске војске и многих појединаца за окончање рата су немерљиве, а жртве које је поднео српски народ заслужују вечно памћење. Ангажовани сарадници – истраживачи, користили су све релевантне изворе: архивску документацију, матичне књиге, црквене књиге, спомен-плоче, надгробне споменике, споменике крајпуташе, податке казивача и најновију литературу. Све наведено је омогућило настанак ове публикације. Са циљем што доступнијег приступа оствареним резултатима, део пројекта је представљен у форми електронске књиге као својеврсног дигиталног споменика који може погледати свако ко пожели у целом свету. Пројекат је подржао Народни музеј Ужице, чији је задатак, између осталог, промовисање културно-историјског наслеђа.

2. УВОД

Када се, после 100 година од Првог светског рата, мало боље сагледа улога и допринос српске војске у том великом рату, ми, њихови потомци, морамо се запитати: „Шта смо урадили за те бројне и храбре ратнике па да им се, бар, име не заборави?“ Држимо се неписаног правила: „**Онолико колико поштујемо наше претке, толико ће нас поштовати наши потомци.**“

Иако је данас, после толико времена, када из тих генерација скоро да нема живих, тешко доћи до основних података о учесницима Првог светског рата (презиме, име оца и име, година рођења и година смрти, шта је радио и какву је улогу имао у рату, где је сахрањен) треба осмислити начин да се одговарајућим истраживањем, а посебно радом на терену, коначно изврши попис свих учесника Краљевине Србије у Првом светском рату, како погинулих тако и оних који су преживели ратна догађања. Сада постоје записи у облику камених плоча са именима и презименима погинулих. Постоје бројни споменици о Првом светском рату, бројна литература, хронике села и разни зборници са записима о ратним догађањима. Постоје и појединачни споменици који, посебно крајпуташи, садрже одређене податке о ратницима. Али време чини своје. Они се урушавају, већ су нечитки и полако нестају.

Постоји и веома опсежан попис војних и цивилних губитака Краљевине Србије у људству у Првом светском рату, објављен 2019. године. У том попису су само погинули и то са веома мало података. Углавном је немогуће препознати конкретног појединца јер се појављује више

истих имена без места рођења. Посебан проблем је евиденција учесника који су преживели рат.

Остварење детаљног и, што је посебно важно – трајног записа о нашим учесницима у тако важном рату, није једноставан посао, нарочито после једног века од тих догађања. Али ако се крене организовано, са припремљеним процедурама и упутствима, ако се људи, потомци ратника, на прави начин анимирају да у томе учествују и ако се искористе могућности дигиталне технологије, све се може успешно урадити и то са мало средстава. Ово је време дигиталне технологије, треба правити дигиталне споменике, које сви на свету могу лако да виде кад год пожелe, које време не урушава, на којима се може исписати онолико података колико желите, који се лако ажурирају у времену, не заузимају простор и не захтевају велика средства.

Реализацијом пописа отргли бисмо од заборава наше храбре ратнике, подигли свест код народа, како садашњој тако и будућим генерацијама, о значају и доприносу српске војске у том рату и смањили могућност да се фалсификују историјске чињенице.

Попис са одговарајућим подацима и историјским чињеницама, приказан у дигиталној форми, био би својеврстан дигитални споменик.

Да је све то могуће показује пример седам села у жичке општине која су то већ урадила за период од годину дана. Када се појавила идеја да се, поводом 100 година од Првог светског рата, изврши попис свих учесника рата, како погинулих тако и преживелих, у папирној и у дигиталној форми, дистрибуирано је мотивационо образложење зашто је важно то урадити и то баш сада на стогодишњицу великог рата. Брзо су се јавили добро-

вољци за учешће у овом пројекту, углавном школовани људи: правници, историчари, економисти.

Полазећи од плоча са именима погинулих, направљен је инструментаријум за истраживање (процедура, упутство, формулари). За истраживање података пријавили су се: Југослав Обреновић за село Колишевица, Милован Цицварић за село Никојевиће, Мирко Топаловић за Скржути, Митар Стевановић за Вране, Миломир Смиљанић за Равни и Данило Станојевић за села Љубање и Збојштица.

Користећи све расположиве изворе података и релевантне начине провере: разговор са потомцима, надгробни споменици, споменици крајпуташа, књиге, зборници радова, монографије, матичне књиге, уживички архив, војне архиве, и дигитални запис о војним и цивилним губицима Краљевине Србије у људству у Првом светском рату, завршен је попис ратника из наведених села Златиборског округа. Наравно да сви подаци нису нађени, али је свака допуна у времену, у дигиталном запису, веома једноставна.

Како сви не користе интернет, подаци су објављени и у штампаној форми. То је за овај број учесника било сврсисходно. Обим, потпуност и поузданост података нису исти у свим селима. Тамо где је било ранијих истраживања, када је било више живих учесника и генерацијских сродника, дошло се до више података. За села Љубање и Збојштицу део истраживања је обављен пре 25 година. Ово још више потврђује велику потребу да пописе треба извршити што пре док се подаци још могу пронаћи.

Поред података о учесницима рата, пркупљени су и одговарајући текстови из релевантне историјске лите-

3. ПРВИ СВЕТСКИ РАТ (1914–1918)

3.1. УЗРОЦИ И ПОВОДИ

Почетком XX века у Бечу су Србију доживљавали као непријатеља који се нашао на путу даљег ширења Хабсбуршке монархије, државу која своју мањину и остале Југословене подстиче на побуну против Аустроугарске и чију ратну исцрпљеност треба искористити. На дневном реду историје било је изазивање рата. Док Србији то није одговарало, Немачка и Аустроугарска су тежиле управо таквом развоју догађаја. Ово је децембра 1912. године потврдио и Ратни савет у Берлину, затраживши од Министарства спољних послова да утиче на генерисање дипломатске кризе, искоришћене као повод за превентивни рат. У јесен 1913. године, приликом сусрета са аустроугарским престолонаследником, Францом Фердинандом, и министром спољних послова, грофом Леополдом фон Берхтолдом, Вилхелм II постао је убеђен да се Аустроугарска налази под „несносним“ притиском словенског становништва. Како је у својој ароганцији заступао став да „Словени нису рођени да владају, већ да служе“, закључио је да „са Србијом не може за Аустро–Угарску бити другог одношаја, него што је одношај зависности мањег према већем по систему планета“. У случају да Србија одбије покорност, сматрао је да је на то треба натерати. Порука коју је дао Бечу била је садржана у следећим речима: „Кад Његово Величанство, цар Франц Јосиф, нешто тражи, српска влада се мора покорити; а ако то не учини онда треба Београд бомбардовати и држати га толико поседнутог док се не

ратуре који се односе на: узроке и поводе Првог светског рата, понашање Грчке владе и становника Крфа према Српској влади и војсци, кратак приказ ратних догађања, мишљење важних савременика о улози, доприносу и јунаштву српске војске, доприносе и јунаштво учесника рата из ових седам села златиборског краја.

Значај овог пројекта препознао је Народни музеј Ужица и преузео обавезе припреме материјала за штампање књиге и израду дигиталне форме пописа. Историјски текстови који се односе на Србију и српску војску у целини, преведени су на енглески у дигиталној форми пописа, која ће имати ширу и краћу верзију. Шира ће садржавати све што се налази у књизи, а ужа само текстове који се односе на Србију и српску војску у целини, преведене на енглески и попис ратника који се не преводи. Читалац треба да има могућност избора коју верзију жели да гледа, чита а можда и да слуша. То значи да дигитални документ односно дигитализована књига може бити покривена одговарајућом музиком и говорним текстом.

У току реализације пописа помоћ су пружили многи, а посебно Драгица Јевтовић и Славка Митричевић.

Мудре речи Иве Андрића уверавају нас да је прошлост важна за идентитет једног народа: „Само неуки и неразумни људи могу да сматрају да је прошлост мртва и непролазним зидом заувек одвојена од садашњице. Истина је, напротив, да је све оно што је човек некад мислио, осећао и радио, нераскидиво уткано у оно што ми данас мислимо, осећамо и радимо. Уносити светлост научне истине у догађаје прошлости, значи служити садашњости.“

Др Милић Радовић,
професор ФОН-а у пензији

испуни воља Његовог Величанства... Можете бити сигурни да ја стојим иза вас и да сам спреман извући сабљу кад год ваш поступак то учини потребним.“¹

У јуну 1914. године, аустроугарска војска је код Тарчина у Босни одржавала велике војне маневре, којима је требало показати снагу, заплашити непријатеље и Србији предочити намере Двојне мохархије. Из тих разлога војска је била под пуном ратном опремом, а план извођења маневара симулирао је напад на Србију, уз укључивање операција којима је требало одбацили евентуални бочни удар војске Црне Горе. То је био повод да у Сарајево, управо на Видовдан, дође аустроугарски престолонаследник, надвојвода Франц Фердинанд, са супругом Софијом. Енглески историчар А. Ц. П. Тејлор упоредио је ову надвојводину одлуку с евентуалним парадирањем британског краља на улицама Даблина на Дан Светог Патрика. И сами је схвативши као изазов, припадници тајне, омладинске и револуционарне организације Млада Босна, која се противила анексији, организовали су атентат на надвојводу.²

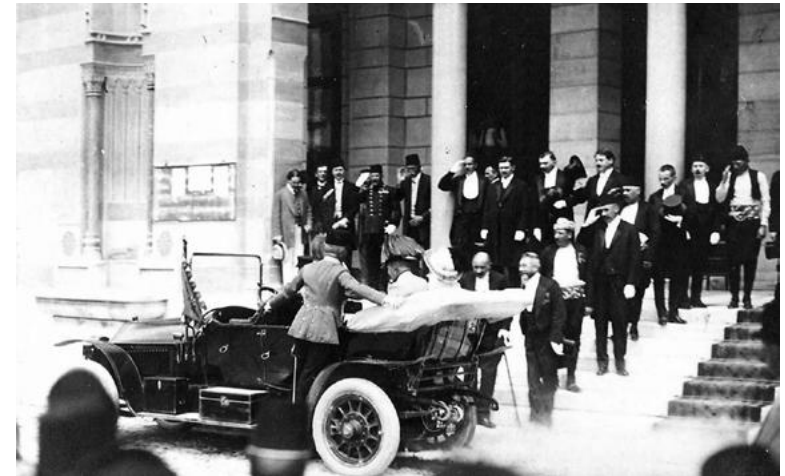

Гаврило Принцип,
у ћелији после атентата

1 Мира Радојевић, Љубодраг Димић: *Србија у Великом рајћу 1914–1918*, Београд, 2014, 46.

2 Мира Радојевић, Љубодраг Димић: *Србија у Великом рајћу 1914–1918*, Београд 2014, 72.

Атентат на Франца Фердинанда, престолонаследника Аустроугарске, који је извршио Гаврило Принцип, 28. јуна 1914. године у Сарајеву, био је повод да Централне силе започну рат против сила Антанте за превласт у свету, а узроци Првог светског рата су дубљи и настали су много раније.

Франц Фердинанд напушта Беледију, Сарајево 1914.

Аустроугарска, подстакнута од Немачке, оптужила је Србију за догађаје у Сарајеву и упутила јој ултиматум 23. јула 1914. године, са роком одговора од 48 сати, који је понижавао српску државну независност. Српска влада је, не прихватајући уцену, ултиматум одбацила. Њен одговор је лично однео у аустроугарско посланство, 25. јула, председник владе и министар спољних послова, Никола Пашић. Аустроугарска влада, незадовољна одговором (а уствари такав је и желела), истога дана увече је наредила мобилизацију војске предвиђене за рат про-

тив Србије. У исто време српска влада је објавила општу мобилизацију.³

Тако је почео четворогодишњи рат у коме је Србија претрпела велика материјална разарања а народ и војска поднели огромне губитке. Победу у Првом светском рату Србија је несразмерно скупо платила: током рата изгубила је, како се процењује, близу 1.000.000 становника, од којих су око 400.000 војни обвезници, док су остали били цивили, што је чинило готово трећину укупног становништва или чак око 60% мушке популације. Ниједна друга земља, учесница Великог рата, није тако скупо платила своју слободу⁴.

³ Миливоје Антонијевић: *Ужичани у Првом светском рату*, Титово Ужице, 1986, 14.

⁴ Душан М. Бабац: *Српска војска у Великом рату 1914–1918*, Београд 2013, 11.

3.2. КРАТКА ХРОНОЛОГИЈА РАТНИХ ДОГАЂАЊА 1914–1918.

1914.

28. јун – атентат на надвојводу Франца Фердинанда у Сарајеву

23. јул – аустроугарски ултиматум Србији

25. јул – српски одговор на ултиматум

28. јул – Аустроугарска објављује рат Србији

12. август – аустроугарске трупе прелазе Дрину

16–19. август – Церска битка

27. август – аустроугарске трупе протеране преко Дрине

8. септембар – други аустроугарски напад на Србију

16. новембар – почетак Колубарске битке

2. децембар – аустроугарске трупе заузимају Београд

3. децембар – противнапад Српских трупа

9. децембар – крај битке на Колубари; пораз аустроугарских снага

15. децембар – српске снаге ослобађају Београд и протерују аустроугарске трупе

1915.

март – почетак припрема аустроугарске команде за нови напад на Србију

5. октобар – почетак искрцавања савезника у Солуну

6. октобар – почетак офанзиве здружених немачких и аустроугарских снага

9. октобар – пад Београда

14. октобар – Бугарска почиње ратне операције против Србије

16. октобар – ратне операције пресецају железничку пругу Ниш–Солун

20. октобар – пад Куманова

22. октобар – пад Скопља

25. новембар – наредба Српске врховне команде о повлачењу ка Јадранском мору

16. децембар – прве српске трупе стижу у Скадар

1916.

19. јануар – објављена наредба о евакуацији Скадра
јануар–фебруар – евакуација српских снага из Албаније на Крф, Бизерту и друга места

11. април – почетак укрцавања српских трупа на Крфу за прелазак на Халкидике

јун–јул – посудање линије фронта Кожуф–Лерин од стране српских трупа

17. август – превентивна противофанзива бугарских трупа

14. септембар – почетак противофанзиве српске војске која траје до децембра 1916. године, освајање Кајмакчалана

19. новембар – ослобађање Битоља од стране српских, француских и руских трупа

децембар – прелазак савезничких снага у дефанзивни, рововски рат, на Солунском фронту

1917.

9. мај – напад Друге српске армије код Доброг Поља

21. мај – наређење да се напад заустави

1918.

23. јун – инструкције Француске владе генералу Франше д'Еперу да објави припреме за офанзивну акцију

27. јул – почетак израде плана офанзиве у Српској врховној команди

3–9. септембар – излазак француских и српских снага на полазне офанзивне положаје

15. септембар – напад пешадије на сектору Добро Поље–Ветерник

21. септембар – српске трупе избијају на обалу Вардара и заузимају Кавадарце, повлачење немачких и бугарских снага на линију Битољ–Дојран

22. септембар – француске снаге улазе у Прилеп

29. септембар – српске снаге ослобађају Скопље; Бугарска потписује протокол о капитулацији

10. октобар – почетак борбе за ослобађање Ниша

15–30. октобар – борбе за ослобађање Србије

20–30. октобар – ослобађање Црне Горе

1. новембар – ослобађање Београда и целе Србије.⁵

5 Љубомир Сарамандић: *Ходочашће на Крф*, Београд 2004, 16–17.

3.3. ОДНОС ГРЧКЕ ВЛАДЕ И СТАНОВНИКА КРФА ПРЕМА СРПСКОЈ ВЛАДИ И ВОЈСЦИ

Становници Крфа и Грчка влада су веома срдечно и са великим гостопримством прихватили српску војску и чланове државне администрације и према њима, све време, одржавали пријатељски однос.

Пред члановима Парламента, 1. новембра 1917. године, говорио је председник Грчке владе, Елефтериос Вензелос, који је обећао да ће Грчка помоћи Србију свим расположивим средствима. Његову беседу сви присутни посланици испратили су овацијама.

„Вест да ће острво бити стављено под проктеторат и да ће на њега бити искрцано 150.000 људи, од којих су многи били са инфективним и другим болестима, морала је изазвати код Крфљана скепсу. У то време, на целом острву било је око 100.000 становника, који су добро знали шта значи живот под туђом управом. Међутим, Срби су својим понашањем и поштовањем обичаја и имовине Крфљана, врло брзо преобратили неповерење домаћина у срдачност свакодневне комуникације.“

У листу „Нова Грчка“, новинар Костас Пасјанис дочекује војводу Радомира Путника речима: „**Добро дошао на острво Хомерске принцезе, уморна старина, војсковођо јуначког народа који није поклекао пред варварским налетом...**“⁶

Чувени италијански дипломата, гроф Карло Сфорца, забележио је: „Од свих туђинаца који су се измењали на Крфу, најживље симпатије стекли су Срби, и то са више разлога: у првом реду зато што су српски чиновници и официри који су становали у вароши сматрали

6 Љубомир Сарамандић: *Ходочашће на Крф*, Београд 2004, 66.

као најхитнију дужност да потроше сав свој новац чим га приме, немајући никаква смисла за штедљивост Италијана или Француза, код којих је тај смисао још више развијен; што су српски војници, растурени по многобројним малим логорима на острву, увек поштовали жене крфског становништва, док су Италијани и Французи понекад постајали хероји из Бокачевих прича. А нарочито су Срби били омиљени што ниједан од њих није желео да остане ту, што је сваки од њих жудио за својом грудом земље у Шумадији, за својом кућицом у Београду или Нишу.“⁷

У Грчкој су изграђена бројна спомен-обележја која сведоче о боравку српске војске за време Првог светског рата.

1. ВИДО (Маузолеј, Камени крст, Споменик братимљења Крушевца и Крфа)
2. ГРАД КРФ (Српска кућа)
3. ГУВИЈА (Споменик искрцавању српске војске)
4. АГИОС МАТЕОС (Споменик борцима Дринске дивизије, Споменик Јанису Јанулису, на чијем је земљишту смештено војничко гробље).

На гробљу код логора Матеос подигнут је споменик са натписом: „Дринци својим друговима из ратова 1914, 1915. и 1916.“ На споменику су уклесани стихови безнађа, који подсећају на предсмртну поруку:

„На хумкама у туђини, неће српско цвеће нићи.
Поручите нашој деци нећемо им никад стићи.
Поздравите Отаџбину, пољубите родну груду,
Спомен борбе за слободу, нека ове хумке буду.“⁸

7 Љубомир Сарамандић: *Ходочашће на Крф*, Београд 2004, 67–68.

8 М. Антонијевић, нав. д. 109. Стихови су познати под називом „Крфски епитаф“ Владимира Станимировића.

Спомен-костурница на острву Видо изграђена је тек за време владе Милана Стојадиновића, који је као млад службеник Министарства финансија, 1916. године, бора-вио на Крфу и ту постао крфски зет. Кости ратника са гробља које је постојало на Виду и оних сахрањених на крфским војничким гробљима, чија су имена била позна-та, пренете су у касете у унутрашњости маузолеја. Укупно 1.232 касете постављене су по азбучном реду. Кости 1.532 неидентификована војника похрањене су у два спољна бочна бункера изнад којих се налазе лице и наличје „Албанске споменице“. Изнад врата маузолеја исписане су речи: „Српским јунацима – Југославија“. У унутрашњости маузолеја, 1940. године, академски сликар Лазар Личи-носки израдио је мозаик „Албанска Голгота“.

Крфске општинске власти, 1993. године, уступили су српској држави зграду велике историјске вредности у центру града Крфа, у улици Мустоксиду 19, преко пута Јонске општине. Здање које је убрзо названо „Српска кућа“ састоји се од музеја, који је посвећен боравку Срба на Крфу од 1916. до 1918. године, и почасног конзулата Републике Србије.

Сталну музејску поставку је осмислио генерал Ми-лорад Прелевић, а састојала се од једанаест тематских целина:

1. Одбрана Србије 1915.
2. Повлачење преко Албаније.
3. Евакуација српске војске са албанске обале.
4. Српска деца и школе на Крфу.
5. Видо – острво смрти.
6. Српски војнички логори на Крфу.
7. Реорганизација српске војске на Крфу.
8. Српска влада на Крфу.

9. Гробља и споменици.

10. Одлазак српске војске са Крфа.

11. Односи Срба и Крфљана у време Првог светског рата и данас.⁹

Ова изложбе је била у функцији до 2016. године када је у реновираној „Српској кући“ на Крфу 18. апри-ла 2016. отворена нова стална мултимедијална постав-ка „Срби на Крфу 1916–1918.“¹⁰ Употребом савремених технологија, ова поставка представља допринос него-вању сећања и пијетета према славним прецима који су, после величанствених победа 1914. године, у изузетно тешким околностима тројног напада од стране Немач-ке, Аустроугарске и Бугарске, 1915. године, и значајних борби током повлачења, били принуђени да се повуку како би спасили част државе и народа.

„Српска кућа“ на Крфу

Изложба је глас и одјек потомака, сећање и огро-ман пијетет према нашим прецима, који су после вели-чанствених победа 1914. године, и у изузетно тешким

⁹ Љубомир Сарамандић: *Ходочашће на Крф*, Београд, 2004, 77.

¹⁰ <http://www.avantartmagazin.com/na-krfu-otvorena-nova-stalna-postavka-u-srpskoj-kuci/>

Детаљ са сталне поставке „Срби на Крфу 1916–1918.“

околностима 1915. године, изабрали најтежи начин да спасу част српске државе и народа. Изложба „Срби на Крфу 1916–1918.“ остаје као споменик српским жртвама, али и сећање на брзи опоравак српске војске, наставак рада владе и државних органа и место са кога је војска отишла на Солунски фронт, са кога је извојевана победа у Првом светском рату.¹¹

Указом краља Александра Карађорђевића, од 6. новембра 1921. године, „Албанском споменицом“ одликовано је 142.148 припадника српске војске, укључујући државне чиновнике и свештенике обвезнике који су прешли Албанију. На аверсу је двоглави орао са ликом регента уз натпис: „Својим ратним друговима, Александар“, а на реверсу натпис: „За верност отаџбини“.

„Албанска споменица“

¹¹ <http://www.avantartmagazin.com/na-krfu-otvorena-nova-stalna-postavka-u-srpskoj-kuci/>

3.4. МИШЉЕЊЕ САВРЕМЕНИКА О ЈУНАШТВУ СРПСКЕ ВОЈСКЕ

Да би се боље разумео подвиг ове по броју мале војске, али велике по јунаштву, можда је најбоље погледати оно што су савременици о њој рекли.

Немачки цар Виљем: „Штета што тај мали народ није мој савезник.“

Нови бечки „Greie Presse“, 1918. године: „Остаће загонетка како су се остаци Српске војске, који су се спасли испред Макензенове армије, могли доцније оспособити за борбу. То је доказ да српски војник спада у најжилавије ратнике које је видео светски пожар.“

Келнске новине од 1918. године, у чланку „Психологија повлачења“, пишу: „Мало војника се тукло онако како се тукао српски војник. Он је умирао тамо где му је било наређено да се држи.“

Фелдмаршал
Макензен

Фелдмаршал Макензен: „Ја не обично ценим и волим вас из Шумадије. Ви сте херојски народ, пун части и поноса, народ велике и сјајне будућности.“

Аустријски генерал Алфред Краус: „Овом приликом треба напоменути да смо упознали Србе као ваљан и непријатеље. Ја сам их сматрао и сматрам их и сада као војнички најјаче од свих наших непријатеља. Задовољни с малим, довитљиви, лукави, особито покретљиви, добро наоружани, богато снабдевени муницијом, вешти у коришћењу земљишта, врло добро вођени, мржњом и одушевљењем загрејани за борбу, они су нашим трупа-

ма задавали много више тешкоћа него Руси, Румуни и Италијани.“

Чешки књижевник Ервин Киш, каплар 11. пука 9. аустроугарске дивизије и учесник Колубарске битке: „Тек у Србији 1914. године схватио сам да је слобода малих народа јача сила од насиља великих и моћних. Тек сам овде схватио Шатобријана да неумитна сила – воља савлађује све, а да је слабост силе у томе што верује само у силу.“

Професор медицинског факултета у Токију, за време Првог светског рата шеф мисије јапанског Црвеног крста у Паризу: „До овога рата ми Јапанци уживали смо глас војника са најјачим ратничким духом. Овога пута морамо признати да нам је српски војник то првенство одузео. Не замерите, господо Срби, што смо на то мало и љубоморни.“

Норвешки пуковник Карстен Ангел, 1915: „Дошли смо са мало поштовања за српске војнике, а враћамо се пуни дивљења. Видели смо народ миран, самопоуздан, родољубив. Нашли смо најбоље војнике на свету, храбре, послушне, трезвене, издржљиве, вољне да жртвују живот за земљу и националну идеју.“

Француски маршал Франше д'Епере: „Ко су ти јунаци који могу да се подиче да су заслужили једно од највећих одликовања на свету? То су сељаци, скоро сви, то су Срби тврди на муци, трезвени, скромни, несаломиви, то су људи слободни, горди на своју расу и господари својих њива.“¹²

Франше д'Епере

12 Душан М. Бабац: *Српска војска у Великом рату 1914–1918*, Београд 2013, 12–13.

4. УЛОГА И ДОПРИНОСИ УЧЕСНИКА ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА ИЗ СЕЛА РАВНИ, НИКОЈЕВИЋА, КОЛИШЕВИЦЕ, СКРЖУТИ, ВРАНА, ЉУБАЊА И ЗБОЈШТИЦЕ

Ужичку војску, која је бројала 42.000 људи, 60 топова, 20 митраљеза, сачињавали су: Ужичка здружена бригада, Шумадијска дивизија II позива и Лимски одред. Командант Ужичке војске био је генерал Милош Божановић. Њен задатак је био да штити леви бок и позадину главних снага, да брани гранични фронт од Рогачице до Прибоја, контролишући све правце који са запада воде ка Ужицу и у долину Западне Мораве. Распоред ових формација Ужичке војске био је следећи:

1. Шумадијска дивизија II позива (командант, пуковник Драгутин Милутиновић), прикупљена је у рејону Ужице–Кремна. У њеном саставу био је и 4. пешадијски пук I позива „Стеван Немања“. Пук је истурен на Шаргану са задатком да затвара правац Мокра Гора–Ужице.

2. Ужичка здружена бригада (командант, пуковник Иван Павловић), на Дрини на положају Рогачица–Бајина Башта, састава: 4. пешадијски пук II позива и 4. пешадијски пук III позива, са задатком да брани правце према Ужицу, са главним ослоњцем на Кадињачу.

3. Лимски одред (командант, потпуковник Јеврем Михаиловић), састав: 4. и 5. кадровски пук, био је у рејону Прибоја, са задатком да брани правце долином Лима, кроз Санцак ка Новом Пазару и да на левом крилу одржава везе са црногорским трупама.

Команданту Ужичке војске били су придодати Златиборски четнички одред који се састојао од 500 људи под командом мајора Косте Тодоровића и Горњачки четнички одред са око 750 људи под командом мајора Велимира Вемића, који су планирани за дејства у позадини и евентуалног подизања устанка у Босни.¹³

Велики број бораца из села Равни, Никојевића, Колишевице, Скржути, Врана, Љубања и Збојштице регрутован је у 4. пуку „Стеван Немања“ и 17. пуку „Престолонаследник Александар“ (кадровски I, II и III позив), док су војници, који су били у сталном кадру на служењу војног рока – кадровци, били распоређени, поред 4. пука, и у 5, 7, 10, 13, 23. и другим пуковима српске војске. У септембру 1915. године, по наређењу српске врховне команде извршена је мобилизација младића рођених 1896. године, такозвани регрути – последња одбрана. Највећи број је распоређен у јединице Нишке резервне трупе, Крушевачке резервне трупе и Крагујевачке резервне трупе, где је било доста регрута из поменутих села. Поред ових јединица, појединци из ових села борили се у добровољачким – комитским одредима и посебним јединицама пограничне жандамерије у борбама 1914/15.

Наведени пукови улазили су у састав Ужичке војске, Ужичке бригаде и Дринске дивизије I и II позива, у којима су ратајући исказали патриотизам и храброст на Церу, Мачковом Камену, Руднику, Суворобору, Рајцу. Многи од њих су прошли и беспућа Албаније, били на Крфу, учествовали у пробоју Солунског фронта, да би се (они који су издржали сва искушења и олује рата)

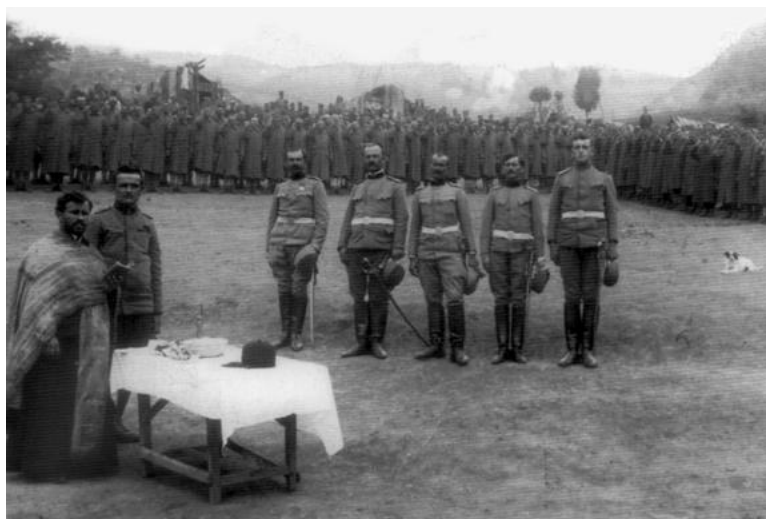
13 М. Зотовић и други: *Историја Титојовој Ужици*, Београд, 1989, 894.

као победници вратили фамилијама и постали угледни мештани у својим селима или значајне личности широм своје домовине.

После повлачења српске војске преко Албаније, крајем фебруара 1916. године, на Крфу је извршена реорганизација српске војске (услед великих губитака и смањеног људства). Две раније дринске дивизије спојене су у једну по називом – Дринска дивизија, под командом генералштабног пуковника, Крсте Смиљанића. Војници 4. пука, кадровци I и II позива, сврстани су у један, 4. пук „Стеван Немања“, чешће називан Ужички пук, док је од војника трећепозиваца формиран, заједно са ваљевским и шабачким обвезницима, Дрински пук. Четврти (ужички пук), Пети (ваљевски пук) и Шести (шабачки пук), заједно са Дринским пуком, током борби на Солунском фронту били су у саставу Дринске дивизије. Једно време, до краја 1916. године, у саставу ове дивизије био је Добровољачки – комитски одред „Војводе Вука“ (потпуковник Војин Поповић).

Дринска дивизија је заједно са Дунавском дивизијом чинила Трећу армију, под командом генерала Павла Јуришића Штурма. На дан своје реорганизације, 25. фебруара 1916. године, на Крфу, 4. пешадијски, Ужички пук, имао је 2.990 људи (од тога 92 официра, 451-ог подофицира, 373 каплара, 2074 редова).¹⁴ Овом реорганизацијом, као и раније, већина ратника из ових села били су у Ужичком пуку, док се један мањи број борио у другим српским пуковима и другим војним формацијама. Новом реорганизацијом српске војске, 1917. године, укинута је Трећа армија, па је Дринска дивизија

14 Војно-историјски институт ЈНА у Београду, у даљем тексту ВИИ, Архив бивше српске војске, Београд, Пописник 6, 7 и 9.

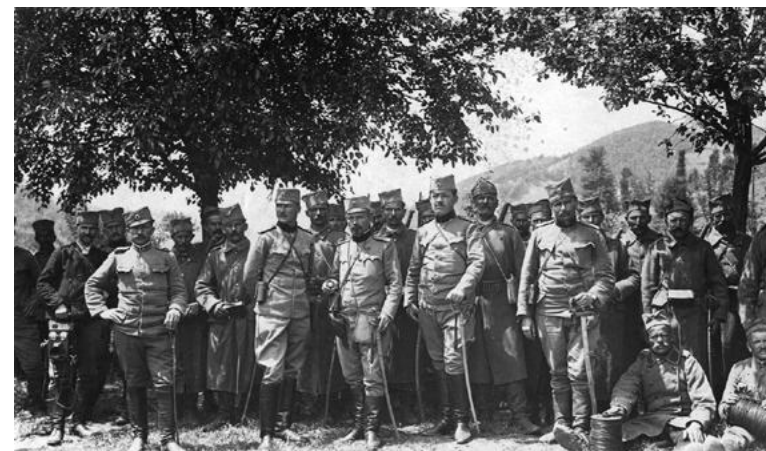
Заклетва регрута, Вардиште 1914.

ушла у састав Прве армије, под командом војводе Петра Бојовића.

Напад Аустроугарске на Србију почео је ујутру 12. августа 1914. године. Бомбардујући артиљеријом Београд, Шабац и Обреновац, агресор је почео форсирање Дрине и Саве.¹⁵ Продирући у Подриње и Мачву, Аустроугари су над становништвом починили многа злодела – убиства, пљачке, паљевине. Први оружани сукоб већих размера између аустроугарске и српске војске одиграо се на Церу, 16–20. августа 1914. То је била велика победа српске војске и прва савезничка победа у рату. Церска победа подигла је веру српског народа у сопствене снаге и указала на слабости Двојне монархије.

Ужичка војска у овом првом нападу на Србију одиграла је значајну улогу, мада није учествовала у Церској бици, она је са црногорским трупима везивала крупне

¹⁵ М. Антонијевић, нав. дело, 21.

Штаб ужичке бригаде у Пилици, 16. мај 1915.

непријатељске снаге и тиме олакшала напоре главних српских снага.

Под притиском савезника, српска Врховна команда покренула је офанзиву првих дана септембра 1914. године, Првом армијом у Срему и Ужичком војском у источној Босни. Међутим, истовремено и генерал Поћорек је припремио напад на Србију на Средњој Дрини и из Срема. Ужичка војска прешла је на леву обалу Дрине и са црногорским трупима наставила офанзиву у Босни. Тако је почела битка на Дрини¹⁶ која се одиграла на обе стране Дрине у широком фронту: у Србији од Саве до Љубовије, а у источној Босни до линије Хан Пијесак–Соколац–Пале–Фоча. Током борби, у септембру и октобру, у Ужичкој војсци су четничко-добровољачке јединице имале наглашену улогу.¹⁷ Битка је на разим положајима

¹⁶ П. Томац, *Први светски рат 1914-1918*, Војно-издавачки завод Београд, 1973, 120–126.

¹⁷ Б. Храбак: *Дејства добровољачко-четничких јединица у Ужичкој војсци у лето 1914*, Ужички зборник. 9 (1980) 143–165.

различно трајала – од две седмице до два месеца. Најжешће борбе вођене су на падинама Гучева, нарочито на Мачковом камену, где су обе стране покушавале да задрже стратешки битан вис. Борбе Ужичке и Санџачке војске на горњој Дрини и у југоисточној Босни трајале су дуже од месец дана и за то време заузето је неколико вароши: Вишеград, Рогатица, Сребреница, Соколац и Хан Пијесак, угрожена је позадина Поћорекџих главних трупа и отежана његова подршка од Сарајева. Због угрожености правца ка Сарајеву, генерал Поћорек је морао да довлачи снаге са доње Дрине и из Италије да би протерао српске и црногорске трупе из Босне, што му је успело у другој половини октобра 1914. Тиме је битка на Дрини завршена.

Почетком новембра 1914. трупе генерала Оскара Поћорека, попуњене људством, ојачане брдском и тешком артиљеријом нападају српску војску на десној обали Колубаре. Настаје серија бојева под називом Колубарска битка. Колубарска битка сматра се једном од највећих успеха српске војске и савезничких снага која је генералу Живојину Мишићу донела чин војводе.

„Током новембарских операција Ужичке војске највећи сукоби су се одиграли на Крстацу 22. новембра 1914. Бој на северном делу планине Крстац између Мораве и реке Бјелице, у коме је Ужичка бригада разбила дупло јачу снагу непријатеља, од знатног је утицаја на ток наше офанзиве 1914. Непријатељске снаге груписане у долини Скрапежа, Бетиње и Мораве, испред Пожеге. Пошто су прешле Мораву, заузеле су главне положаје на северном делу Крстаца планине. Ужичке бригаде водиле су борбу 19, 20. и 21. новембра у циљу извиђања, протеривања непријатеља и за одржавање заузетих положаја.

И најзад, бојем од 22. новембра, аустријске трупе су разбијене, потиснуте са ове планинске баријере и бачене у долину код Пожеге. Највеће губитке непријатељ је наносио са утврђених положаја Белошевца и Белог камена пушчаном и митраљеском ватром. Изложени великој и оближњој ватри наши су заузимали стопу по стопу. Са падом Белошевца, бој на Крстацу решен је у нашу корист. Разбијене аустријске трупе на Крстацу одступиле су у великом страху и нереду према Пожеги, односно Ужицу. Губици Ужичке бригаде: 115 погинулих војника, рањених 238 и несталих 19. Непријатељски: 190 војника, 1 официр, рањено 250 војника, заробљено 2 официра и 770 војника. На овакав успех утицала је, нема сумње, околност што су се Ужичани борили на свом сопственом тлу, на домаку својих огњишта, својих најмилијих. Сви официри и све старешине наших трупа у боју на Крстацу претходили су личним примером у челичној истрајности, пожртвовању, несаломивој вољи, енергији и храбрости.“¹⁸ Ужичка бригада је водила и бој на Трешњици (8. децембра), рејон између Пожеге и Ужица, после кога је наставила гоњење непрјатеља до Дрине. Шумадијска дивизија II позива стигла је на линију Дебело брдо–Рогачица, Лимски одред на одсек Рогачица–Бајина Башта. Ужичка бригада је код Бајине Баште заузела висове: Загајицу, Мусино брдо и Главицу.

Прва армија са положаја западно од Горњег Милановца изненада је прешла у противнапад. Генерал Живојин Мишић, њен командант од 15. новембра 1914. године, брзим одступањем је скратио линију фронта, пружио војницима време за предах, примио је и распо-

18 И. Павловић: *Из наше офанзиве 1914. Бој на Крстацу 22. новембра 1914. године*, 46, н. д.

редио артиљеријску муницију која је стигла из Грчке и одлучио се за противудар. По наредби војводе Радомира Путника, војвода Степа Степановић и генерал Павле Јуришић Штурм издали су наређења својим армијама да крену у напад. Тиме је почела друга офанзивна фаза битке у басену Колубаре. Аустроугарски фронт се поколебао а затим распао. До тада победничка, царско-краљевска војска сада је бежала са српске територије. Многи су пали у заробљеништво, а они који су умакли заустављали су се далеко иза својих полазних положаја у Босни. Избијањем Прве армије и Ужичке војске на десну обалу Дрине и Саве и ослобођењем Београда, 15. децембра 1914. године, победоносно је завршена велика Колубарска битка.

Велика победа српске војске на Колубари била је резултат њене вишемесечне борбе са технички и бројно надмоћнијим противником. По речима војводе Радомира Путника, у овој борби непријатељ је „*потучен, растројен, побеђен и отеран са српске територије*“.

У Колубарској бици, Ужичкој војсци је 7. 222 војника избачено из строја. Од тога 1.097 погинулих, 3963 рањених и 2.162 несталалих¹⁹, што јасно говори и о величини њеног ангажовања. Она је стално била на помоћном операцијском правцу. Имала је успеха и неуспеха, али никада није дозволила да непријатељ угрози бок и позадину.

19 М. Зотовић и други, н. д. 906.

5. ПОВЛАЧЕЊЕ УЖИЧКЕ ВОЈСКЕ ПРЕКО АЛБАНИЈЕ 1915. ГОДИНЕ, БОРАВАК НА КРФУ

Српска војска је, током ратних операција 1914. године, заробила од аустроугарске војске 42.000 војника и старешина, запленила 43 заставе, 142 топа, 71 митраљез, 60.000 пушака, 2 авиона, 4000 коња.²⁰ То је био крај Поћорекове каријере, смењен је и пензионисан. После протеривања агресора, мањи делови српске војске су задржани на граници а већи део је упућен у унутрашњост земље на одмор. Поред великих жртава и материјалних губитака, епидемије заразних болести направиле су пустош у Србији. Све је то утицало на јако тешко стање у земљи које није било много боље ни после деветомесечног затишја.

После тешке и кржаве 1914. године и победоносних битака на Церу и Колубари, Србија није могла да одахне. У фебруару 1915. епидемија тифуса је знатно проредила не само цивилно становништво, већ и војне јединице. Велики број ратника, који су прошли многе битке без рана, покошени су овом опаком болешћу. Тада су јунаци са Куманова, Брегалнице, Цера и Колубаре умирали у војничким шаторима, на стражама, ређе на болесничким креветима, од епидемије, коју је, како подаци говоре, оставио поражени непријатељ приликом повлачења из Србије у децембру 1914.

Нови напад немачке и аустроугарске војске почео је 7. октобра 1915. године. Београд је пао 19. октобра. Бугарска војска је заузела Скопље и пресекла Моравско-Вардарску долину. Крагујевац су напустиле српске

20 М. Антонијевић, наведено дело, 72.

группе 1. новембра, Ниш 5. новембра, Крушевац је пао 8. новембра. Војвода Радомир Путник је покушао да продре ка Скопљу, али без успеха.

Коначно, српска војска се после скоро двомесечних борби, нашла у Метохији, притешњена уз албанске и црногорске планине. Стање је било тешко, губици су били велики, неки пукови смањени на ниво батаљона, људство и стока изнурени, оскудица у храни, велика хладноћа, на све стране цивилне избеглице, у јединицама честе појаве недисциплине и растројства, од савезника се није очекивала никаква помоћ. За излазак из тешке ситуације, постојале су три могућности: КАПИТУЛАЦИЈА, СЕПАРАТНИ МИР ИЛИ НАПУШТАЊЕ ОТАЏБИНЕ (односно прелазак на туђу територију с тим да се настави борба). Српска влада и Врховна команда, 25. новембра 1915. године, донели су судбоносну одлуку о општем одступању преко Црне Горе и северне Албаније на Јадранско приморје, на линију Скадар–Драч.

Тако се завршила трагична 1915. Био је то војни слом Србије. Генерал Аугуст фон Макензен је постигао половичан и привремен успех: овладао је српском државном територијом, отворио пут за Софију и Цариград, али није уништио војску, скупштину и владу Србије. Оне су надживеле драму 1915. године и напустиле су своју отаџбину, уз огромне жртве и надљудске напоре.

Аустроугарска окупациона власт у Србији, од 1915. до 1918. године, не само да је систематски и безобзирно пљачкала српско становништво и извачила природна богатства земље, него је и завела опсежне превентивне мере, политичко-полицијске мере. Једна од тих мера је интернирање војних обвезника који се нису повукли

преко Албаније и другог мушког радно способног становништва. У мањем броју интернирано је и радно способно женско становништво. Критеријум за интернацију није строго поштован, па је број интернираних лица по насељима ужичког краја био различит. Неки су ослобођени после неколико месеци интернације уз помоћ власти, а други су терани у логоре мимо окупаторских прописа.

Највећа група интернираних је у јесен 1916. године одведена у логоре, 1.190 лица из тадашњег ужичког округа.²¹ Међу интернираним највише је било војних обвезника у најбољој снази, али и жена и малолетне деце и стараца који су били зашли у осму деценију живота. Према сачуваним подацима, из ужичког среза отерано је 414 лица, из пожешког 281, из златиборског 271, из ариљског 196, из црногорског (Косјерић) 15, из рачанског 93 и из моравичког 19 лица. Гледано по тадашњим сеоским општинама, велике су разлике у броју интернираних. Тако, на пример, из Гостиља, Љубиша и Равни интернирано је по 26, а из Криве Реке и Чајетине по 27 лица. Из општине Љубање отерано је 30, Кремана 31, Роге 37, Висибабе 39, Сирогојна 41 лице. Највише интернираних је било из општина Качер, чак 90 лица, Севојно 74, Биоска 68 и Стапара 65 лица. Одлучујући фактор по свој прилици није био број житеља, већ безбедоносно стање у појединим општинама, али и ревност појединих представника окупаторске локалне власти, односно оних који су одлучивали о интернацији.

Кретање јединица ужичке војске било је драматично. Ужички 4. пук I позива, 4. пук II позива, 4. пук III

21 Љуба Поповић и Милун Раонић: *Интернирци Ужичког краја 1916–1918*. Ужички зборник бр. 7, Ужице 1978.

позива и Кадровски 4. пук кретао се правцем Скадар–Љеш–Драч. Крајем децембра, у рејон Скадра стигла је Дринска дивизија I позива (са ужичким одредом), па је Врховна команда наредила да 4. пук I позива уђе у састав своје матичне дивизије, која наставља истим правцем: Скадар–Љеш–Драч. Одредиште за опоравак српској војсци био је Крф. Због лоших путева, временских неприлика, људство је било крајње исцрпљено и болесно, што је довело до застрашујуће смртности. Умирало је и по 100 људи на дан. Само на Крфу и Бизерти умрло је преко 7.000 војника. Многи су сахрањивани на острву Виду и због тешкоћа (каменито тло) одвожени чамцима у мали залив и спуштани у море.²² Од 420.000 војника, колико је српска војска имала у октобру 1915. године, њено бројно стање у мају 1916. године износило је око 147.000 људи, од тога борбени део је имао око 110.000.

После опоравка и реорганизације на Крфу и Виду, српска војска је враћена на Солунски фронт. За то време Србија је проживљавала тешке дане трогодишње окупације.

„Борбе за освајање Кочебеја, Кајмакчалана, Сиве стене и других бугарских положаја на поменутиим локацијама почеле су 14. септембра 1916. и трајале са малим прекидима до 3. октобра исте године. Дринска дивизија добила је наређење од Врховне команде да заузме масив Кајмакчалан. Уз моћно дејство француске и српске артиљерије, јединице поменуте дивизије, уз велике губитке, напредовале су једва коју стотину метара, дневно, смењивали су се напади и противнапади, јуриши и повлачења, како дању тако и ноћу, не само ватреним оружјем него и рвањем, борбом са ножем и кундаком,

22 М. Алимпић: *Солунски фронт*, Београд, 1967, 67–79.

па су неки положаји неколико пута прелазили из руке у руку. Тако је трајало до 17. септембра када су јединице Ужичког пука, нападајући у две колоне, успеле да освоје важне тачке Кочобеј, Вирут и Девојачки брег. То је условило да сутрадан, 5. (ваљевски) пук, уз помоћ 1. и 2. батаљона ужичког пука, у вечерњим часовима, по први пут освоји Кајмакчалан, ову до тада неосвојиву бугарску тврђаву. Српска Врховна команда је 19. септембра 1916. године објавила: „Заузећем Кајмакчалана наше победоносне трупе први пут ступају на земљиште своје отаџбине, част за то припада Дринској дивизији.“ Дринска дивизија је 17. и 18. септембра имала губитке, 619 људи избачено је из строја.

Иако су јединице Дринске дивизије имале успеха и овладале Кајмакчаланом, бугарске снаге су још држале положаје на Флоки, Сивом брегу, Старковом зубу и Старковом гробу. Са тих положаја неколико дана су вршили противнападе да би већ 26. септембра успели да поврате Кајмакчалан и Кочебеј. Тога дана јединице Ужичког пука и остале јединице Дринске дивизије имале су највеће губитке (у овој ратној години), чак 1.259 људи је избачено из строја. Привремени губитак кајмакчаланских положаја није поколебао Дринце који су, после опсежних припрема, уз артиљеријску подршку, у зору 30. септембра 1916. године, покренули одлучујући напад на Кајмакчалан. Негде око подне, Добровољачки одред војводе Вука и 2. батаљона Ужичког пука и делови 5. (ваљевски) и 6. (шабачки) пука успели уз помоћ два батаљона 7. пука да по други пут овладају Кајмакчаланом. Како су очевици забележили, призор на бојишту је био стравичан, ровови на овом месту су били пуни лешева, руке и ноге им поломљене, груди гранатама поце-

пане. Српска артиљерија је својим гранатама на једном месту затрпала двадесетак живих бугарских војника у рововима, измешани српски и бугарски војници леже мртви једни поред других, разбацани су делови опреме, искидана тела, поломљене пушке, бајонети, стравичан приказ људске кланице. Колико је живота положено за освајање Кајмакчалана, такорећи за ту „малу стопу отаџбине“, говоре дневни и недељни извештаји командира чета и батаљона надлежним командама. У борбама на положајима Кочебеја, 17. септембра, само 3. чета 3. батаљона Ужичког пука имала је 44 војника избачених из строја, од тога 15 погинулих и 29 рањених војника.“²³

После битке на Кајмакчалану, 30. септембар 1916.

Средином децембра 1916. године, на Солунском фронту је дошло до релативног затишја, борбе су замрле на целом фронту, настала је рововска војна (од

²³ Данило Станојевић: *Златиборци на Солунском фронту 1916–1918*. Златиборски летопис бр. 2. Чајетина, 2018.

јануара 1917. до септембра 1918. године), активност се свела на извиђање, мање препаде, међусобну размену артиљеријске ватре и утврђивања постојећих положаја. Било је мањих борби у фебруару и априлу 1917. на положајима које су држале јединице Дринске дивизије. Ужички пук је, у априлу 1917. године, са положаја на Браздастој коси померен према истоку на западне падине Сокола, Рововске и Трнавске косе. На тим положајима (не рачунајући време проведено у резерви и на одмору) остао је све до почетка офанзиве у септембру 1918.

Припадници Дринске дивизије на лечењу у Бизерти 1916/17, седи први с десна Живан Радовановић из Колишевице

Јединице Дринске дивизије у време рововске војне држале су положаје на достигнутом позицијама из 1916. У лето 1917. новом војном реорганизацијом расформирани су 17. пешадијски пук и Добровољачки одред

војводе Вука (у децембру 1916. године), а њихово људство додељено је 4, 5. и 6 пуку. Пукови су се смењивали на положају и у ближој позадини – на вежбама и одмору иза линије фронта. Овом реорганизацијом укинута је Трећа армија, па је тако Дринска, заједно са Дунавском и Моравском дивизијом, ушла у састав Прве армије и у тој формацији остала до краја рата.

Врховна команда српске војске, током операција у септембру 1918. године, поштедела је Дринску дивизију тежих војних акција, ценећи њен велики допринос и велике губитке у људству у кајмакчаланској операцији 1916. године.

Пробој Солунског фронта започео је 15. септембра 1918. године и после тродедне Добропољске битке, дивизије Друге српске армије успеле су да пробију бугарске и немачке положаје и тиме је покренута велика савезничка офанзива која је дала допринос бржем завршетку Првог светског рата. Дринска дивизија у саставу Прве армије, током пробоја била је у другом ешалону, нападала је на непријатељске положаје на линији Сокол–Рововска коса–Трнавска коса.

Учесници рата су добијали одликовања за испољену храброст, пожртвовање и патриотизам: „Орден Карађорђевог звезда са мачевима“, „Златни војнички Орден Карађорђевог звезда са мачевима“, „Сребрни војнички Орден Карађорђевог звезда са мачевима“, „Орден белог орла са мачевима“, „Златну медаљу за храброст“, „Сребрну медаљу за храброст“, „Споменица рата за ослобођење и уједињење 1914–1918.“ и „Албанску споменицу“.

Орден Карађорђевог звезда Краљевине Србије и Краљевине Југославије је орден којим су одликована

лица за заслуге према Краљу и Отаџбини у миру и у рат. Установљен је 1. јануара 1904. године као успомена на стогодишњицу Првог српског устанка под Карађорђевог вођством.

Орден Карађорђевог звезда са мачевима“ додељиван је за осведочену храброст и заслуге у рату; девиза „За част и слободу 1804.“

Војнички орден Карађорђевог звезда са мачевима установљен је Уредбом 28. маја 1915. је године. Добијали су га само војници и борци подофицири. Војничком варијантом Карађорђевог звезда са мачевима одликовано је 3.417 лица.

„Орден Карађорђевог звезда са мачевима“
 „Златни војнички Орден Карађорђевог звезда са мачевима“
 „Сребрни војнички Орден Карађорђевог звезда са мачевима“

Војници са највишим ратним одликовањем Карађорђевог звездом са мачевима, с правом чине челни-

ке овог споменара. За њима следе војници који су одликовани златном и сребрном медаљом за храброст, а потом и војници који су за живота оставили неко своје сећање.

6. ЈУНАЦИ КАРАЂОРЂЕВЕ ЗВЕЗДЕ

Спиридон
Смиљанић

Спиридон (Јеремије) Смиљанић (1886–1943) из Равни. Учесник у ратовима 1912/13. Првом светском рату, истакао се у неколико окршаја против аустријске војске. Одликован је „Сребрном Карађорђевој звездом“. Прешао је Албанију и борио се на Солунском фронту. Убили су га четници у Мршинцима код Чачка 1943. године.²⁴

Василије Лекић

Василије А. Лекић (1876–1957) из Равни. Учесник ратова 1912–1918 године. Одликован је „Сребрном Карађорђевој звездом“ на Солунском фронту. У време стицања овог високог одликовања имао је чин поднаредника.²⁵

Панто М. Ојданић (1892–1973) из Равни. Учесник рата 1914–1918. Прешао је Албанију и борио се на Солунском фронту. Као припадник 4. (ужичког) пука истакао се храброшћу

Панто Ојданић

²⁴ Др Раде Познановић: *Јунаци Карађорђевој звездом ужичког краја*, Ужице 2015.

²⁵ Исто, 124.

и пожртвовањем. Одликован је „Сребрном Карађорђе-вом звездом“.²⁶

Ранко Дамљановић

Ранко (Митар) Дамљановић²⁷ (1868–1961) из Врана. Учесник у ратовима (1912–1918), резервни поднаредник. Током ових ратова истицао се великом храброшћу и пожртвовањем Одликован „Сребрном Карађорђевој звездом“. Приликом преласка преко Албаније разболео се и из Драча је упућен на лечење у Бизерту – Тунис. После опоравка вратио се у своју јединицу на солунском ратишту.

Миљинко Р. Миловановић (1889–1944) из Врана. Учесник је у ратовима 1912–1918. Прешао је Албанију и борио се на Солунском фронту. Његово име налази се и у списковима одликованих из 4. пешадијског пука Дринске дивизије 1916. и 1917. године. Томислав Влаховић у својој књизи Витезови Карађорђевој звезде бележи да је редов Миљинко Миловановић стекао „Сребрни војнички Орден Карађорђевој звезде са мачевима“.²⁸

Драгомир (Јелесије) Жунић Штурм (1887–1951) из Скржути. Учесник је у ратовима 1912–1918. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Помиње се у списку одликованих у 4. (ужичком) пуку Дринске дивизије у току 1916/17. Током рата стекао чин каплара.

²⁶ Димитрије Топаловић у књизи Хроника Равни наводи да је Панто Ојданић носилац неког од одликовања, али не „Карађорђевој звезде“.

²⁷ Коришћени подаци из књиге др Рада Познановића: *Јунаци Карађорђевој звезде ужичкој краја*, Ужице 2015.

²⁸ Исто, 140.

Томислав Влаховић у својој књизи бележи: „Драгомир Жунић, служитељ у Београду, носилац „Сребрног војничког Ордена Карађорђевој звезде са мачевима“, за подвиг што је уништио непријатељски магацин са муницијом“.

Сретен (Арсеније) Николић (1881–1921) из Љубања, резервни пешадијски наредник, деловођа Љубањске општине, са малим прекидима од 1904. до 1920. Учесник Балканских ратова 1912/13. „Карађорђевој звезду са мачевима“ добио је у борби са Бугарима на Јежеву код Штипа у јуну 1913. године. У саставу 4. пука учествовао у борбама на Рожњу и Мачковом камени, септембра 1914. године. Услед „грудне болести“ није се повукао са српском војском преко Албаније.

Светозар (Благоје) Прљевић (1880–1971) из Љубања, резервни официр (поручник у рату). Одликован је више пута: „Златном медаљом за храброст“, „Орденом белог орла четвртог реда“ на Солунском фронту и највећим одликовањем „Карађорђевој звездом“. У борбама на Сивој стени, у октобру 1916. године, Светозар је са својом четом пробио непријатељски кордон, ушао дубоко у бугарске редове и, послуживши се лукавством, из свег гласа оштро командовао: „Први

Драгомир Жунић

Сретен Николић

Светозар Прљевић

батаљон, десно, Други батаљон, заломилево. Трећи батаљон, држи бокове... Јуриш, браћо!!!“ Када су чули гласовиту Прљевићеву наредбу и видели Србе како продиру кроз њихове редове, изненађени Бугари су се почели панично повлачити. Овакав маневар Прљеве чете омогућио је осталим јединицама Дринске дивизије освајање положаја на Сивој стени.

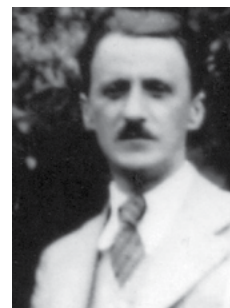
Миливоје Тешовић

Миливоје (Лазар) Тешовић (1878–1958) из Љубања, резервни наредник. Прошао је многе битке – од Куманова, Брегалнице, Текериша и Мачковог камена, где је одликован „Златном медаљом за храброст“. „Крађорђеву звезду са мачевима“ добио је на Солунском фронту 1916. године за показану изузетну храброст. Са двојицом војника Миливоје се добровољно јавио да се убаце на бугарске положаје и прикупе информације и по могућству ухвате „живи језик“.

Успели су да се непримећени увуку у бугарске положаје, заробе једног бугарског официра и поново под борбом пробију до својих другова са заробљеним Бугарином. Од заробљеног официра добијени су важни подаци о непријатељским јединицама и њиховим положајима.

7. НОСИОЦИ МЕДАЉЕ ЗА ХРАБРОСТ

(златна и сребрна)

Константин
Смиљанић

Константин Смиљанић из Равни, официр у 11. пешадијском пуку носилац две „Златне медаље за храброст“ и „Орден Белог орла са мачевима“.

Током рата, „Медаљом за храброст“ одликовани су: Милош Смиљанић, Милорад Томић, Ранко Јанковић и Лазар Лазаревић из Равни.

„Златна
медаља за
храброст“

Владимир Поњавић из Никојевића одликован је „Медаљом за храброст“, у борбама на Мачковом камену 1914. године, где је био тешко рањен.

Маринко Поњавић из Никојевића. Одликован „Медаљом за храброст“ у борбама на Мачковом камену, 1914.

Милош Смиљанић

Милорад Томић

Лазар Лазаревић

Тома Поњавић

Тома Поњавић из Никојевића, одликован „Медаљом за храброст“ у борбама 1914.

Мијаило Дуњић из Никојевића, одликован „Медаљом за храброст“ у борбама на Мачковом камену, у септембру 1914.

Мијат Вајић-Ђерасимовић из Никојевића, одликован „Медаљом за храброст“ на Солунском фронту у борбама, у јесен 1916.

Мијаило Дуњић

Манојле П. Вранић из Колишевице, одликован „Сребрном медаљом за храброст“, у борбама на Солунском фронту, 1916.²⁹

Тихомир В Вранић из Колишевице, одликован „Медаљом за храброст“ на Солунском фронту 1916. године,³⁰ где је био тешко рањен (остао без ноге).

Манојле Вранић

Вучић Диковић из Колишевице, резервни потпоручник (у рату) учесник ратова 1912– 1918. Једно време борио се у Добровољачком комитском одреду војводе Вука. Одликован

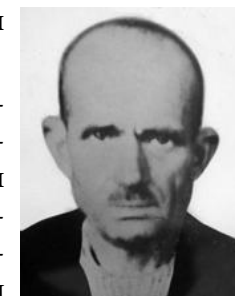
Вучић Диковић

29 Војни архив, Београд: *Списак одликованих 4. јуна из 1916. и 1917. године.*

30 Исто.

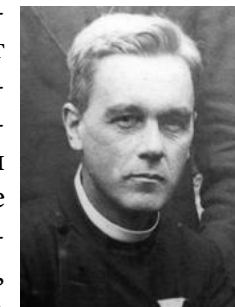
1916.³¹ Од децембра 1916. распоређен је у 4. ужичком пуку.

Василије Ђорђевић из Скржуги, артиљеријски поднаредник, нишанџија на топу, уништио швабски митраљез који је постављен на високом буковом стаблу, на положају Мачков камен 1914. Одликован „Медаљом за храброст“.³²

Василије Ђорђевић

Миленко Спиридоновић из Врана, ђак-наредник, припадник Ђачког батаљона „1300 каплара“. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту 1916. године. Одликован „Медаљом за храброст“. Као стипендиста Српске владе, 1917. године послат је на школовање у Лондон, где је 1918. завршио богословију.³³

Миленко Спиридоновић

Милан Тешовић

Милан Тешовић из Љубања, активни потпоручник. Одликован „Сребрном медаљом за храброст“ 1914. године и „Орденом Белог орла са мачевим 4. реда“ на Солунском фронту 1916.³⁴

31 Војни архив Београд, *Спискови одликованих 4. јуна 1914–1917.*

32 Димитрије Топаловић: *Хроника Равни – Београд – Ужице 1998.*

33 Документа Удружења грађана: Митрополит Јосиф Цвијовић – Дрежничанин из Дрежника. Сведочанство о завршеној богословији у Лондону потписао је председник испитне комисије јеромонах Јосиф Цвијовић (потоњи Митрополит Скопско–Битољски).

34 Војни архив Београд, *Спискови одликованих 1914–1917.*

Уверење Златне медаље за храброст
Обрена Ђорђевића из Скржути

Лазар Гудурић из Љубања, резервни артиљеријски наредник. Истакао се у многим биткама. При повлачењу српске војске преко Албаније, арнаутске хорде су из једног неприступачног села, мучки са литица, тукли српску војску. Лазарев командант артиљеријског дивизиона жалио је што не може да изнесе један лаки брдски топ на беспутну литицу одакле се могло лако тући арнаутско село. Лазар се добровољно јавио да он то изврши, физички снажан и храбар, са својим одељењем војника, расклопио је топ, натоварио на своја леђа топовску цев, тешку око 100 кг, и са осталим војницима, који су понели остале топовске справе, попео се на чуку. За кратко време оспособили су топ. После неколико испаљених граната настао је јаук, бежанија и појавили су се пламенови ватре са запаљених арнаутских „кулача“. Пролаз српској војсци је био отворен, а Лазар је за овај подвиг одликован „Златном медаљом за храброст“.

Лазар Гудурић

Ђорђе
Димитријевић

Ђорђе Димитријевић из Љубања, ратни трубач, одликован „Медаљом за храброст“ у борбама на Кајмакчалану 1916.

Љубомир Марковић из Љубања, одликован „Медаљом за храброст“ у борби „на бајонет“ против Бугара, 1917.

Радојица Радојичић из Љубања, учесник одбране Београда у октобру 1915. године. Одликован „Златном

медаљом за храброст“ на Солунском фронту 1916. године, када је, под непријатељском ватром, преко брисаног простора, успео да извуче рањеног војника.

Милисав Радосављевић Добош из Збојштице, одликован „Медаљом за храброст“ у борбама на Кајмакчалану, 1916.³⁵

Крсто Станојевић из Збојштице, каплар 4. кадровског пука, одликован „Сребрном медаљом за храброст“ у борбама на Цигли, 1914.³⁶

Милисав Јолић из Збојштице, одликован „Медаљом за храброст“ у борбама на Трнавској коси, 1917.³⁷

Друга одликовања добили су: Видосав и Радомир Дамљановић из Врана, Митар Ђ. Цицварић, Ратко Ђоковић, Богољуб Милинковић и Стеван Љубојевић из Никојевића.

Сви ратници који су прешли Албанију, борили се на Солунском фронту и вратили се кућама, добили су орден „Албанске споменице“.

Милисав Јолић

35 Војни архив, исто.

36 Исто.

37 Исто.

8. ИЗУЗЕТНЕ СИТУАЦИЈЕ И ХРАБРИ ПОСТУПЦИ РАТНИКА

Витомир Смиљанић из Равни и **Добросав Топаловић** из Скржути, са једном већом групом српских војника заробљени су на Косову у новембру 1915.³⁸ године и возом потерани у заробљеништво. Током путовања од Косовске Митровице до Богutowца, са још пет-шест другова, успели су да развале под од вагона и да искоче из воза. После недељу дана скривања, вратили су се својим кућама.

Крста Поњавић из Никојевића, нишанџија на топу, током једне борбе против Бугара на Кајмакчалану, „убацио је гранату у цев непријатељског топа“.

Миливоје Лазаревић Кешмо из Скржути, у критичним тренуцима Церске битке истакао се у преносењу муниције брисаним простором на положај „под пуном ватреном паљбом“.³⁹ За тај подвиг предложен је за одликовање „Карађорђевој звезди“. Али то одликовање никад није стигло у његове руке. Под непознатим околностима тај предлог је поништен.

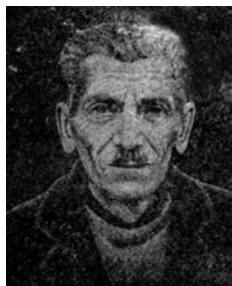
Анђељко Ђорђевић из Скржути, за време Церске битке заробљен је од Аустроугара и у заробљеништву остао до краја рата. Српска команда је известила породицу да је нестао, а других веза није било. Породица му је, мислећи да је погинуо, издала подушје, а он се после рата вратио кући. Причао је да је више пута сањао (у за-

38 Казивање Милована Цицварића из Никојевића, по сећању његове мајке Добриле, рођене Смиљанић.

39 Исто.

робљеништву) да свуда око њега горе свеће, што је касније повезивао са обављеним верским обредима.⁴⁰

Ђорђе Ђорђевић из Скржути, ратни болничар у санитету Дринске дивизије, током повлачења преко Албаније толико је ослабио („спао на 33 килограма“ телесне тежине) да је доласком на Крф „отписан“ и пребачен на острво Видо. Тамо је, уз помоћ француских лекара, успео да преживи.⁴¹

Радојица Радојичић из Љубања, **Ђорђе Ђорђевић** Војин и **Милисав Радосављевић**, из Збојштице, граничари-жандарми учествовали су у одбрани Београда, у октобру 1915. године, по командом легендарног мајора, Драгутина Гавриловића.

Драгомир Тоскић из Љубања, на путу за Бизерту доживео је потапање савезничког брода и на једној дасци плутао по мору десетине километара док није наишао на неки савезнички брод, 1916.⁴²

Добросав Јолић из Збојштице, рањен на Дрини код Љубовије, 1914. године, у пределу потколенице и зрно у нози носио 57 година када је хируршком интервенцијом, 1971. године, у ужичкој болници, извађено пушчано зрно.

Гвозден Веселиновић из Збојштице, трећепозивац отишао је у рат са својим коњем као коморција, носећи ратну опрему на самару преко Албаније, све до Валоне. Преко Крфа и Солуна и великих борби у којима је учествовао, Гвозден се после три године ратовања вратио

40 Исто.

41 Казивање Зорана Топаловића (1955) из Скржути.

42 Данило Станојевић: *Љубање и Збојштица*, Ужице, 2003.

кући, жив и здрав, где је још дуго са „ратним“ коњем обављао сеоске послове.

Анђељко Васиљевић из Збојштице, трећепозивац, у новембру 1915. вратио се кући (са Јавора). Када га је угледала супруга Љуба, оштро га је прекорила: „Вратио си се – синови ти остали на међама отаџбине а ти оћеш да сачуваш твоју матору г...у, враћај се одакле си побегао!!!“ Анђељко се вратио стигавши своју јединицу у околини Берана, прешао Албанију и борио се на Солунском фронту.⁴³

Добривоје Мирковић (1894–1970) из Збојштице оставио је запис *Успомене на рајновање 1914–1918*⁴⁴: „Мој 3. прекобројни пук, крајем новембра 1915. године, налазио се у оступању у Рожају. Имали смо доста рањених и болесних војника у пуковском санитету. Ту нам одредише неколико двоколица да нас Арнаути – сељаци из Рожаја пребаце до Берана. Путовали смо два дана. У Беранима нађем преседника Павла Ћитића из моје општине. Код њега поједох врућ качамак и даде ми 5 динара, исто нађем једног пекара, неки Микаило из Ужица, меси леб за војску, и он ми даде један лебац, кријући га тако догурам до Андријевице. У Андријевици нађем Василија из Поточања, он је био са мојим братом у 4. пуку. Кажу, горе су где су оне ватре, и ја грешни запуцам. Ишао сам два сата ноћу, дођем, питам за мог Милутина, нико не уме да ми каже. Један вели остао је код Рашке болестан, други каже заробљен од Мађара и тако ништа не дознам вратим се у Андријевицу.“

Међу студентима који су припадали чувеном Ћачком батаљону „1300 каплара“ и прошли све олује рата

43 Исто.

44 Добривоје Мирковић (1893–1970) из Ваљева, *Успомене на рајновање*, у рукопису.

„Споменица рата за ослобођење и уједињење 1914–1918“, додељивана је припадницима српске и црногорске војске који су учествовали у рату од мобилизације 1914. до 11. новембра 1918. године, као и члановима иностраних војних мисија.

били су Милоје Смиљанић (касније дипломатски службеник и помоћник министра спољних послова Краљевине Југославије), Милун Радовић (касније професор и директор гимназије),⁴⁵ Константин Смиљанић (касније шумарски инжењер) из Равни и Миленко Спиридоновић (касније учитељ) из Врана.

Милоје Д. Смиљанић,
један од 1300 каплара.

Милун Радовић,
један од 1300 каплара.

На бојиштима Цера, Јагодње, Мачковог камена, Вишеграда, Цигле, Црног Врха на Шушњару, Врапчјем брду на Колубари, од епидемије тифуса, у својим јединицама, у зиму 1914/15. године, током повлачења преко Алба-

⁴⁵ Д. Топаловић: *Хроника Равни, Никојевићи, Равни, Скржуйи, Вране, Колишевица*. Београд, Ужице, Равни, 1998, 63.

није, на острву Видо и на бојиштима Солунског фронта: Кочебеју, Горничеву, Чегану Кајмакчалану, Флоки, Сивој стени, Ивенској и Брадастој коси, Груништу, Црној реци, Ветернику и Добром пољу, животе је из ових села положило на олтар отаџбине 371 ратник.

На овим ратним стратиштима многи су оставили животе. Само из фамилије Старчевића из Равни у Првом светском рату учествовало је преко 35 припадника ове фамилије. Од тога, животе на олтар отаџбине положило је 24 ратника. Из фамилије Милинковића учествовало је 24, а погинуло 18 ратника. Овом погибијом угашене су четири куће у овој фамилији. Из фамилије Цицварић учествовало је у рату 20, од тога је деветоро погинуло. Своје животе на олтар отаџбине положила су браћа: Јеротије, Вилотије и Тимотије Ђорђевић, Димтрије, Сретен и Игњат Лазаревић из Скржути, Радивоје, Рајко и Божидар Панић, Ратко, Радоје и Крста Поњавић из Никојевића. Сава Брајковић из Равни и Драгољуб Милојевић из Врана изгубили су обе ноге и као тешки инвалиди преживели рат.⁴⁶ Према доступним изворима, у Првом светском рату, 1914–1918. године, учествовало и преживело из ових села 281 ратник.⁴⁷

⁴⁶ Димитрије Топаловић: *Хроника Равни, Никојевићи, Равни, Скржуйи, Вране, Колишевица*. Београд, Ужице, Равни, 1998, 63.

⁴⁷ Примедба аутора: Како релевантне евиденције мобилисаних нису пронађене, вероватно их је било више јер, после више од 100 година завршетка Првог светског рата, највећи број потомака ратника (прве генерације) више нису живи да би потврдили учешће својих очева у рату.

9. ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ЧЕТРДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ ПРОБОЈА СОЛУНСКОГ ФРОНТА У РАВНИМА

Први пут после Другог светског рата, 15. септембра 1958. године, обележена је годишњица пробоја Солунског фронта по општинским центрима у Србији. О томе, Димитрије Топаловић, у хроници Равни, каже:

„На окупу у Равнима тога дана се окупило око 50 ратника из Равни, Скржути, Никојевића, Дрежника, Сирогојна и Рожанства. Иако стари, изгледали су по-носно. На њиховим грудима већи број одликовања из битака Првог светског рата: Цера, Колубаре, Мачковог камена, Рожња, Кајмакчалана и других бојишта. Резервни капетан, учитељ Миленко Спиридоновић, постројио је ратнике, међу којима је био резервни поручник Вучић Диковић, затим наредници – Ранко Дамјановић, Милорад Томић, Ратко Ђоковић Ранко Јанковић и други. Када су наишли општински руководиоци, капетан Спиридоновић је командовао поздрав, који је изазвао емоције и понеку сузу у очима старих ратника.“

На фотографији од 15. септембра 1958. године, поред горе наведених, били су присутни следећи ратници: Митар, Вук, Неђељко Цицварић, Мијаило Дуњић из Никојевића, Петар, Микаило Маринковић, Михаило Старчевић, Тадија Тодоровић из Равни, Милинко Вранић из Колишевице, Милорад Ћосовић, Ђорђе Ђорђевић, Драгољуб Жунић из Скржути, Видосав Дамјановић, Јовиша Миловановић из Врана, Јеврем Ковчић и Благоје

Солунски ратници, 1958.

Мићић, Поне Стопић из Рожанства, Милун и Јевђеније Ђалдовић из Сирогојна.⁴⁸

На овом скупу старих ратника одлучено је да се убудуће, док су живи, састају сваке десете године и обе лежавају дан пробоја Солунског фронта. Мали број ратника су завет испоштовали, али се на окупу у Равнима 15. септембра 1968. године⁴⁹ нашло само осам ратника и то: Мијаило Дуњић и Митар Цицварић из Никојевића, Драгољуб Жунућ и Милорад Ђосовић из Скржути, Тадија Тодоровић и Петар Маринковић из Равни, Милинко Вранић из Колишевице и Јешко Ковчић из Рожанства. Остали су били спречени биолошким законима (болесни, непокретни или умрли).

⁴⁸ Старе ратнике са фотографије препознали Петар Вранић (1940) и Раденко Јоковић (1932) из Колишевице и Иван Ђалдовић из Сирогојна.

⁴⁹ Исто.

10. УЧЕСНИЦИ (ПОГИНУЛИ И ПРЕЖИВЕЛИ) У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ 1914–1918. ГОДИНЕ ИЗ СЕЛА: РАВНИ, НИКОЈЕВИЋИ, КОЛИШЕВИЦА, СКРЖУТИ, ВРАНЕ, ЉУБАЊЕ И ЗБОЈШТИЦА

10.1. РАВНИ

АРСОВИЋ⁵⁰

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Арсовић (Живан) Недељко (1885–1914), редов, 4. чета, 4. пук, I позив.

Арсовић Драгутин (1877–1914), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, I позив.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Арсовић Радисав (1888–1925), земљорадник. Сахрањен на гробљу у Равањском пољу.

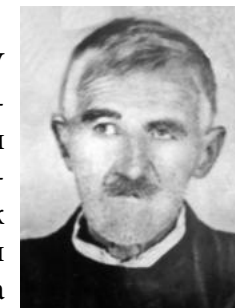
Арсовић Радомир (1888–1928), сахрањен у Равањском пољу.

Арсовић Перо (1874–1954), земљорадник. Сахрањен у Равањском пољу.

БРАЈКОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Брајковић Сава (1871–1944). У рату изгубио обе ноге. Прешао Албанију. Сахрањен на гробљу у Равањском пољу. На његовом надгробном споменику на полеђини написано: „Учесник ратова од 1912–18. г. као родољуб и борац који је део свог тела оставио на Крфу за слободу и славу“.

Брајковић Сава

⁵⁰ Бошко Арсовић (1892–1913) редов 4. чете, 2. батаљон, 4. пук. Погинуо 1913.

Лазар Арсовић (1876–1913), брдска артиљерија.

ВУЛОВИЋИ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Вуловић (Тиосава) Велимир (?–1916). Погинуо 18. септембра 1916. на Кочебеју, на Солунском фронту.

Вуловић Јанићије (1876–1915), 4. чета, 2. батаљон, 2. пук.

Вуловић Вукајло (1867–1915), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, III позив.

Вуловић Зарија (1880–1916). Интерниран у логор Нежидер, у Мађарској, где је и умро.

Вуловић Мирко (1896–1915), 15. пук.

Вуловић (Михаило) Недељко (1894–1915), 15. пук.

Вуловић Михаило

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Вуловић Тимотије (1885–1954), земљорадник. Сахрањен у Равањском пољу.

Вуловић Милош

Вуловић Милан (1884–1922). Сахрањен у Равањском пољу.

ВУЧИЋЕВИЋИ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Вучићевић Милун (1877–1914), 4. чета, 2. батаљон, 4 пук, II позив.

Вучићевић Милован (1879–1914)

Вучићевић Милинко (1881–1914)

Вучићевић Миливоје

Вучићевић Сава

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Вучићевић Продан (1885–1944). Сахрањен у Равањском пољу.

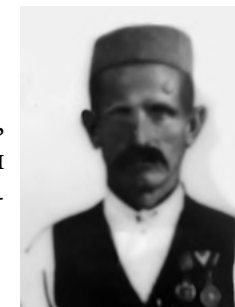
ИЛИЋИ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Илић Миливоје

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Илић Милош (1885–1946), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Равањском пољу.

Илић Милош

ЈАНКОВИЋИ⁵¹

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Јанковић (Миленија) Секула (1895–1915).

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Јанковић Ранко (1884–1964), земљорадник. Прешао Албанију, борио се на Солунском фронту. Одликован медаљом за храброст. Сахрањен у Равањском пољу.

Јанковић Радмил (1873–1940), земљорадник. Сахрањен у Равањском пољу.

Јанковић Ђунисије (1885–1937). Сахрањен у Равањском пољу.

ЈАЊУШЕВИЋИ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Јањушевић Мићо (1870 –1915). Умро у заробљеништву у Болдогасоњу у Мађарској.

⁵¹ Маринко Јанковић (1891–1913), 4. пук, I позив.

КОСТИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Костић (Јеле) Божо. Према сећању сабораца (браћа Костићи) прешли су Албанију и умрли у Драчу.

Костић (Јеле) Станиша

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Костић Драгутин (1895–1956). Сахрањен у Равањском пољу.

Костић Миливоје (1892–1970). Сахрањен у Равањском пољу.

ЛАЗАРЕВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Лазаревић Лазар (1890–1933), земљорадник. Један од оснивача Земљорадничке задруге Равни 1923. Дутогодишњи члан Управног одбора задруге и главни организатор изградње задружне зграде у Колишевици. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Одликован „Медаљом за храброст“. Сахрањен у Равањском пољу.

ЛЕКИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Лекић Милутин

Лекић Милун (1866–1915)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Лекић Василије Васо (1876–1957). Учесник ратова (1912–1918), резервни поднаредник. Прешао Албанију. Носилац „Сребрне војничке Карађорђевог звезде“. Сахрањен у Равањском пољу.

ЛУЧИЋ⁵²

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Лучић Костадин

Лучић Милисав

Лучић (Сретен) Лазар (1868–?)

Лучић Радомир

Лучић Станимир (1885–1915)

Лучић Војислав (1894–1915)

Лучић Тодор

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Лучић Будимир (1885–1944). Сахрањен у Равањском пољу.

Лучић Драгомир (1889–1943). Сахрањен у Равањском пољу.

Лучић Јаков

Лучић Љубомир (1873–1940), земљорадник. Сахрањен у Равањском пољу.

Лучић Миљко (1895–1934). Сахрањен у Равањском пољу.

Лучић Маринко (1873–1955), ковач. Сахрањен у Равањском пољу.

Лучић Драгутин (1872–1936). Сахрањен у Равањском пољу.

Лучић Млађен (1889–1971). Сахрањен у Равањском пољу.

Лучић Сава (1891–1958). Сахрањен у Равањском пољу.

⁵² Вук Лучић (1890–1913). Погинуо у Другом балканском рату, у народу је познат као „Бугарски рат“.

МАНДОПАРИЋ

УЧЕСНИЦИ - ПРЕЖИВЕЛИ:

Мандопарић (Новак) Антоније (1888–1940), ратник (1912–1918). Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Равањском пољу.

Мандопарић
Антоније

МАРИНКОВИЋ

УЧЕСНИЦИ - ПОГИНУЛИ:

Маринковић Лука

Маринковић Милан

Маринковић Маринко (1890–1914)

Маринковић (Ранко) Матије (1894–1915), 15. пешадијски пук.

Маринковић Милија (1893–1915), 15. пешадијски пук.

Маринковић Милинко (1894–1915)

Маринковић Радмил

УЧЕСНИЦИ - ПРЕЖИВЕЛИ:

Маринковић Петар (1893–1979). Прешао Албанију, борио се на Солунском фронту. У међуратном периоду држао трговину у Колишевици. Сахрањен у Равањском пољу.

Маринковић (Драгомир) Витор (1893–1959), земљорадник. Сахрањен у Равањском пољу.

Маринковић (Глишо) Љубомир (?–1938), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Равањском пољу Марин-

Петар Маринковић

ковић Живојин (1875–1943), земљорадник. Сахрањен у Равањском пољу.

Маринковић Иван (1893–1973). Сахрањен у Равањском пољу.

Маринковић (Стеван) Микаило (1892–1969), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Равањском пољу.

МИЛОВАНОВИЋ

УЧЕСНИЦИ - ПОГИНУЛИ:

Миловановић (Владимира) Радомир (1887–1915), пекарска чета.

МИЛОСАВЉЕВИЋ

УЧЕСНИЦИ - ПОГИНУЛИ:

Милосављевић Милић (1892–1915), 4. пешадијски пук.

Милосављевић Милосав (1890–1917), 4. пешадијски пук.

ОЈДАНИЋ⁵³

УЧЕСНИЦИ - ПОГИНУЛИ:

Ојданић (Милића) Драгомир (1891–1915). Војник 1. чете, 2. батаљона, 4. пука. Умро на путу за Крф.

Ојданић Јевђо

Ојданић Јанко (1869–1915), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, III позив.

Ојданић Милан

Ојданић Радмил

⁵³ Тадија Ојданић (1869–1913), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, III позив.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ојданић Панто Пане (1892–1973), земљорадник. Носилац „Сребрне војничке Карађорђевог звезде“. На полеђини надгробног споменика записано: „Ојданић Панто, борац 4. батерије Дринске дивизије, учесник ратова од 1912–1918. г. и славног пробоја Солунског фронта као борац и родољуб, слава му.“ Сахрањен у Равањском пољу.

Ојданић Гвозден (1897–1979), земљорадник. Сахрањен у Равањском пољу.

Ојданић (Милић) Ратко (1892–1943). Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Равањском пољу.

Ојданић Иван (1895–1964). Сахрањен у Равањском пољу.

ПАВЛОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Павловић Драгољуб (?–1914)

Павловић Живко (1893–1915), 2. чета, 2. батаљон, 4. пук, I позив.

Павловић Крста (1866–1915), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, III позив.

Павловић Недељко

ПЕТРОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Петровић Јеврем (1875–1915). Учесник „три рата“. Умро у Младеновцу 1915.

Петровић Милорад (1888–1914), добровољац – комита. Погинуо је у Босни, септембра 1914.

Петровић Рајко (1893–1915). На споменику у Равањском пољу је записано: „Војник – кадровец пољске батерије. Умро 8. фебуара 1915. у Ваљеву“.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Петровић Јован (1889–1960). Сахрањен у Равањском пољу.

РАДОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Радовић (Јосип) Бранко (1886–1915), земљорадник. Погинуо у селу Петка код Лазаревца.

Радовић (Јеремија) Симо (1885–1914), земљорадник. Учесник ратова 1912/13. Као војник умро је од тифуса у болници у Краљеву.

Радовић (Милош) Веселин (1889–1915), земљорадник. Погинуо код Ивањице.

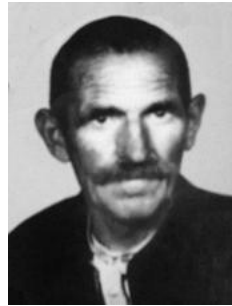
Радовић (Јеле) Милосав (1880–1916), опанчар. Умро од маларије у Седесу код Солуна. Сахрањен је у заједничкој гробници, капели на гробљу Зејтинлик, где има посебну крипту са натписом.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Радовић (Јеремија) Вук (1895–1992) је као ђак прешао Албанију. Пребачен у Француску где му је оперисана нога. У Француској завршио гимназију и правни факултет. После рата био је судија и председник суда. Сахрањен је у Београду на гробљу Лешће.

Радовић (Милош) Драгомир (1872–1943), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Равањском гробљу.

Радовић (Јеремија) Лазар (1882–1954), земљорадник. Учесник ратова 1912/13. Сахрањен у Равањском пољу.

Радовић Лазар

Радовић (Милован) Милун (1894–1983), добровољац у Ђачком батаљону „1300 каплара“. Заробљен 1915. и одведен у заробљеништво у Немачкој, где је остао до краја рата. Радио је као гимназијски професор математике и физике. Сахрањен је на Равањском гробљу.

Радовић (Милош) Радмил (1882–1939), земљорадник. Учесник ратова 1912/13. Заробљен у Првом светском рату и одведен у заробљеништво у Немачкој. Боловао од епилепсије, трагично изгубио живот. Сахрањен у Равањском пољу.

РАКОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Раковић Станимир (1887–1960), земљорадник. Учесник ратова од 1912. до 1918. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. У међуратном периоду био је кмет села Равни. Сахрањен у Равањском пољу.

СМИЉАНИЋИ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Смиљанић Драгојле (1885–1915), пионирски батаљон.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Смиљанић (Јеремија) Спиро (1886–1943). Учесник ратова 1912–1918. Прешао Албанију и борио се на

Браћа Смиљанићи из Равни, стоје с лева на десно Константин и Милован, седе; Милош, Миливоје, Спиридон и Витомир
фотографија из 1931.

Солунском фронту. Носилац „Сребрне војничке Карађорђевог звезде“. Убили су га четници у Мршинцима код Чачка 1943. године.

Смиљанић (Јеремија) Витомир (1888–1969), земљорадник. Један од оснивача Земљорадничке задруге Равни 1923. године и дугогодишњи члан Управног одбора задруге. Сахрањен у Равањском пољу.

Смиљанић (Јеремија) Миливоје (1877–1959), архитекта. Дипломирао је на Великој школи у Београду 1904. године. Током рата био је распоређен у Врховну команду. Прешао Албанију. Био је велики национални радник и хуманиста. До Првог светског рата био је члан националног друштва „Словенски југ“ а после рата члан Друштва сокола Србије и заменик старешине Савеза со-

кола Југославије. Поред тога је био члан Главног одбора Црвеног крста Југославије. Сахрањен у Београду.

Смиљанић (Јеремија) Константин (1894–1981), инжењер шумарства. Студије шумарства завршио је после Првог светског рата у Нансију, Француска. Био је први председник Савеза инжењера и техничара шумарства и дрвне индустрије Србије. Дописни члан Српске Академије Наука. У Првом светском рату био је припадник Ђачког батаљона „1300 каплара“. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. У саставу 11. пука из рата је изашао са чином капетана прве класе. Одликован је са две медаље за храброст и „Орденем Белог орла са мачевима“. Сахрањен је у Београду.

Смиљанић (Јеримија) Милош (1875–1962), резервни наредник. Одликован медаљом за храброст. Вишегодишњи писар – деловођа у Равнима. Један од оснивача земљорадничке задруге Равни 1923. У једном мандату, у међуратном периоду, био је председник равањске општине и председник Н.О.О. општине Равни 1941. и 1944. године. Сахрањен је у Равањском пољу.

Смиљанић (Драгомир) Милоје (1892–1953), правник – дипломата. Студије права завршио је у Греноблу, Француска. У међуратном периоду радио је у дипломатској служби Краљевине Југославије. Шеф посланства Краљевине у Тирани и Каиру. У периоду 1937–1941. био је помоћник министра иностраних послова Југославије. У Првом светском рату био је припадник Ђачког батаљона „1300 каплара“. Прешао је Албанију и борио се на Солунском фронту. Током рата два пута је рањаван. Сахрањен у Лиону, Француска.

СТАРЧЕВИЋ⁵⁴

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Старчевић (Риста) Гаврил (1894–1915), 15. пук.

Старчевић (Риста) Лазар (1896–1915), комора Дринске дивизије.⁵⁵

Старчевић Р. Мијаило

Старчевић Обрен (1872–1916), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, III позив.

Старчевић Драгомир

Старчевић Милан (1876–1914), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, II позив.

Старчевић Милисав (1887–1916), 4. чета, 2. батаљон, 3. прекобројни пук.

Старчевић Милутин (1880–1914), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, I позив.

Старчевић (Јеремија) Драгојле (1886–1915), Дринска дивизија.

Старчевић (Јеремија) Радосав (1889–1916), 3. прекобројни пук.

Старчевић Ранко (1867–1915), 4. пук, III позив.

Старчевић Раваило (1893–1914). Умро у Штипу, децембра 1914. године.

Старчевић (Милија) Филип (1886–1917), 3. чета, 1. батаљон, 3. прекобројни пук.⁵⁶ На надгробном спомени-

⁵⁴ Богдан Старчевић (1866–1913). Погинуо је на Брегалници у Бугарском рату.

⁵⁵ На надгробном споменику у Равањском пољу записано је: „Лазо Старчевић, војник прве позиви, стар 35 година, умро у Ваљево јануара 1914.“ Није познато да ли се ради о истом човеку.

⁵⁶ Војни архив Београд: Извештај Равањске општине о погинулим од 20. фебруара 1930.

ку у Равањском пољу записано: „Филип Старчевић умро у ропству у Неменђедеру у Мађарској“, 1918.

Старчевић Петар (1877–1915)

Старчевић Петроније

Старчевић (Џмиљана) Анђељко (1893–1916). Погинуо на Солунском фронту.

Старчевић Божидар

Старчевић В. Бранко

Старчевић Крста

Старчевић (Анка) Настас (1889–1914), 4. пук, I позив.

Старчевић (Анка) Бранко (1891–1915).

Старчевић П. Мијаило (1894–1915), 15. пук.

Старчевић (Радисав) Михаило (1875–1917). Учесник ратова 1912/13.

Старчевић Вук (1895–1916), 15. пук. Погинуо на Солунском фронту.

Старчевић (Станисав) Иван (1894–1915), 15. пук.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Старчевић Андрија (1885–1968). Сахрањен у Равањском пољу.

Старчевић Видосав (1888–1957). Сахрањен у Равањском пољу.

Старчевић (Максим) Милоје, земљорадник. Сахрањен у Равањском пољу.

Старчевић Милинко (1880–1948). Сахрањен у Равањском пољу.

Старчевић (Петко) Гаврил (1888–1961), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Равањском пољу.

Старчевић (Јеврем) Раде, земљорадник. Сахрањен у Равањском пољу.

Старчевић (Јеврем) Живојин (1884–1943), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Равањском пољу.

Старчевић Радомир (1881–1954). Сахрањен у Равањском пољу.

Старчевић Јовиша (1883–1943) Од 1916. до краја рата био у ропству, у Нежидеру у Мађарској. Сахрањен у Равањском пољу.

Старчевић Михаило Паприца⁵⁷

Старчевић Симеун (1873–1938). Сахрањен у Равањском пољу.

Старчевић Сретен (1884–1958). Сахрањен у Равањском пољу.

ТОДОРИЋ⁵⁸

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Тодорић (Миладин) Благоје (187–1915), војник. 3 позиви погинуо је на Марковици код Чачка. Сахрањен на чачанском гробљу, у заједничкој гробници са непријатељским војницима.

Тодорић Петроније (1879–1916), добровољац.

Тодорић (Лазар) Светозар (1868–1915), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, III позив. Погинуо је код Бајине Баште.

Тодорић Мирко (1893–1915), кадроваци у 15. пешадијском пуку.

Тодорић Малиша (1873–1918), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, III позив.

⁵⁷ Мило Старчевић Паприца налази се на фотографији солунских ратника од 15. септембра 1958. године. Казивање Петра Вранића, пензионера из Колишевице, рођен 1940.

⁵⁸ Владимир (Мијаило) Тодорић (1887–1912). 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, I позив, погинуо у Турском рату 1912. Милинко (Филип) Тодорић (1877–1912), друга позив. Служио у коњичкој јединици.

Тодорић Димитрије (1881–1916), 2. чета, 2. батаљон, 4. пук, I позив. Погинуо 1916.

Тодорић Ранко (1876–?), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук.

Тодорић (Петра) Гвозден (1881–1914),⁵⁹ граничар.

Тодорић (Мијаило) Драгомир (1885–1915), 4. пешадијски пук, I позив.

Тодорић (Стеван) Милош

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Тодорић (Миладин) Јован (1874–1927). Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на Тодорића гробљу.

Тодорић (Стеван) Милан (1884–1938). Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на Тодорића гробљу.

Тодорић (Миладин) Коста (1881–1938)

Тодорић (Петар) Симеун (1879–1956), опанчар.

Тодорић (Лазар) Новак (1888–1968)

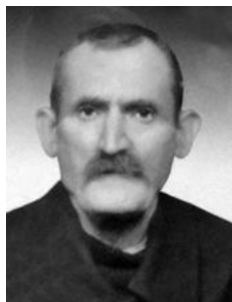

Тодорић Милан

ТОДОРОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Тодоровић Тадија (1882–1970). Службеник грађевинске секције у Ужицу. Прешао је Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Равањском пољу.

Тодоровић Тадија

⁵⁹ У извештају равањске општине од 20. фебруара 1930. године записано да је Гвозден Тодорић рођен 1873.

ТОМИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Томић Драгојле

Томић (Павле) Ђорђе (1873–?)

Томић Јовиша (1886–1914)

Томић Мијаило, погинуо у селу Зеленково на Солунском фронту.

Томић (Благоје) Милош (1893–1916), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук. Погинуо на Ивенској коси на Солунском фронту 1916.

Томић Ј. Милош (1894–1915), 15. пук.

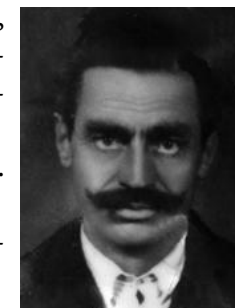
УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Томић Милорад, учествовао у ратовима (1912–1918), резервни наредник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Одликован је „Медаљом за храброст“. Један од оснивача Земљорадничке задруге Равни, 1923. Дугогодишњи члан Управног одбора задруге и задружни магационер. Сахрањен у Равањском пољу.

Томић Милутин (1892–1961), земљорадник. На надгробном споменику записано је: „Стари ловац и ратник“. Сахрањен је у Равањском пољу.

Томић Драгутин (1884–1960). Сахрањен је у Равањском пољу.

Томић Вук (1884–1945). Сахрањен је у Равањском пољу.

Томић Милутин

Учесници – погинули: 96

Учесници – преживели: 71

Укупно 167

Податке прикупио: Миломир Мишо Смиљанић

10.2. НИКОЈЕВИЋИ

АЛЕКСИЋ⁶⁰

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Алексић (Милош) Божидар (1882–1914), учесник ратова 1912/13. године, војник 4. чете, 2. батаљон, 4. пук. Погинуо 29. новембра 1914. године.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Алексић Милинковић (Милош) Љубомир (1881–1967), земљорадник. Заробљен и отеран у заробљеништво. Сахрањен на гробљу на Вршчићу, у Никојевићима.

БЈЕЛИЧИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Бјеличић Јездимир (1892–1959), зидар. Учесник бугарског рата 1913. године и Првог светског рата. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Борчи код Београда.

ВАЈИЋ

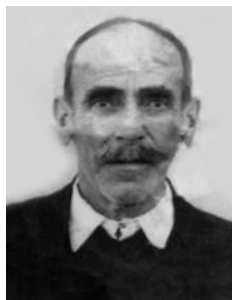
УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Вајић Видоје Милинко (1869–1914), војник 4. чете, 2. батаљона, 4. пука, III позива. Погинуо 1914.

Вајић Никола Илија (1881–?)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Вајић Јаћим (1885–1951), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на гробљу на Вршчићу.

Вајић Јаћим

⁶⁰ Алексић (Милош) Милисав (1889–1913), каплар 4. чете, 4. батаљон, 4. пук. Погинуо у борби против Бугара 1913.

Вајић Ђерасимовић (Алекса) Мијат (1877–1951), земљорадник. Прешао је Албанију и борио се на Солунском фронту. Одликован је „Сребрном медаљом за храброст“ у борбама на Кајмакчалану 1916.⁶¹ Сахрањен је на Вршчићу.

Вајић (Милинко) Ранко (1893–1974), рањен је у току рата, прешао је Албанију и борио се на Солунском фронту.

Вајић (Милан) Ђорђе, учесник Првог светског рата. Пао у заробљеништво у Мађарској 1915. године. После рата оженио се сестром свога друга из заробљеништва и засновао породицу у селу Трлићу код Уба.

ВАСОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Васовић (Мијаило) Милован (1873–1915), војник 4. чете, 2. батаљон, 4 пук, II позив. Погинуо у септембру 1915.

Васовић Миливоје

Васовић (Сава) Мирко (1893–?)

ДАМЉАНОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Дамљановић (Тодосије) Божидар (1886–1917). На споменику на гробљу на Вршчићу записано је: „Разболе се у сталном кадру“. Умро 1917. године.

Дамљановић (Тодосије) Антоније (1895–1915)

ДУЊИЋ⁶²

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Дуњић (Зарија) Радоје (1880–1915),⁶³ учесник ратова 1912/13. Наредник 3. прекобројног пука. Погинуо на Мачковом камену 1914.

⁶¹ Војни архив: Списак одликованих из 1916/1917, наведени списи.

⁶² Тривун (Видосав) Дуњић (1883–1913). Погинуо 1913.

⁶³ На споменику на гробљу на Вршчићу записано да је погинуо 1914. године.

Дуњић (Зарија) Драгојле. Умро је у заробљеништву у Бечу, у Аустрији.

Дуњић (Видосав) Павле (1884–?). Учесник рата 1914/15. Интерниран у Мађарску 1916. По сећању потомака, настрадао код Панчева.

Дуњић (Ђорђе) Живојин, учесник рата 1914/15. Војник 1. чете, 1. батаљон, 20. пук. Интерниран у Нежидер 1916.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Дуњић (Видосав) Мијаило (1887–1979), ковач. Учесник борби на Мачковом камену и Колубарској бици. Вратио се кући из Ђаковице у новембру 1915. Носилац „Медаље за храброст“. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

ЂОКОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Ђоковић (Михаило) Милан (1884–1916), рањен код Свете Петке, Лазаревац, заробљен и отеран у Мађарску. Умро 16. априла 1916. у Нежидеру.

Ђоковић М. Милинко (1888–1916). Војник 1. чете, 1. батаљон, 52. пук. Погинуо на Солунском фронту 1916.

Ђоковић (Милинко) Рајко (1880–1916)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ђоковић (Милинко) Маринко (1875–1926), учесник ратова 1912/13. Заробљен 1915. и отеран у Мађарску. Вратио се кући 1918. Сахрањен у Ужицу.

Ђоковић (Милош) Михаило (1894–1956), послужитељ у ужичкој гимназији. Прешао Албанију, био на лечењу у Бизерти, у Тунису, 1916. Борио се на Солунском фронту. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Ђоковић (Милош) Ратко (1885–1961), земљорадник, резервни поднаредник. Био је у заробљеништву у Мађарској. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

ЖУНИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Жунић (Јанићије) Богдан (1884–1915), каплар 4. пука. Погинуо 5. октобра код Књажевца 1915.

Жунић (Божидар) Вићентије (1896–1915), регрут – кадровцац, погинуо од Бугара на Косову 1915.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Жунић (Јанићије) Саво (1896–1969). Вратио се са Косова у јесен 1915. Сахрањен на Поњавића гробљу.

ЗЕКАВИЧИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Зекавичић (Лазар) Симо (1873–1916), војник 4. пука, III позива. Умро 22. марта 1916. на Крфу.

Зекавичић (Лазар) Војин (1876–?)

ЈЕЛИСИЈЕВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Јелисијевић (Симо) Божидар (1892–1916), каплар 3. чете, 2. батаљон, 2. пук. Погинуо је код села Ивена код Битоља, 28. октобра 1916.

Јелисијевић (Симо) Светозар (1896–1915), регрут – кадровцац. Умро од изнемоглости у Валони, децембра 1915.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Јелисијевић (Милош) Симо (1866–1951), земљорадник. Учесник рата у последњој одбрани. Вратио се из рата 1915. Сахрањен код Црквице.

Лучић⁶⁴

Љубојевић

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Љубојевић (Милош) Стеван (1886–1945), земљорадник, учесник ратова 1912–1915. Интерниран 1916. у Нежидер, Мађарска. Вратио се 1918.

МИЛИНКОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Милинковић (Игњат) Видоје (1883–1916), војник 4. чете, 2. батаљон, 4. пук, погинуо на Кајмакчалану, 16. септембра 1916.

Милинковић (Игњат) Мирко (1894–1915)

Милинковић Михаило (1879–1915), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, II позив.

Милинковић (Игњат) Рајко (1880–?)

Милинковић (Василије) Новак (1876–1914), војник 4. чета, 2. батаљон, 4. пук. Погинуо 29. новембра 1914.

Милинковић (Василије) Раденко (1878–?)

Милинковић (Јеврем) Драгомир (1877–1916). Рањен 1914. код Шапца. Прешао Албанију. Погинуо на Солунском фронту 1916.

Милинковић (Јеврем) Бранко (1890–1918). 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, I позив.

Милинковић Недељко (1878–1914). Војник 1. чете, 2. батаљона, 4. пук, II позив.

64 Тихомир (Јелесија) Лучић (1884–1913). Војник 4. чете, 2. батаљона, 4. пука, I позива. Погинуо 1913. у Бугарском рату.

Милинковић (Милош) Драгомир (1874–1914), учесник рата, погинуо у августу 1914.

Милинковић (Мијаило) Љубомир (1873–1915). Војник 4. чете, 4. пука, III позив.

Милинковић (Мијаило) Богољуб (1893–1915). Војник 1. чете. Умро од тифуса у Штипу, марта 1915.

Милинковић (Мијаило) Јеврем (1870–1918)

Милинковић (Вукоје) Гвозден (1895–1915). Војник – кадровец, 2. чета, 3. батаљон, 13. пук. Умро је од тифуса у Штипу, 13. марта 1915.

Милинковић (Милован) Драгољуб (1894–1915), пољска артиљерија.

Милинковић (Павле) Богосав (1869–1919), војник III позива. Прешао Албанију, борио се на Солунском фронту. Подаци о њему су на спомен-плочи у Колишевици.

Милинковић (Сретен) Мирко (1894–1915)

Милинковић (Милисав) Радомир (1893–?)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Милинковић (Сретен) Анђељко (1877–1952), земљорадник. Један од оснивача Земљорадничке задруге Равни 1923. Учесник ратова 1912/13. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на Вршчићу.

Милинковић (Милован) Богољуб (1892–1960), железнички радник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен код Црквице.

Милинковић
Анђељко

Милинковић (Милисав) Миленко (1889–196), земљорадник. Учесник ратова 1912/13. Као резервни артиљеријски наредник прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на Вршчићу.

Милинковић М.
Богољуб

Милинковић (Игњат) Ранко (1877–?). Умро је после рата. Учесник ратова 1912/13. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на Вршчићу.

Милинковић (Василије) Јован (1886–1929), земљорадник. Учесник ратова 1912/13. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Милинковић Периша. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. После рата службовао у Нишу где је и умро.

МИЛОШЕВИЋ⁶⁵

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Милошевић (Милинко) Ристо (1887–1914), учесник рата. Погинуо на Гучеву 1914.

Милошевић Петар (1874–1914). 4. чета, 2. бат, 4. пук, III позив. Погинуо септембра 1914.

Милошевић Мијаило (1877–?)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Милошевић (Милинко) Анђељко (1887–1940), земљорадник. Када су им Бугари пресекли одступницу

⁶⁵ Вељко (Танасије) Милошевић (1887–1912). Војник 2. чете, 2. батаљон, 2. пук, I позив. Погинуо у Куманову 10. октобра 1912.

од остале војске вратио се са једном групом Никојевићана са Косова у новембру 1915. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Милошевић Мирко, сахрањен на гробљу на Вршчићу.

МИТРОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Митровић (Никола) Ратко (1882–1958), земљорадник. Вратио се са Косова у новембру 1915. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

ПАВЛОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Павловић (Павле) Видоје око (1890–1946), земљорадник. Од 1915. до 1918. био у заробљеништву у Мађарској. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Павловић Велимир, учесник рата. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Рођен у засеоку Тодорића.

ПОЊАВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Поњавић (Лазар) Тома (1879–1916), ковач. Учесник „свих ратова“, резервни поднаредник другог позива. Умро је на Крфу 15. марта 1916.

Поњавић (Игњат) Вук (1884–1915), учесник „три рата“. Умро од тифуса, 3. фебруара 1915. године, на боловању код куће. Сахрањен на Поњавића гробљу.

Поњавић (Драгутин) Миљко (1895–1915), регрут – кадровцац. Умро 4. марта 1915. у Штипу.

Поњавић (Илија) Ратко (1887–1916), учесник ратова 1912/13. Погинуо на Солунском ратишту, на Ивенској коси у октобру 1916.

Поњавић (Илија) Крста, рођен у Никојевићима, трговачки помоћник у Крагујевцу. У фамилији је остала у сећању прича да је Крста био нишанџија на топу и да је током једне борбе бацио гранату у цев непријатељског топа.

Поњавић И. Крста

Поњавић (Илија) Радоје (1894–?), погинуо при повлачењу српске војске преко Албаније.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Поњавић (Јелесије) Маринко (1891–1972), послужитељ у општини Равни. Учесник свих ратова 1912–1918. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Одликован „Медаљом за храброст“ на Мачковом камену 1914. Сахрањен на Поњавића гробљу.

Поњавић (Јевђеније) Владимир (1881–1925), земљорадник. Рањен на Мачковом камену 1914. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Одликован „Медаљом за храброст“. Сахрањен на Поњавића гробљу.

Поњавић (Крсман) Веселин (1871–1936), земљорадник. Сахрањен на Поњавића гробљу.

ПАНИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Панић (Симо) Пане (1883–1914), учесник ратова 1912/13. Поднаредник I позива, 4. чета, 2. батаљон, 4. пук. Погинуо на Рожњу 2. септембра 1914.

Панић (Ђорђе) Радивоје (1886–1914), учесник ратова 1912/13. Био је поднаредник. Погинуо је 1. септембра 1914. на Милетином брду.

Панић (Ђорђе) Рајко (1889–1917), учесник рата. Умро у заробљеништву у Нежидеру 1917.

Панић (Ђорђе) Божидар (1896–1915), регрут – кадровцац. Умро од тифуса 18. јануара 1915. у Штипу.

ТЕРЗИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Милинко Терзић

Милун Терзић

Терзић (Милисав) Ранко (1883–1914), војник 4. чете, 2. батаљон, 4. пук, II позив. Погинуо 1914.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Терзић (Јелесије) Михаило (1892–1968), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Терзић (Милисав) Здравко (1893–?). Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на гробљу код Црквице.

ЦИЦВАРИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Цицварић (Богосав) Добривоје (1892–1916). Учесник рата 1914–1918. Каплар 2. чете, 2. батаљон, 4. пук. Погинуо на Кајмакчалану, септембра 1916.

Цицварић (Марко) Милоје (1889–1915), „болничка чета“.

Цицварић (Алексије) Милан (1890–1915), војник 4. чете, 2. батаљон, 4. пук, I позив.

Цицварић (Радиша) Љубомир (1891–1915). Војник 4. чете, 2. батаљон, 4. пук, I позив. Рањен код Лазаревца, подлегао ранама 1915.

Цицварић (Марко) Обрад (1887–1915), „пољска артиљерија“.

Цицварић (Гаврило) Стојан (1889–1914), војник 2. чете, 2. батаљон, 4. пук, I позив.

Цицварић (Алексије) Тодор

Цицварић (Милош) Тома (1895–1914), регрут – кадровец, 15. кадровски пук. Умро у Штипу.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Цицварић (Милосав) Богосав (1869–1952), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Цицварић (Ђорђе) Иван (1896–1940), земљорадник. Учесник рата 1915, регрут. Са групом Никојевића на вратио се са Косова у новембру 1915.

Цицварић (Ђорђе) Дмитар – Митар (1893–1981), земљорадник, кафеџија. Један од оснивача Земљорадничке задруге Равни, 1923. године, члан Управног одбора. Болничар у рату. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Цицварић (Лазар) Ђорђе (1874–1956), земљорадник. Одступио са српском војском до Скадра одакле се вратио кући у зиму 1916. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Цицварић Дмитар

Цицварић (Зарија) Михаило (1887–1956), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Цицварић (Стеван) Вук (1889–1963), земљорадник. Један од оснивача Земљорадничке задруге Равни 1923. године и члан Управног одбора задруге. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

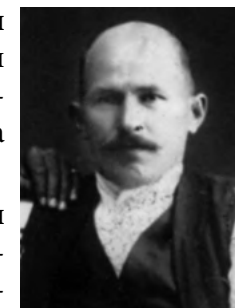

Цицварић Вук

Цицварић (Светозар) Радоје (1893–1969), земљорадник. Заробљен у Колубарској бици 1914. и отеран у заробљеништво у Чешкој. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Цицварић (Зарија) Крста (1879–1944), новинар, социјалиста-анархиста. Учесник ратова 1912/13. Заробљен у Првом светском рату и отеран у Аустрију. Живео у Београду. Стрељан у Београду 1944.

Цицварић (Радован) Милутин (1884–1956), земљорадник. Отеран у заробљеништво 1915. године, у логор Браунау у Аустрији. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Цицварић Р. Милутин

Цицварић (Марко) Константин (1893–1967), ковач. Заробљен од Бугара у Македонији. Заробљеништво провео у Бугарској. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Цицварић (Марко) Недељко (1896–1961), земљорадник. Учесник рата 1915. године, регрут. Вратио се са Косова у јесен 1915. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Цицварић (Марко) Петроније (1870–1964), земљорадник. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

ЋЕТКОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Ћетковић (Симо) Веселин (1869–1915), војник 4. чете, 2. батаљон, 4. пук, III позив.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ћетковић (Симо) Миливоје (1875–1938). На надгробном споменику стоји записано: „Артиљеријски ратник на Солунском фронту“. Сахрањен на гробљу на Вршчићу.

Учесници – погинули: 65

Учесници – преживели: 42

Укупно: 107

Податке прикупио: Милован Мишо Цицварић

10.3. КОЛИШЕВИЦА

ВРАНИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ

Вранић (Петар) Аврам (1877–?)

Вранић (Петар) Љубисав (1883–1914), градска артиљерија.

Вранић (Ђорђе) Неђељко (1874–1915), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, II позив. Од последица рањавања умро код своје куће. Сахрањен на Црквини.

Вранић (Лазар) Паун (1873–?)

Вранић (Видосав) Анђељко (1885–1915)

Вранић (Лука) Петко (1877–?)

Вранић Никола

Вранић Јован (1885–1914), 3. чета, 2. батаљон, 4. пук, I позив.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Вранић (Марко) Гвозден (1885–1958), земљорадник. Прешао Албанију, борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на Црквини.

Вранић (Петар) Милинко (1880–1982). Учесник ратова 1912/13. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на Црквини.

Вранић (Петар) Манојло (1885–1939). Учесник ратова 1912/13. Прешао је Албанију. Одликован „Сребрном медаљом за храброст“ у борбама на Солунском фронту 1916. Сахрањен је на Црквини.

Вранић (Веселин) Јеремија (1882–1962). Заробљен 1915. Отеран у ропство у Мађарску. Сахрањен на Црквини.

Вранић Стеван (1886–?). Заробљен и отеран у логор Нежидер у Мађарској.

Вранић (Веселин) Тихомир (1887–1957). Прешао Албанију, рањен на Солунском фронту остао инвалид без ноге. Одликован „Сребрном медаљом за храброст“. Сахрањен на Црквини.

Вранић (Сретен) Цветко (1887–1957). Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на Црквини.

ГЛИШИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Глишић (Јеврем) Драгојле (1884–?)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Глишић (Јеврем) Миладин (1889–1955), земљорадник. Сахрањен на Црквини.

Глишић (Тимотије) Глишо (1883–1960), земљорадник. Сахрањен на Црквини.

ДИКОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Диковић (Мијаило) Вучић (1890–1965), земљорадник. Учесник ратова 1912/13. Прешао Албанију. Резервни потпоручник у рату. Одликован „Сребрном медаљом за храброст“ на Солунском фронту. Сахрањен на Црквини.

Диковић (Мијаило) Живан (1892–1964), резервни официр у рату. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. После рата живео је

Живан Диковић

у Ужицу и био власник угоститељске радње на Ракијској пијаци. Сахрањен је на Црквини.

Диковић (Мијаило) Милија (1894–1944), учесник рата 1914/1915. После рата завршио је права и био познати ужички адвокат. Заробљен је као резервни официр 1941. године и спроведен је у немачко заробљеништво. У септембру исте године, на интервенцију Димитрија Љотића, пуштен је из заробљеништва.

ЂОКОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Ђоковић (Андрија) Драгомир (1873–1914), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, III позив.

Ђоковић (Недељко) Обрен (1897–1917), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, II позив.

Ђоковић (Недељко) Никола (1891–?)

Ђоковић (Недељко) Божић (1894–?)

Ђоковић (Милинко) Јосип (1890–1915)

Ђоковић (Милинко) Јоксим (1893–1915)

Ђоковић Ђорђе

Ђоковић (Мијаило) Марко (1888–1914)

Ђоковић (Мијаило) Милић (1885–1915), граничар.

Ђоковић (Мијаило) Миљко (1890–1918). Погинуо је на Солунском фронту.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ђоковић (Перко) Мирко (1885–1952), земљорадник. Сахрањен је на Црквини.

ИГЊАТОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Игњатовић (Тома) Обрен (1887–1914). 2. чета, 1. батаљон, 3. прекобројни пук.

Игњатовић (Гвозден) Тома (1895–1915). Кадровац
15. пешадијски пук.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Игњатовић (Тома) Гвозден (1879–1957), земљорад-
ник. Сахрањен је на Црквини.

КОВЧИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ковчић (Петар) Велиша (1887–1970), земљорад-
ник. Сахрањен је на Црквини.

ЛУЧИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Лучић Продан. Живео 50 година. Умро у ропству.

МАНДОПАРИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Мандопарић (Мијаило) Милија (1894–1915). Ка-
дровац 15. пука.

Мандопарић (Илија) Анђелко (1882–1914), 4. чета,
2. батаљон, 4 пук. Погинуо на Крупњу септембра 1914.

Мандопарић (Перо) Драгољуб (1892–1914), 4. пук,
I позив. Погинуо је на Церу.

Мандопарић Радосав.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Мандопарић (Мијаило) Миљко – Мићо (1890–
1925). Учесник „три рата“. Прешао Албанију и борио се
на Солунском фронту. Утопио се у реци Рзаву.

МАРТИЋ⁶⁶

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Мартић Веселин (1866–1915), 4. пук, III позив.

⁶⁶ Мартић (Ђорђе) Јеремија (1880–1913). Погинуо је на Брегалници.

Мартић Млађен

Мартић (Јеремија) Маринко (1876–1915)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Мартић (Веселин) Војисав (1887–1942), земљорад-
ник. Сахрањен је на Црквини.

Мартић (Миладин) Драгољуб (1891–1953). Са-
храњен је на Црквини.

Мартић (Љубисав) Вилиман (1889–1951). 4. чета,
1. батаљон, 3. прекобројни пук. По извештају јединице
– „нестао-погинуо“, на положају 31. октобра 1915. Пре-
живео рат. Сахрањен је на Црквини.

Мартић (Ђорђе) Милан (1892–1960). Прешао Ал-
банију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на
Црквини.

Мартић (Љубисав) Чедомир (1874–1943). земљо-
радник. Прешао Албанију. Војник 4. чете, 3. батаљон, 4.
пук. Рањен је 17. октобра 1916. на положају Ивенска коса,
на Солунском фронту. Сахрањен је на Црквини.

Мартић (Гаврило) Цвијо (1879–1943). Сахрањен је
на Црквини.

НИКИТОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Никитовић (Јелесије) Никит (1886–1914), 2. чета,
3. батаљон, 3. прекобројни пук.

Никитовић (Милун) Петар

ОБРЕНОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Обреновић (Паун) Вучета (1881–?)

Обреновић (Стеван) Ненад (1880–1915), 4. чета, 4. батаљон, 4. пук, I позив.

Обреновић (Милан) Никодин (1867–1915), 3. чета, 1. батаљон, 4. пук, III позив.

Обреновић (Обрад) Тиосав, 4. чета, 2. батаљон, 4. пешадијски пук, II позив. Погинуо је 11. новембра 1914. у селу Барзиловац код Лазаревца.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Обреновић (Стеван) Милорад (1894–1963), водоинсталатер. Сахрањен је на Црквини.

Обреновић (Стеван) Остоја (1891–1946), земљорадник. Био у заробљеништву у Мађарској.

Обреновић (Стеван) Миливоје (1885–1943), ковач. Један од оснивача Земљорадничке задруге Равни 1923. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Убили су га четници у Никојевићима 1943. Сахрањен је на Црквини.

Обреновић
Миливоје

ПАВЛОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Павловић (Трифун) Милорад (1867–?)

Павловић (Тривун) Јанићије (1865–?)

Павловић (Милорад) Миливоје (1894–?)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Павловић (Михаило) Миленко (1895–1963), келнер. Отеран у заробљеништво 1915. Сахрањен је на Црквини.

Павловић (Михаило) Раденко (1893–1951), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Живео са породицом у Савићима (на миразу) у Скржутима. Сахрањен је на Скржутском гробљу.

Павловић (Михаило) Радивоје (1888–1928), земљорадник. Учесник ратова 1912/13. митраљезац. Прешао Албанију, борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на Црквини.

РАДОВАНОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Радовановић (Млађен) Владимир (1883–1914), 4. чета, 1. батаљон, 2. пешадијски пук, I позив.

Радовановић (Милан) Драгутин (1866–1915), 4. пук, III позив.

Радовановић (Зарија) Радован (1887–1915), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, I позив.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Радовановић – Баћковић (Веселин) Живан (1889–1961). Борио се у Добровољачком комитском одреду војводе Вука. Прешао Албанију, рањен, лечио се у Бизерти. Сахрањен је на Црквини.

Радовановић – Баћковић (Константин) Видосав (1887–1942). Сахрањен је на Црквини.

Радовановић – Баћковић (Добросав) Видоје (1897–1968). Учесник рата 1918. године, ратни инвалид (без ноге). Сахрањен је на Црквини.

Радовановић
Живан

Радовановић
Видосав

РИСТАНОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ.

Ристановић (Јеремија) Ђорђе (1885–?)

Ристановић (Гаврило) Јеврем (1873–1914), 4. чета,
2. батаљон, 2. пук, III позив.

Ристановић Јосип

Ристановић (Богосав) Никодин (1891–?)

Ристановић (Тиосав) Обрен (1885–?)

Ристановић (Јеремија) Чедомир (1897–?)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ристановић Благоје (1890–1946), земљорадник.
Сахрањен је на Црквини.

Ристановић (Јеремија) Анђељко (1888–1970),
земљорадник. Сахрањен је на Црквини.

Ристановић (Гвозден) Савко (1889–1960). Учесник
ратова 1912/13. Прешао је Албанију и борио се на Со-
лунском фронту. На надгробном споменику написано
је: „Ратовао седам година“. Сахрањен је на Црквини.

Ристановић Сава (1896–1974). Професор Учи-
тељске школе у Београду, песник, драмски писац, књи-
жевни критичар. Учесник рата 1914–1918. Сахрањен је
у Београду.

ТАНОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Тановић (Петар) Костантин (1883–1961), земљо-
радник. Отеран у заробљеништво, у Мађарску. Са-
храњен је на Црквини.

Учесници – погинули: 47

Учесници – преживели: 35

Укупно: 82

Податке прикупио: **Југослав Обреновић**

10.4. СКРЖУТИ

БЈЕЛАКОВИЋ

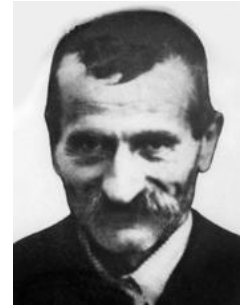
УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Бјелаковић (Исаило) Божо (1888–1914), 4. чета, 2.
батаљон, 4 пук, I позив. Погинуо је у септембру 1914.

Бјелаковић Вељко (1876–1915), 4. чета, 2. батаљон,
4. пук, II позив.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Бјелаковић (Исаило) Секула
(1878–1968), земљорадник. Сахрањен
је на гробљу у Скржутима.

Бјелаковић Секула

ГОЛУБОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Голубовић Видосав (1887–1914)

Голубовић Владисав (1887–1914),
3. чета, 2 батаљон, 4. пук, I позив.

Голубовић (Митар) Радосав (1889–1914), 4. чета, 2
батаљон, 4. пук, I позив.

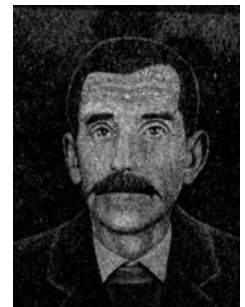
Голубовић (Анђељко) Раденко (1888–1914), 1. чета,
2. батаљон, 4. пук, I позив.

Голубовић (Анђељко) Миленко
(1893–1914)

Голубовић (Василије) Љубомир
(1885–1914). Умро, од последица рања-
вања, у војној болници у Крагујевцу.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Голубовић Владимир (1885–
1962). Прешао Албанију и борио се на
Солунском фронту. Сахрањен у Скр-
жутима.

Голубовић
Владимир

ГРУЈИЧИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Грујичић (Вук) Крста (1890–?)

ЂОКОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Ђоковић (Анђељко) Миливоје (1883–1916), заробљен на Церу, интерниран у логор у Нежидер, у Мађарској, где је умро.

ЂОРЂЕВИЋ⁶⁷

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Ђорђевић (Видосав) Вилотије (1895–1914)

Ђорђевић (Видосав) Тимотије (1892–1914)

Ђорђевић (Гвозден) Симеун (1869–1915), 4. пук, III позив. Умро у Подгорици 22. новембра 1915. године

Ђорђевић (Паун) Гвозден (1877–1915), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, II позив. Погинуо приликом повлачења, у јесен 1915.

Ђорђевић Крсто (1864–1915), 1. чета, 2 батаљон, 4. пук, III позив. Погинуо приликом повлачења српске војске, у јесен 1915.

Ђорђевић Петко (?–1916), умро на острву Видо.

Ђорђевић Светозар (1894–1915), регрут, 15. пешадијски пук. Погинуо приликом повлачења, у јесен 1915.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ђорђевић (Вукашин) Обрен (1883–1956), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском

⁶⁷ Јеротије (Видосав) Ђорђевић 1885–1912. Погинуо у Турском рату.

фронту. Одликован „Сребрном медаљом за храброст“. Сахрањен је у Скржутима.

Ђорђевић Новак (1866–1954), земљорадник. Сахрањен је у Скржутима.

Ђорђевић Никит (1877–1941), земљорадник. Сахрањен је у Скржутима.

Ђорђевић (Вукашин) Василије (1888–1956), писар у окружном суду у Ужицу. Артиљеријски поднаредник. У борбама на Мачковом камену, 1914. године, са својим топом уништио је немачки митраљез који је постављен на високом стаблу – букви. Одликован „Сребрном медаљом за храброст“. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту.

Ђорђевић Ђорђе (1895–1973), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Био је ратни болничар Дринске дивизије. Сахрањен у Скржутима.

Ђорђевић (Витор) Бранисав, земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

Ђорђевић (Видосав) Матија (1883–1940). Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Скржутима.

Ђорђевић Анђељко, за време Церске битке заробљен је од Аустроугара и у заробљеништву остао до краја рата. Сахрањен у Скржутима.

ЖУНИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Жунић (Михаило) Добросав (?–1916)

Жунић Стојан (1887–1914)

Жунић Ранисав (1885–1917)

Жунић Владимир (1887–1915). Током борби је рањен, у јесен 1915. Умро је, од последица рањавања, у Скржутима.

Жунић Милинко

УЧЕСНИЦИ - ПРЕЖИВЕЛИ:

Жунић (Јелесије) Драгомир Штурм (1887–1951). Учесник ратова 1912–1918. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Одликован је „Сребрном војничком Карађорђевом звездом“ за подвиг уништења непријатељског магацина са муницијом. На основу ратних заслуга имао је предност код запошљавања. Прво је радио у некој кланици, а касније у Јавном градском превозу у Београду, као скретничар на трамвају. Сахрањен је у Скржутима.

Жунић (Јелесије) Радомир (1883–1962), земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

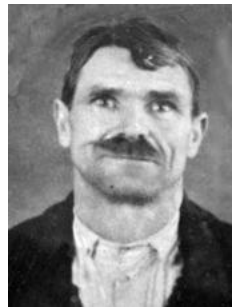
Жунић (Јелесије) Милорад (1895–1922), учесник рата. После рата био кафеџија у Сенти, Војводина. Сахрањен у Скржутима.

Жунић (Јелесије) Витомир (1891–1924). Учесник рата 1914–1918. После рата радио је као трговац у Београду. Један од оснивача Удружења Ужичана у Београду, 1923. Сахрањен у Скржутима.

Жунић (Тиосав) Влаисав (1887–1962), земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

Жунић Велисав (1888–1967), земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

Жунић Драгољуб (1892–1973), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Скржутима.

Жунић
Драгољуб

Жунић Љубомир (1890–1962), земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

ЛАЗАРЕВИЋ

УЧЕСНИЦИ - ПОГИНУЛИ:

Лазаревић Вукосав (1868–1915), 4. чета, 2. батаљон, 4 пук, III позив.

Лазаревић Димитрије (1890–1914), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, I позив.

Лазаревић Игњат (1892–1916), 4. чета, 2. батаљон, 4. пешадијски пук. Погинуо је на Солунском фронту, септембра 1916.

Лазаревић Сретен (?–1916)

Лазаревић Крста (?–1916)

Лазаревић Симеун (?–1916). Умро у заробљеништву.

УЧЕСНИЦИ - ПРЕЖИВЕЛИ:

Лазаревић (Товило) Миливоје Кешмо (1883–1956), земљорадник. У критичним тренуцима Церске битке истакао се у преношењу муниције брисаним простором под пуном ватреном паљбом и за тај подвиг предложен је за одликовање „Карађорђеве звезде“. Али то одликовање никад није стигло у његове руке. Под непознатим околностима је предлог поништен. Сахрањен је у Скржутима.

МИТРИЋ

УЧЕСНИЦИ - ПОГИНУЛИ:

Митрић (Јелесије) Милун (1895–1915). Настрадао приликом повлачења, у јесен 1915.

УЧЕСНИЦИ - ПРЕЖИВЕЛИ:

Митрић (Јелесије) Лука (1884–1950), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Скржутима.

МОЈСИЛОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Мојсиловић (Миладин) Богољуб (1885–1918),⁶⁸ поручник у рату. Прешао Албанију, погинуо је приликом пробоја Солунског фронта.

Мојсиловић (Миладин) Петар (1890–1918), подофицер – водник. Прешао Албанију, погинуо је приликом пробоја Солунског фронта.

Мојсиловић (Владимир) Страин (1895–1915), регрут, 15. пешадијски пук.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Мојсиловић Витомир (1883–1962), земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

Мојсиловић Мирко (1895–1960). Земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

САВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Савић Андрија (?–1915)

Савић (Спасоје) Вук (1881–?)

Савић (Гвозден) Јевто (1894–1915), кадроваци у 15. пуку.⁶⁹ На споменику код Вуковића чесме уписано да је рођен 1898. године.

Савић Милисав (?–1918)

Савић (Паун) Радмил (1894–1914), кадроваци. Умро 30. децембра 1914. године од тифуса, у Штипу.

Савић Симо. Умро у заробљеништву у Нежидеру (током рата).

⁶⁸ Извештај равањске општине од 20. фебуара 1930. године о погинулима у ратовима од 1912–1918. Под ред. бројем. 122, Богољуб Мојсиловић 4. чета, 2. батаљон, 4. пук I позив, погинуо 1914.

⁶⁹ Војни архив Београд: Извештај равањске општине, од 20. фебруара 1930.

САВИЋ Паун

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Савић (Симеуна) Бранко (1890–1953), земљорадник. Прешао је Албанију, борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Скржутима.

Савић (Паун) Гвозден (1894–1957), земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

Савић (Крста) Драгомир Драго (1888–1957), земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

Савић (Симеун) Обрен (1893–1943), земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

Савић Стеван (1893–1946), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Убијен од стране народне милиције у Скржутима 1946.

ТОПАЛОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Топаловић (Јеврем) Вук (1894–1915), регрут, 15. пешадијски пук. Умро од тифуса, на боловању код куће. Сахрањен у Скржутима.

Топаловић (Никола) Гојко (1893–1915). Настрадао је приликом повлачења, у јесен 1915.

Топаловић (Веселин) Ђорђе (1886–1915). Учесник ратова 1912/13. Умро код куће, од последица рањавања у рату. Сахрањен у Скржутима.

Топаловић Радоје (1894–1915), регрут 15. пешадијског пука.

Топаловић (Арсеније) Рајко (1894–1915), регрут 15. пешадијског пука.

Топаловић (Мијаило) Миленко (1890–1914). Нестао код Голупца 1914.

Топаловић (Никола) Савко (1888–1915), градска артиљерија.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Топаловић (Димитрије) Добросав (1886–1961), земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

Топаловић (Мијаило) Раде (1882–1938), земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

Топаловић (Мијаило) Раденко (1895 –1946), земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

ЋОСОВИЋ⁷⁰

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ћосовић (Михаило) Милорад (1884–1971), земљорадник. Рођен на Гајевима – Севојно. Живео на Мајчевини у Скржутима. Један од оснивача Земљорадничке задруге Равни 1923. Члан управног одбора задруге. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Скржутима.

Ћосовић Недељко (1890–1951), земљорадник. Заробљен, 1915. године, код Богатића, и одведен у заробљеништво у место код Минхена у Немачкој. Сахрањен у Скржутима.

Ћосовић Милосав (1895–1960), земљорадник. Сахрањен у Скржутима.

Учесници – погинули: 45

Учесници – преживели: 34

Укупно: 79

Податке прикупио: **Мирко Топаловић**

Топаловић
Добросав

Ћосовић Милорад

⁷⁰ Ћорђе Ћосовић (1886–1913). Погинуо у Бугарском рату.

10.5. ВРАНЕ

ВАСИЛИЈЕВИЋИ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ.

Василијевић Јован (1872–1915), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, III позив.

Василијевић Раде

Василијевић (Миле) Радоје (1894–1915), 2. пешадијски пук.

ДАМЉАНОВИЋИ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ

Дамљановић (Дамљана) Радивоје (1879– ?)

Дамљановић Јелесије (1867–1916). Умро у заробљеништву у Мађарској.

Дамљановић Јанко (1895–1916), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук. Погинуо је на Солунском фронту, 1916.

Дамљановић (Новица) Бранко (1870–1915), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, III позив.

Дамљановић (Новица) Драгић (1876–1917), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук.

Дамљановић Раде (?–1915), поднаредник у 4. пуку. Сахрањен у Вранама.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ

Дамљановић (Филип) Видосав (1887–1971), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у Вранама.

Дамљановић
Видосав

Дамљановић Јовиша (?–1966). У рату је изгубио ногу. Сахрањен у Вранама.

Дамљановић (Јелесије) Радомир (1891–1952). Сахрањен у Вранама.

Дамјановић (Митар) Ранко (1868–1961). Председник равањске општине 1895–1903, резервни поднаредник, учесник ратова 1912–1918. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. На полеђини надгробног споменика у Вранама стоји записано: „У народу први међу првима, у ратовима храбар међу најхрабријим. Одликован „Златним орденом Карађорђевог звезде“ и „Танковским крстом“.“⁷¹

ЂОКОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Ђоковић (Љубе) Миливоје (1890–1915), каплар 1. чете, 2. батаљон, 4. пук, I позив. Тешко рањен на Рожњу, септембра 1914. године. Подлегао ранама 25. априла 1915. године, код своје куће. Сахрањен у Вранама.

Ђоковић (Павле) Миљко (1880–?)

Ђоковић Милинко (1888–1916), 1. чета, 1. батаљон, 4. пук. Погинуо на Солунском фронту.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ђоковић Јован (1890–1967), земљорадник. Сахрањен у Вранама.

ЕРИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Ерић Светозар (?–1916). Погинуо на Солунском фронту 1916. Сахрањен је на српском војничком гробљу на Зејнтилику, у Солуну.

⁷¹ Ранко Дамјановић је одликован „Орденом сребрне Карађорђевог звезде“. Др Раде Познановић: Јунаци Карађорђевог звезде ужичког краја, Ужице 2015.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ерић Марјан (1882–1941). Наредник у рату. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. После Првог светског рата служио у жандармерији. Сахрањен у Вранама.

Ерић Драгомир (1878–1934). Учесник ратова 1912–1918. Прешао Албанију. Рањен на Солунском фронту. Жандармеријски наредник после рата. Сахрањен у Вранама.

ЈАНКОВИЋ

Јанковић Петар (1875–1915), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, III позив.

МИЛОЈЕВИЋ⁷²

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Милојевић Ђорђе

Милојевић Милутин

Милојевић Јанићије (1890–1914), 4. пук, I позив.

Милојевић Љубомир

Милојевић Милан

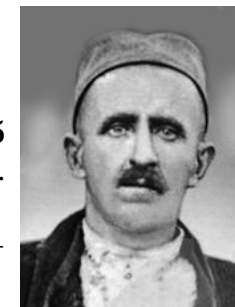
Милојевић Светозар

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Милојевић (Дамљан) Драгољуб (1887–1970). У рату изгубио обе ноге. Сахрањен у Вранама.

Милојевић Добросав (1893–1969). Сахрањен у Вранама.

Милојевић Богољуб (1889–1945). Сахрањен у Вранама.

Милојевић
Драгољуб

⁷² Драгоје (Љубисав) Милојевић (1887–1913), 4. чета, 4. батаљон, 4. пук, I позив. Симо Милојевић (1892–1913), 4. чета, 2. батаљон, 4. пук, I позив, погинуо 1913.

МИЛОВАНОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Миловановић (Радосав) Чедомир (1892–?)

Миловановић (Милорад) Ђирко (1891–?)

Миловановић Војисав (1894–1915), регрут – кадравац, 15. пешадијски пук.

Миловановић Нешко

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Миловановић (Андрија) Јовиша (1891–1965), земљорадник. На споменику у Вранама стоји записано: „Носилац „Албанске споменице“ и „Медаље заслуге за народ из Н.О.Р.“, ударник радних акција, члан С.К.Ј.“

Миловановић Милинко (1889–1944), земљорадник. Поднаредник у рату. Прешао Албанију. Одликован „Сребрном Карађорђевоом звездом“ у борбама на Солунском фронту 1916. Сахрањен у Вранама (засеочко гробље Миловановића преко Рзава).

ОБРАДОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Обрадовић Сретен

ОСТОЈИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Остојић (Благоје) Милисав (1894–?)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Остојић Мирко (1884–1935). Сахрањен у Вранама.

ПЕТРОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Петровић (Алексије) Светислав (1885–1915). Учествовао у одбрани Београда. Погинуо у Кумодражу, у октобру 1915.

Петровић (Паун) Милисав (1885–1918)

СИМОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Симовић Петко

СПИРИДОНОВИЋ⁷³

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Спиридоновић Мирко (1861–1918)

Спиридоновић (Мијаило) Перко (1864–1918)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Спиридоновић (Симо) Миленко (1895–1977). Припадник јединице „1300“ каплара. Прешао Албанију. Одликован сребреном медаљом за храбросту борбама 1916. године. Последње две године рата провео на школовању у Лондону где је завршио богословију. После рата је радио као учитељ. У априлском рату 1941. као резервни официр заробљен и одведен у заробљеништво у Немачку. После рата, од 1945. до 1951. године, управитељ Основне школе у Равнима. Сахрањен у Вранама.

СТЕВАНОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Стевановић (Анђељко) Милутин (1895–1915), регрут – кадроваци. Умро у Штипу од маларије.

Стевановић (Јован) Милинко (1877–1915). Умро на боловању, од тифуса. Сахрањен у Гајевима – Севојно.

Стевановић (Нешо) Маринко (1861–1915). Учесник ратова 1912/13. Умро код куће, од рана задобијених у рату. Сахрањен у Вранама.

⁷³ Милун (Љубисав) Спиридоновић (1881–1912). 4. пук, I позив, 1. армија. Рањен у Турском рату. Умро код куће, од последица рањавања. Сахрањен у Вранама.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Стевановић (Обрен) Вук (1891–1939). Прешао Албанију, био на Солунском фронту. Сахрањен у Вранама.

Стевановић Вилиман (1876–1924). Општински деловођа. Сахрањен у Вранама.

Стевановић (Нешо) Милан (1884–1937). Учесник у ратовим 1912/13. Наредник у рату. Сахрањен у Вранама.

Учесници – погинули: 34

Учесници: 17

Укупно: 51

Податке прикупио: **Митар Стевановић**

10.6. ЉУБАЊЕ

АНДРИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Андрић (Ђорђе) Милорад (1895–1984). Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Радио на железници. Сахрањен на гробљу на Шанцу, у Љубањама.

БОЈАНИЋ⁷⁴

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Бојанић (Борисав) Милан – Мићун (1879–1914), тобџија у брдској батерији Дринске дивизије, погинуо на Церу у августу 1914.

ГОРДИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Гордић (Андрија) Радомир (1888–1914), војник I позива, 4. пука, погинуо на Милетином брду, 6. септембра 1914.

Гордић (Андрија) Јовиша (1890–1915), војник 1. чете, 3. прекобројног пука, Дринске дивизије. Погинуо 26. септембра 1915. године, код Свете Петке.

ГУДУРИЋ⁷⁵

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Гудурић (Јеврем) Видоје (1878–1915), учесник у ратовима 1912/13. Умро од тифуса, на одсуству, код куће. Сахрањен на Гудурића гробљу у Љубањама.

⁷⁴ Микаило (Борисав) Бојанић (1880–1913), рањен на Брегалници, умро од последица рањавања, код своје куће, 25. септембра 1913. Сахрањен на гробљу Шанац у Љубањама.

⁷⁵ Љубисав (Јеврем) Гудурић (1871–1913), погинуо на Бегалници 1913. Данило Станојевић, наведено дело.

Гудурић (Обрад) Гаврил (1864–1916), последња одбрана, заробљен у јесен 1915. Пуштен због болести, умро 16. фебруара 1916. године, код своје куће. Сахрањен на Гудурића гробљу.

Гудурић (Јеврем) Милан (1864–1915). Стари ратник, учесник Српско-бугарског рата 1885. Резерни поднаредник. Као војник 1. чете, 2. батаљона, 4. пука, III позива, учествовао је у рату 1914. Умро је од тифуса 12. маја 1915. у Љубањама. Сахрањен на Гудурића гробљу.

Гудурић (Милоје) Неђељко (1883–1916), учесник ратова 1912/13. Прешао Албанију. Погинуо 6. августа 1916. године, на Чеган, Кајмакчалан. Сахрањен на српском гробљу Зејнтилик, у Солуну.

Гудурић (Гаврил) Страјин (1895–1915), кадровац 1. чете, 3. батаљона, 13. кадровског пука. Умро у болници у Штипу, од тифуса, у фебруару 1915. године

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Гудурић (Ђорђе) Анђељко (1885–1963), земљорадник. Учесник у ратовима 1912/13. године. Сахрањен на Гудурића гробљу.

Гудурић (Љубисав) Јован (1895–1969), земљорадник. Сахрањен на Шанцу.

Гудурић (Ђорђе) Лазар (1879–1945), земљорадник, резервни артиљеријски наредник Шумадинског брдског пука. Учесник у ратовима 1912/13. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту где је рањен, 6. септембра 1916. на коти Катунац.⁷⁶ Одликован „Златном медаљом за храброст“. Сахрањен на Гудурића гробљу.

⁷⁶ У попису војних и цивилних губитака у људству уписан као жртва рата. Примедба аутора: Лазар (Ђорђе) Гудурић умро у Љубањама 1945. Надгробни споменик на Гудурића гробљу.

Гудурић (Обрада) Тодор (1882–1950), земљорадник. Сахрањен на Гудурића гробљу.

ДИМИТРИЈЕВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Димитријевић (Радован) Ђорђе – Тауз (1886–1966) земљорадник (сточни трговац у међуратном периоду). Учесник ратова 1912/13. Прешао Албанију, борио се на Солунском фронту. Ратни трубач, одликован „Сребрном медаљом за храброст“. Сахрањен на Шанцу.

Димитријевић (Радован) Милан (1888–1966), земљорадник. Сахрањен на Шанцу.

ЂАЈИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Ђајић (Млађен) Гвозден (1890–1916). Прешао Албанију, редов 1. чете, 3. батаљона, 4. пука, тешко рањен 12. новембра 1916. на Браздостој коси, на Солунском фронту. Умро после два дана у пољској болници Дринске дивизије.

ЂУРИЋ⁷⁷

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Ђурић (Сретен) Владимир (1871–1915). Ратни тобџија. Умро у Скадру 1915.

Ђурић (Василије) Милорад (1883–1917). Погинуо на Солунском фронту.

Ђурић Милан (1880–1915). Умро у Стублинама, од тифуса, фебуара 1915.

Ђурић (Тимотије) Михаило (1876–1916). Умро на острву Видо.

⁷⁷ Илија (Веселин) Ђурић рођен 1881. Погинуо на Брегалници 1913. Ђурић (Сретен) Драгутин 1890–1913.

Ђурић (Илија) Милоје (1897–1915). Кадет подофицирске школе, погинуо 1915.

Ђурић (Милан) Милисав (1878–1914)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ђурић (Милисав) Вукоман (1870–1958), земљорадник – сточни трговац. Учесник ратова 1912/13. Прешао Албанију, борио се на Солунском фронту. Сахрањен на гробљу, на Шанцу.

Ђурић (Борисав) Милија (1881–1965), земљорадник. Сахрањен у Прљевића гробљу.

Ђурић (Василије) Михаило (1887–1948), земљорадник. Сахрањен на Прљевића гробљу.

ЈОКИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Јокић (Недељко) Драгомир (1893–1917), учесник рата 1914/15. Убијен у Љубањама од стране од стране Аустроугара.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Јокић (Петар) Богић (1878–1948) земљорадник. Сахрањен на Шанцу.

ЛАЗАРЕВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Лазаревић (Јевђо) Милоје (1888–1914). Војник I позива, 4. пука. Погинуо на Гучеву, 15. октобра 1914.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Лазаревић (Јевђо) Драгомир – Драго (1885–1940), земљорадник. Учесник ратова 1912/13. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. У два сазива био

је кмет и председник љубањске општине 1932–1936. Сахрањен је на Прљевића гробљу.

ЛЕКИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Лекић (Милета) Гвозден (1870–1915), трећопозивац. Умро од тифуса у мају 1915. Сахрањен је на Шанцу.

Лекић (Симо) Милоје (1894–1915), кадровац 1. чете, 2. батаљона, 4. кадровског пука. Погинуо у Вардишту у октобру 1915.

Лекић (Симо) Радисав (1880–1916). Прешао Албанију. Био је војник 3. чете, 2. батаљон, 6. пук Дринске дивизије. Погинуо у Будимирцима, на Солунском фронту.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Лекић (Симо) Раденко – Грк (1879–1954), земљорадник. Учесник „три рата“. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту где је добио надимак „Грк“. Сахрањен је на Шанцу.

МАКАЊИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Макањић (Млађен) Милоје (1888–1914), војник I позива, 3. прекобројног пука Дринске дивизије, погинуо на Мачковом камену.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Макањић (Млађен) Милован (1894–1970) земљорадник. Сахрањен је на Шанцу.

МАРКОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Марковић (Вуле) Љубомир (1874–1942), земљорадник, учесник ратова 1912/13. Прешао Албанију, бо-

рио се на Солунском фронту где је био тешко рањен од бугарских бајонета. Одликован „Сребрном медаљом за храброст“. Сахрањен је на Шанцу.

Марковић (Танаско) Радисав – Рајо (1872–1942), земљорадник. Сахрањен на Шанцу.

МАРИЧИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Маричић (Тиосав) Веселин (1870–1915), трећепозивац. Умро од тифуса код своје куће. Сахрањен на Гудурића гробљу.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Маричић (Тиосав) Милорад (1879–1924), земљорадник. Сахрањен на Гудурића гробљу.

Маричић (Танасије) Видоје (1873–1954), земљорадник. Сахрањен на Гудурића гробљу.

МУЛИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Мулић (Вилотије) Влајко (1882–1956), земљорадник. Рањен код Рашке, у новембру 1915. Вратио се кући. Сахрањен на Шанцу.

Мулић (Станислав) Живко (1895–1982). Војник, болничар у 3. кадровском пуку. Сахрањен је на Шанцу.

Мулић (Владимир) Мијаило (1886–1965), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на Шанцу.

НЕГОВАНОВИЋ.

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Неговановић (Новица) Миљко (1874–1916). Погиново на Кајмакчалану.

Неговановић (Неђељко) Сретен (1892–1915)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Неговановић (Јован) Јеврем – Даица (1874–1945), учесник ратова 1912/13. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на Прљевића гробљу.

Неговановић (Обрен) Милан (1880–1942), кројач. Живео и радио у Пожези. Као симпатизер НОБ-а, стрељан на Бањици 1942.

Неговановић (Неђељко) Негован (1886–1924). Учествовао у „три рата“. Сахрањен на Прљевића гробљу.

Неговановић (Љубисав) Радоје (1877–1951). „Стари ратник“, Солунац. Сахрањен на Прљевића гробљу.

НЕНАДИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Ненадић (Недељко) Живан (1877–1915), војник II позива, 4. пука, рањен у октобру 1915. Заробљен је и отеран у логор Немђедер, у Мађарској, где је умро 7. децембра 1915.

Ненадић (Милинко) Никола (1879–1914), војник II позива, 4. пука. Погиново је на Курјачици, на Дрини, у септембру 1914.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ненадић (Милинко) Светозар (1891–1959),⁷⁸ земљорадник. Рањен у борбама на Мачковом камену 1914. Сахрањен на Ненадића гробљу у Љубањама.

Ненадић (Драгоје) Љубомир (1888–1950) земљорадник. Сахрањен на Ненадића гробљу.

⁷⁸ На надгробном споменику на Ненадића гробљу уписано је да је рођен 1898. У матичним протоколу рођених ужичке цркве уписана година 1891.

НИКОЛИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Николић (Арсеније) Милован (1887–1914). Учесник ратова 1912/13. Погинуо као војник 1. чете, 2. батаљона, 4. пука, на Мачковом камену, 9. септембра 1914.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Николић (Арсеније) Сретен (1881–1921), деловођа љубањске општине 1903–1920. Учесник балканских ратова, резервни пешадијски наредник. Одликован „Медаљом за храброст“ у борбама на Бакарном гувну у „Турском рату“, а у борбама на Жежеву (Македонија), у јуну 1913. године, одликован „Сребрном Карађорђевоом звездом“. Два пута је рањаван. Учесник Првог рата 1914. Услед „грудне“ болести није се повукао са српском војском преко Албаније. Сахрањен је на Шанцу.

ПАВЛОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Павловић (Мелентије) Михаило – Мићо (1871–1915), кмет Љубања 1904–1910. Умро је код своје куће (од последице рањавања у стомак, у рату). Сахрањен на Прљевића гробљу.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Павловић (Михаило) Драгутин – Драго (1894–1981), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на Прљевића гробљу у Љубањама.

ПРЉЕВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

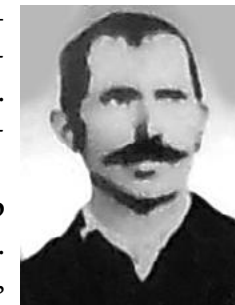
Прљевић (Недељко) Бранко (1893–?). Уписан на спомен-плочи на Поповој води, Бела Земља.

Прљевић (Василије) Витомир (1885–1915). Учесник у ратовима 1912/13. Резервни наредник 3. прекобројног пука. Погинуо 26. септембра 1915. године, код Свете Петке.

Прљевић (Глигорије) Драгољуб (1895–1916), регрут. Умро у болници, у Вијери.

Прљевић (Илија) Јован (1875–1916), учесник ратова 1912/13. Резервни поднаредник 1. чете, 2. батаљона, 4. пука. Погинуо 28. октобра 1916. године, на Стрмој чуки, на Кајмакчалану.

Прљевић (Јеротије) Љубомир (1890–1914), учесник ратова 1912/13. Активни наредник 1. чете, 2. батаљон, 4. пук. Погинуо 15. августа 1914. на Цигли.

Прљевић Јован

Прљевић (Максим) Милисав (1863–1916). Заробљен и отеран у логор Ашах, у Мађарској, где је умро 29. јула 1916.

Прљевић (Крста) Мијаило (1888–1917). Умро у заробљеништву у Мађарској.

Прљевић (Јоксим) Недељко (1865–1915), последња одбрана. Умро од тифуса, у својој кући. Сахрањен на Прљевића гробљу.

Прљевић (Максим) Радосав (1871–1914), војник 1. чете, 2. батаљон, 4. пук, III позив, погинуо 13. новембра 1914. на Црном Врху.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Прљевић (Јеротије) Владимир. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Умро је 30. марта 1919. у Љубањама. Сахрањен на Прљевића гробљу.

Прљевић (Тиосав) Драгоје Шурко (1886–1962), земљорадник. Учесник ратова 1912/13. Сахрањен на Прљевића гробљу.

Прљевић (Илија) Иван (1878–1969), земљорадник. Сахрањен на Прљевића гробљу.

Прљевић (Максим) Милан (1874–1948). Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Председник љубањске општине 1910–1912/13. Сахрањен на Прљевића гробљу.

Прљевић (Благоје) Марко (1882–1961), земљорадник. Учесник ратова 1912/13. Заробљен 1915. и отеран у Мађарску. У међуратном периоду, у два мандата, био је кмет села Љубања. Сахрањен на Прљевића гробљу.

Прљевић Марко

Прљевић (Благоје) Светозар (1880–1971), учесник ратова 1912/1913. Резервни официр, носио више ратних одликовања. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту, где је одликован „Карађорђевој звездом“. У међуратном периоду био је председник љубањске општине (1936–1941). Сахрањен на Прљевића гробљу.

Прљевић (Радосав) Светомир (1892–1977), земљорадник. Сахрањен на Прљевића гробљу.

Прљевић (Јеротије) Стеван (1894–1962), земљорадник. Сахрањен на Прљевића гробљу.

РИСТОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ристовић (Милован) Драгојле Бан (1884–1960), земљорадник. Учесник ратова 1912/13. Прешао Алба-

нију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на Прљевића гробљу.

СИМОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Симовић (Ћиро) Сретен (1886–1916). Војник I позива, 4. пука, погинуо у Албанији, у јануару 1916.

Драгојле Ристовић

СТАНИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Станић (Јован) Јаков (1866–1915). III позив – последња одбрана, заробљен у јесен 1915. године и отеран у заробљенички логор у Добоју, где је умро.

Станић (Јаков) Микаило (1895–1915/16). Регрут Крагујевачких резервних трупа. Погинуо на Крфу.

Станић (Јеврем) Чедомир (1882–1915). Рањен у борбама у јесен 1915. Умро, од последица рањавања, код своје куће. Сахрањен у гробљу на Шанцу, у Љубањама.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Станић (Милош) Милан (1870–1927). Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен у гробљу на Шанцу.

ТЕШОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Тешовић (Тодор) Благоје (1879–1917). Убијен 1917. од стране Аустријанаца у засеку Вајзовина, у Љубањама.

Тешовић (Лазар) Илија (1880–1916), учесник ратова 1912/13. Заробљен 1915. године и одведен у заробљеништво, у логор Ашах, где је умро 1916.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Тешовић (Вуле) Димитрије (1876–1947). Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на гробљу на Шанцу.

Тешовић (Лазар) Миливоје (1878–1958), земљорадник, резервни пешадијски наредник. Учесник ратова 1912–1918. Одликован „Медаљом за храброст“ у борбама на Мачковом камену, 1914. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту, где је 1916. године, у борбама за освајање Кајмакчалана, одликован „Сребрним војничким Орденом Карађорђевог звезде са мачевима“. Сахрањен је на гробљу на Шанцу.

Тешовић (Лазар) Милан (1894–1965), активни официр. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту у чину потпоручника, тешко рањен у борби на Кочебеју 1916.⁷⁹ Одликован је „Орденом белог орла“ и „Златном медаљом за храброст“. После рата био је активни официр, пензионисан је као капетан прве класе. Омиљен је код својих Љубањаца, познатији је као „Милан капетан“. Сахрањен на гробљу на Шанцу.

ТОСКИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Тоскић (Анђељко) Витомир (1898–?). Уписан на спомен-плочи на цркви Светог Ђорђа у Ужицу.

Тоскић (Анђељко) Манојле (1902–1917). Умро у интернацији у Мађарској. Уписан на спомен-плочи на цркви Светог Ђорђа.

Тоскић (Алекса) Стараин (1893–1916), војник 2. чете, 2. батаљон, 23. кадровски пук Вардарске дивизије, прешао Албанију. Рањен је у борбама на Ивенској коси,

⁷⁹ У књизи Попис војних и цивилних губитака уписано је да је подлегао ранама и умро. Надгробни споменик на Шанцу у Љубањама: Милан Тешовић – Капетан умро 1965.

Солунски фронт, у новембру 1916. Умро 11. новембра 1916. у пољској болници у Суходолу.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Тоскић (Анђељко) Драгомир (1894–1960). Борио се као комита у одреду војводе Вука, прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Одликован „Сребрном медаљом за храброст“. Сахрањен на гробљу на Шанцу.

ЋИТИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Ћитић (Млађен) Јовиша (1880–1915). Возар у Главном интелектуалном одељењу. Умро на боловању од тифуса, код своје куће, у мају 1915. Сахрањен је на Шанцу.

Ћитић (Миладин) Љубомир – Љубоје (1885–1914). Учесник Бугарског рата 1913. Погинуо у септембру 1914.

Ћитић (Ристо) Миливоје (1880–1915), војник 2. чете, 2. батаљон, 4. пук, II позив. Умро од тифуса, код своје куће. Сахрањен је на гробљу на Шанцу.

Ћитић (Радован) Радомир (1893–1916), војник – кадровцац у 5. кадровском пуку. Заробљен у јесен 1915. Умро је у заробљеништву у Добоју.

Ћитић (Јеремија) Симеун (1893–1916), војник 1. чете, 2. батаљон, 4. пук. Умро је на Крфу 1916.

Ћитић (Ристо) Стојан (1893–1918). Прешао је Албанију. Погинуо је на Солунском фронту 1918. У Попису војних и цивилних губитака Краљевине Србије (1914–1918), уписано је: Ћитић Стојан војник 4. чете, 3. батаљон, 5. пук. Погинуо је 30. септембра 1916. на положају Кота 7. У родослову фамилије Ћитић није познат овај Стојан. Можда се ради о истом човеку.

Ћитић Љубисав. На спомен-плочи изгинулим Љубањцима на цркви Светог Ђорђа у Ужицу уписано је његово име. Нису познати подаци о њему.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Ћитић (Миладин) Драгутин (1893–1974) имао је надимак Солунац. Рађен 22. септембра 1916. на положају Флока⁸⁰, Солунски фронт. Сахрањен је на Шанцу.

Ћитић (Љубисав) Драгоје – Шукан (1881–1965), земљорадник, сточни трговац. Учесник у ратовима 1912/13. Као артиљерац борио се у саставу 2. српске армије генерала Степе Степановића при освајању Једрена (Турска) у фебруару 1913. Сахрањен је на Шанцу.

Ћитић (Млађен) Драгомир – Гаја (1889–1968), земљорадник. Сахрањен је на Шанцу.

Ћитић (Јован) Милан – Врећо (1888–1928), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на Шанцу.

Ћитић (Ристо) Милан – Рајко (1879–1946),⁸¹ земљорадник, сточни трговац. Остао је упамћен као најагилнији и најстрожи председник љубањске општине у два мандата 1919–1923. и 1928–1932. Сахрањен је на Шанцу.

Ћитић (Млађен) Радован – Ковча (1872–1953), земљорадник. Сахрањен је на Шанцу.

Ћитић Ј. Милан

Ћитић Р. Милан

80 У Попису војних и цивилних губитака у људству уписано је да је Драгутин Ћитић подлегао ранама и умро. Драгутин Ћитић, у селу познатији као Драго Солунац, умро је у Љубањама 1974. На надгробном споменику, поред имена и презимена, године рођења, уписано је „Драго – Солунац“.

81 На споменику у гробљу на Шанцу уписано да је рођен 1874.

Ћитић (Радован) Радоје (1895–1957). После рата одлази у Аранђеловац где је засновао породицу. Трговац и кафеџија. Сахрањен је у Аранђеловцу.

Ћитић (Ненад) Обрен (1898–1923), добровољац, прешао Албанију. На Солунском фронту војник 3. чете, 1. батаљон, 4. пук. Рађен на Рововској коси 18. октобра 1916.⁸² Сахрањен је на Шанцу.

Ћитић (Љубисав) Павле (1873–1932), земљорадник (сточни трговац у међуратном периоду). Заробљен у околини Берана, Црна Гора, у новембру 1915. године. Отеран у заробљенички логор у Никшићу одакле је пуштен кући, у јесен 1916. Павле је био председник љубањске општине са малим прекидима од 1903. до 1915. Сахрањен је на Шанцу.

Гачић Будимир, уписан је на спомен-плочи погинулим Љубањцима на цркви Св. Ђорђа у Ужицу. (У Љубањама тада, а ни данас нема породице Гачића. Вероватно је био неки сродник неке фамилије у Љубањама по женској линији.)

Ковачевић Лазар, уписан је на спомен-плочи погинулим Љубањцима на цркви Светог Ђорђа у Ужицу. Ова породица Ковачевић живела је у том периоду у засеоку Прљевића – Неговановића. У протоколу умрлих ужичке цркве, из 1915. године, записано да је од тифуса умрла Видосава удова Ковачевић, стара 36 година. Даљих података о овој породици нема.

Учесници – погинулих: 55

Учесници – преживели: 51

Укупно: 106

Податке прикупио: Данило Станојевић

82 У књизи Пописи војних и цивилних губитака у људству записано да је Обрен Ћитић подлего ранама. Међутим, Обрен се жив вратио из Солуна и на дан своје свадбе 1923. неопрезно повукао пиштољ и ранио се у стомак. Умро је не стигавши до болнице у Ужицу.

10.7. ЗБОЈШТИЦА

ВАСИЉЕВИЋ⁸³

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Васиљевић (Трифун) Анђељко (1871–1939), земљорадник – каменорезац. Прешао Албанију, борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на Збоштитчком гробљу „Баре“.

Васиљевић (Трифун) Момир (1891–1963), земљорадник. Сахрањен је на Збоштитчком гробљу.

ВЕСЕЛИНОВИЋ

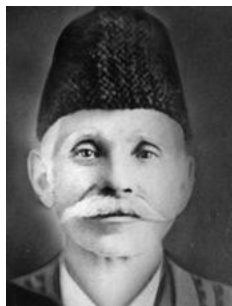
УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Веселиновић (Живан) Будимир (1877–?) (споменик крајпуташ оштећен)

Веселиновић (Недељко) Војисав (1883–1915), учесник ратова 1912/13. Рањен на Јавору приликом повлачења српске војске 1915. године. Вратио се кући где је умро. Сахрањен је на Збоштитчком гробљу.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Веселиновић (Недељко) Гвозден (1872–1945), земљорадник. Учесник ратова 1912/13. Као трећопозивац прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Гвозден је био кмет Збојштице (1906–1912). Сахрањен је на Збоштитчком гробљу.

Веселиновић
Гвозден

⁸³ Рајко (Ађељко) Васиљевић (1891–1913). Погинуо у борбама против Бутара на Овчем пољу 1913.

Милован (Анђељко) Васиљевић (1893–1914), војник – кадровцац, тешко рањен у борбама на Брегалници 1913. Умро од последице рањавања у болници у Штипу, у јануару 1914.

Веселиновић (Спасоје) Митар – Шећер (1880–1952), земљорадник. Учесник ратова 1912/13. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на Збоштитчком гробљу.

Веселиновић (Спасоје) Никола звани Цандар (1886–1964), земљорадник. Сахрањен је на Збоштитчком гробљу.

ВИТОРОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Виторовић (Митар) Драгутин (1888–1914). Погинуо на Дрини, 1914.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Виторовић (Митар) Василије (1890–1958), земљорадник. Заробљен 1915. и отеран у заробљеништво у Мађарску. Сахрањен је на Збоштитчком гробљу.

Виторовић (Митар) Ђорђе (1884–1972), земљорадник. Сахрањен је на Збоштитчком гробљу.

ВУКОТИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Вукотић (Светозар) Видосав (1893–1972), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на Збоштитчком гробљу.

ВУЧКОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Вучковић (Стојан) Љубомир (1892–1915). Војник 13. пука. Погинуо код Смедерева 1915. године.

Вучковић (Стојан) Милун (1890–1914), војник 2. чете, 3. батаљон, 4. пук. Погинуо је на положају Оштрељ–Цигла, августа 1914.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Вучковић (Стојан) Радован Куш (1894–1967), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на Збоштитчком гробљу.

ГАВРИЛОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Гавриловић (Стеван) Миљанко (1871–1915). Погинуо код Крагујевца у јесен 1915.

ДУЛАНОВИЋ⁸⁴

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Дулановић (Божо) Михаило (1890–1915). Умро од тифуса на положају 1915.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Дулановић (Божо) Ивко (1888–око 1965), земљорадник. После рата се са породицом одселио на Уб. Сахрањен у Убу.

Дулановић (Божо) Мирко Муктија (1882–1960), земљорадник, учесник ратова 1912/13. Сахрањен на Збоштитчком гробљу.

ДУЧИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Дучић (Стеван) Живко (?–1917). Прешао Албанију и погинуо на положају Трнавска коса, 18 априла 1917.

ЖУНИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Жунић (Веселин) Јосип (1879–1915). Погинуо код Кладова, у јесен 1915.

⁸⁴ Милинко (Божо) Дулановић, војник – кадровец митраљеског одељења 4. пука погинуо на Брегалници 1913.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Жунић (Веселин) Максим (1891–1967), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен на Збоштитчком гробљу.

ЈОЛИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Јолић (Неђељко) Бранисав (1892–1915), каплар – кадровец 2. чете, 3. батаљон, 4. пук. Умро од тифуса на положају Вардиште у фебруару 1915. Сахрањен је на положају.

Јолић (Милорад) Видосав (1894–1915), војник – кадровец у 13. пуку Тимочке дивизије. Умро од тифуса у болници у Обреновцу.

Јолић (Јеремија) Радован (1893–1916), војник 2. чете, 3. батаљон, 4. пук. Умро је на острву Видо 1916.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Јолић (Неђељко) Добросав Доле (1894–1974). Рањен на Дрини код Љубовије у пределу „подколенице“ 1914. Заробљен приликом повлачења српске војске код Скадра. Отеран у заробљеништво у Мађарску. После рата радио на железници у Чачку и Ужицу, прво кочничар, касније машиновођа. Остао упамћен по томе што је пушчано зрно у подколеници носио пуних 57 година. Хируршком интервенцијом, зрно је извађено у ужичкој болници 1971. Сахрањен је на Збоштитчком гробљу.

Јолић (Неђељко) Милисав (1888–1967), земљорадник, учесник „три рата“. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту, где је одликован сребрном медаљом за храброст. Сахрањен је на Збоштитчком гробљу.

Јолић (Јеремија) Милован Бане (1894–1969), земљорадник, кадровец 4. чете, 1. батаљон, 23. пука Вар-

дарске дивизије. Рањен 2. септембра 1916. године, код села Доњи Вербен.⁸⁵ На Солунском фронту је рањен, лечио се у Бизерти, у Тунису. Сахрањен је на Збојштичком гробљу.

Јолић (Вукашин) Милић Ђеле (1870–1952), земљорадник. Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. Сахрањен је на Збојштичком гробљу.

Јолић (Јеремија) Стеван (1890–1978), земљорадник. Сахрањен на Збојштичком гробљу.

ЉУБОЈЕВИЋ⁸⁶

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Љубојевић (Спасоје) Велисав (1887–1914), учесник ратова 1912/13. Погино у октобру 1914.

Љубојевић (Спасоје) Манојле (1890–1915). Умро од тифуса 1915.

Љубојевић (Милош) Михаило (1867–1915), треће-позивац, 1. чета, 2. батаљон, 4. пук. Умро на боловању од тифуса код своје куће. Сахрањен је на Опанковића гробљу на граници Збојштице и Поточања. Михаило је у два мандата био кмет Збојштице 1894–1904. Првак Народне радикалне странке у љубањској општини из пред-ратног периода.

Љубојевић (Милош) Чедомир (1872–1914), деловођа љубањске општине (1912–1914), резервни поднаредник, заробљен у октобру 1914. Отеран у заробљеништво у логор Болгодасоњ (Аустрија) где је умро.

⁸⁵ У књизи Пописи војних и цивилних губитака записано да је Милован Јолић подлегао ранама. Милован Јолић Бан вратио се жив и умро у својој родној Збојштици 1969.

⁸⁶ Милија Љубојевић погинуо у Турском рату 1912. Уписан на спомен-чесми у Збојштици.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Љубојевић (Милош) Владимир (1874–1948). Заробљен 1915. и отеран у логор Ашах. Владимир је био кмет Збојштице у два мандата 1920–1923. и 1928–1932. Сахрањен на Опанковића гробљу.

МЛАЂЕНОВИЋ⁸⁷

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Млађеновић (Вукадин) Драгојле (1887–1915). Погиноу на Дрини, у јесен 1915.

МИЛИЋЕВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Милићевић (Раде) Светозар (1885–1917). Умро у заробљеништву у Ашаху.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Милићевић (Јелесије) Драгомир (1881–1960), пекар. После 1920. године држао пекару у Косовској Митровици. После Другог светског рата живео у Пожези. Сахрањен је на Збојштичком гробљу.

МИЛОВАНОВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Миловановић (Љубомир) Славко (1890–1915), војник 2. чете, 2. батаљон, 4. пук. Умро, на боловању код куће, од тифуса 18. фебруара 1915. Сахрањен је на Збојштичком гробљу.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Миловановић (Обрад) Божидар Бошко (1889–1937), земљорадник и збојштички кафеџија између два

⁸⁷ Малиша (Вукадин) Млађеновић (1885–1913). Учесник Турског рата 1912. Војник I позива 4. пука, погинуо на Овчем Пољу 1913.

рата. Првак Радикалне странке у општини Љубање. У међуратном периоду обављао је функцију председника општине Љубање (1923–1928). Сахрањен је на Збојштичком гробљу.

МИРКОВИЋИ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Мирковић (Сретен) Милутин (1890–1915), сеоски абаџија. Погинуо је при повлачењу српске војске у околини Рашке, у новембру 1915.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Мирковић (Сретен) Добривоје (1893–1970), келнер. Прешао Албанију, борио се на Солунском фронту. После рата живео са породицом у Ваљеву где је у међуратном периоду држао кафану. У позним годинама написао је „Успомене из ратовања 1914–1918.“ Сахрањен у родној Збојштици, у Опанковића гробљу.

НИКОЛИЋ – ДИЛИКОВИЋИ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Николић (Живан) Гојко (1896–1916), регрут Крагујевачких резервних трупа. Погинуо је у Албанији 1916.

Николић (Обрад) Живан (1874–1914), учесник рата, погинуо је на Дрини 1914.

НИКОЛИЋ – КАРАИЦЕ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Николић (Милан) Стражимир (1890–1916). Прешао Албанију, војник 17. пука, погинуо 8. октобра 1916. на Ивенској коси – Солунски фронт.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Николић (Петар) Бранисав (1894–1932), келнер, ужички кафеџија после рата. Учесник рата (1914–1918).

Прешао Албанију и борио се на Солунском фронту. После рата живео је у Ужицу. Сахрањен је на гробљу До-варје.

РАДОЈИЧИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Радојичић (Димитрије) Видосав (1892–1914)

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Радојичић (Димитрије) Радојица Рако (1887–1951), жандармеријски наредник. У саставу пограничне жандармерије учествовао је у одбрани Београда у октобру 1915. под командом мајора Драгутина Гавриловића. Прешао Албанију, борио се на Солунском фронту. Одликован медаљом за храброст. После рата, као жандармеријски наредник, службовао у Призрену, Пећи и Београду. Пензионисан је 1934. Сахрањен је на Збојштичком гробљу.

РАДОСАВЉЕВИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Радосављевић (Ђорђе) Драгутин (1894–1916), кадровац 4. пука. Погинуо је у Албанији.

Радосављевић (Радисав) Драгомир (1887–1916), заробљен 1915. Умро је у заробљеништву 1916.

Радосављевић (Радисав) Милинко (1885–1915), жандармеријски поднаредник. Умро је од тифуса у ужичкој болници, јануара 1915.

Радосављевић (Влаисав) Нешо (1891–1916). Умро је у болници на Солунском фронту, 1916.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Радосављевић (Ђорђе) Војин (1885– око 1930). Пре Првог рата служио је у пограничној жандармерији

на Дунаву. Учесник одбране Београда, прешао Албанију, борио се на Солунском фронту. После рата као жандармеријски наредник службовао је у Мокрој Гори и Прибоју. Умро у Прибоју.

Радосављевић (Радисав) Милисав Добош (1883–1945). Пре рата служио је у пограничној жандармерији. Учесник одбране Београда (рањен), повукао се преко Албаније, борио се на Солунском фронту. Одликован „Медаљом за храброст“. После рата вратио се у село где се бавио земљорадњом. Сахрањен је на Збојштитчком гробљу.

Радосављевић (Нешо) Петар Таласан (1877–1954). Прешао је Албанију, борио се на Солунском фронту. Није се женио. Пре Другог светског рата чувао стоку на златиборским суватима. Сахрањен је на Збојштитчком гробљу.

СЕКУЛИЋ

УЧЕСНИЦИ – ПОГИНУЛИ:

Секулић (Милош) Илија (1882–1914), војник II позива, 1. чете, 2. батаљона, 4. пука. Погинуо на Шушњару код Лазаревца, у октобру 1914.

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Секулић (Милош) Гојко (1885–1922). Прешао Албанију, борио се на Солунском фронту. После рата служио је у жандармерији. Сахрањен је на Збојштитчком гробљу.

СТАНОЈЕВИЋ⁸⁸

УЧЕСНИЦИ – ПРЕЖИВЕЛИ:

Станојевић Ђоровић (Млађен) Видоје (1891–1961), земљорадник (сточни трговац у међуратном пе-

⁸⁸ Милорад (Новак) Станојевић (1887–1913) из Љубања, каплар 4. пука, погинуо на Брегалници 1913.

риоду), каплар у 23. кадровском пуку у Штипу, 1913. године. Учесник у Бугарског рату на Брегалници, 1913. У саставу 4. пука I позива борио се на Мачковом камени 1914. године. Рањен на Јавору приликом повлачења 1915. године. Вратио се кући. Сахрањен је на Збојштитчком гробљу.

Станојевић (Богосав) Крсто (1893–1945). Завршио је ковачки занат. Каплар у 4. кадровском пуку. У борбама на Цигли, у августу 1914. године, одликован „Сребреном медаљом за храброст“. Прешао Албанију, борио се на Солунском фронту. После рата активирао се у чину наредника. Службовао у Команди града (војни одсек) Ужица. Заробљен у априлском рату 1941. године и одведен у заробљеништво, у Немачку. Одмах по доласку из заробљеништва, умро је у Ужицу. Сахрањен је на Збојштитчком гробљу.

Учесници – погинули: 29

Учесници – преживели: 31

Укупно: 60

Податке прикупио: **Данило Станојевић**

Током рада на прикупљању података са надгробних споменика и из црквених матичних књига рођених и умрлих, истраживачи су пронашли да се, за поједине погинуле ратнике, време и место смрти разликује од података из литературе, архивске грађе из Војног архива Београд и Пописа војних и цивилних губитака Краљевине Србије 1914–1918.

На спомен-плочама погинулих ратника на Дому културе у Колишевици (за Равни, Никојевиће, Колишевицу, Скржути и Вране), у Љубањама и Збојштици,

уписани су изгинули у ратовима 1912–1918. године. Међутим, нису сви уписани, из одређених разлога (сиромашно стање породице погинулих, немарност или нешто друго). Према доступним изворима, до сада се поуздано зна да је на спомен-плочи у Колишевици уписано 18, у Љубањама 5 и Збојштици 5 ратника који су погинули у Балканским ратовима 1912. и 1913. године, што се поименично види у тексту по фамилијама (напомене, фусноте).

Истраживачи – сарадници на терену пронашли су (надгробни споменици – крајпуташа) имена 23 ратника који су погинули – умрли у рату 1914–1918. године, а нису нигде уписани или забележени. Из Равни 5 ратника, Никојевића 5, Љубања 5, Збојштице 3, Колишевице 2, Скржути 2 и Врана 1 ратник.

11. ИЗВОД ИЗ РЕЦЕНЗИЈЕ

Професор Милић Радовић окупио је групу ентузијаста из јужних села општине града Ужица да у поводу 100 година Првог светског рата сакупе имена свих његових учесника. Свестан обимности овог посла ангажовао је сараднике који су прихватили задужења: Југослав Обреновић за Колишевицу, Милован Цицварић за Никојевиће, Мирко Топаловића за Скржуте, Митар Стевановића за Вране, Миломир Смиљанића за Равни и Данило Станојевића за Љубање и Збојштицу. Пошто више нема живих сведока овог рата, истраживачи су имали тежак задатак да прегледају све сачуване приватне читуље, црквене матичне књиге, да попишу споменике на локалним гробљима, као и крајпуташе, а потом да истраже и запишу сачувана казивања тих ратника која су се преносила с колена на колена, како се у прошлости „чувала“ наша историја.

Први светски рат је био планетарни догађај који је указао на дубоку подељеност великих сила, и да се та подељеност ништа није смањила ни по завршетку рата. Чак та супротстављеност ће довести и до Другог светског рата, који исто тако налаже да се попишу и његови учесници и да се на тај начин сагледа којом ценом је српски народ платио данашњи статус на Балкану. Он сигурно ни изблиза не одговара српским жртвама које су положене да би се на овим просторима слободније, боље и срећније живело.

Поред детаљног распореда војних јединица српске војске, описане су и главне битке Првог светског рата, време одигравања, исходи тих битки, а потом и стра-

дања српског народа. Улазак Бугарске у рат на страни централних сила, довео је до преокрета ратне среће на Балкану. Српска војска је била принуђена на повлачење преко Албаније. Повлачење је изведено у зиму 1915/16, по дубоком снегу преко албанских планина са слабом обућом, одећом и скромним или скоро никаквим резервама хране.

Изразак на Јадранско море, даље страдање наше војске и цивила. Италијанска и француска морнарица је оклевала да прихвати изнемоглу српску војску у Медовском заливу, због чега су изнурени Срби наставили марш поред морске обале, кроз мочваре и ритове од Драча до Валоне. Ултиматум руског цара Николја II савезницима да прихвате изнурене ратнике или ће Русија да склопи сепаратни мир са Немачком, и коначно прихватање српске војске на грчко острво Крф. Није сва војска била смештена на Крфу. Један део је пребачен у северну Африку у Бизерту, а већи део избеглица у Француску. На Крфу се војска опоравља, реорганизује и запоседа положај на северним границама Грчке где са савезничким јединицама формира Солунски фронт.

Битка на Кајмакчалану, септембра 1916, представља најаву победоносног похода српске војске у ослобођење Отаџбине, на који ће се чекати у рововима македонских планина пуне две године. Када је учитељица Љубица Чакаревић, пешке стигла из Србије на Кајмакчалан, добила је признање од српских војвода да огласи почетак пробоја Солунског фронта, пуцњем из артиљеријског оруђа, 15. септембра 1918. године, српски војници у ослободилачком маршу се нису зауставили до 11. новембра 1918. године када је коначно завршен Први светски рат капитулацијом Немачке и Аустро - Угарске.

Овај преглед редоследа догађаја Првог светског рата дат у овој књизи, помаже сутрашњем кориснику ове публикације да схвати сву величину подвига, не само српског војника, него и свег српског народа. Слобода и нова држава са „јужнословенском браћом“ плаћена је неизмереном ценом. Србија је поднела огромне жртве, изгубила је скоро трећину свег народа, са огромним, не само материјалним штетама, већ и оним које се односе на заостајање у биолошком развоју, уништењем културних добара, девастацијом природних простора, насеља, привредних ресурса.

Други део ове својеврсне споменице односи се на имена свих учесника овог Србима наметнутог рата. На почетку споменарског именика прво су уписани одликовани војници, носиоци ордена Карађорђевог звезде.

Читање овог Споменара није читање неког сувопарног списка, већ поред имена одликованог војника следи и кратак опис подвига због кога је одликовање и стечено.

Споменица почиње потпуним списком погинулих и преживелих учесника у Првом светском рату. Уписана су имена из Равни, Никојевића, Колишевице, Скржути, Врана, Љубања и Збојштице.

Аутори су у списковима прво наводили погинуле, а потом преживеле учеснике. Ради лакшег коришћења, имена су уписана по азбучном реду презимена. И код ових спискова, трудом истраживача, бележена су сачувана казивања која име учесника представља у пунијем светлу.

На крају треба рећи да овај Споменар даје пуније податке о учесницима Првог светског рата. Нарочито је значајан у оном делу где се из таме заборавља поједи-

ни учесници враћају у стварност, како би потомцима и не само њима, могли да буду у вечном сећању које им и припада.

Надајмо се да ће овај Споменар учесника Првог светског рата бити подстрек, да за примером наведених села крену у посао и остала насеља како би добили потпуне спискове учесника ослободилачких ратова за цео Златиборски округ, а зашто не и све учеснике које је мобилисала Краљевина Србија. Испуњење тог задатка, навело би остале истраживаче наше прошлости да исте споменаре урадимо и за учеснике Другог светског рата.

Јул 2020.

Др Илија Мисаиловић

12. ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

12.1. ИЗВОРИ:

Војни Архив, Београд, Фонд Народни Пантенеом: свеска 202 и 203. *Извештаји ојштина Ужичкој среза о поинулим у ративима 1912–1918. од 20. фебруара 1930.*

Војно-историјски институт Београд, Архив српске војске. *Губици 3. батаљона 4. пешадијској љука 1916–1920.*

Историјски архив, Ужице: *Матичне књиге сиротијске цркве Св. Петра и Павла, поиноколи рођених и умрлих од 1860. до 1900. године*

Надгробни споменици на гробљу у Равањском пољу

Крајпуташи у Равнима

Спомен-плоча изгинулим ратницим 1912–1918. на Дому културе у Колишевици

Надгробни споменици у гробљима „на Вршчићу, „код Црквице“ и у Пољавића гробљу у Никојевићима

Крајпуташи у Никојевићима

Матичне књиге Дрежничке цркве од 1930. (Колишевица, Вране и Скржути од 1930. до данас припадају Дрежничкој парохији)

Прота Радоје Цвијовић: *Белешке о старим ратницима из Колишевице* (у рукопису)

Рацо Павловић: *Фамилија Павловића из Колишевице* (у рукопису)

Надгробни споменици у гробљу на Црквини у Колишевици

Надгробни споменици у Скржутском гробљу

Крајпуташи у Скржутима

Надгробни споменици на сеоском гробљу у Вранама и засеочком гробљу Миловановића (преко Рзава)

Историјски архив, Ужице: *Матичне књије ужичке цркве Св. Ђорђа у Ужицу од 1960. до 1945. године*

Надгробни споменици у гробљу на Шанцу, Прљевића, Гудурића и Ненадића гробљу у Љубањама

Надгробни споменици у Збојштичком гробљу у Барама и Опанковића гробљу у Збојштици

Споменици-крајпуташи на територији Љубања и Збојштице

Спомен-плоча изгинулим 1912–1918. на цркви Св. Ђорђа у Ужицу (уписан један мањи број погинулих ратника из Љубањаи Збојштице)

Спомен-чесма изгинулим 1912–1918. на Поповој Води (уписано неколико погинулих ратника из засеока Прљевића из Љубања)

Спомен-плоча изгинулим ратницима 1912–1918. на згради Основне школе у Љубањама

Спомен-чесма изгинулим ратницима 1912–1918. у Збојштици

Казивање потомака ратника из Равни: Љубомир Маринковић, Милош Маринковић, Љубомир Лучић и Драгиша Ојданић

Казивање потомака ратника из Никојевића: Павле Павловић, Милоје Дуњић, Бране Мијаиловић, Драган, Богдан, Милан и Радмила Милинковић, Ђорђе Терзић, Радован Миловановић, Раде и Јован Цицварић, Милинко Дабић, Вук Поњавић, Првослав Ковчић, Милица Јанковић, Добривоје Милошевић и Драгослав Поњавић

Казивање потомака ратника из Колишевице: Петар Вранић, Момчило Вранић, Владе Ристановић

Казивања потомака ратника из Врана: Арсовић Драгутин, Раденко Јоковић, Алексије Леко Стевановић

12.2. ЛИТЕРАТУРА

Иван Павловић, *Из наше офанзиве 1914*. Бој на Крстацу 22. новембра изнад Пожеге 1914. Нови Сад, 1928

Миливоје Алимпић: *Солунски фронт*, Београд 1967.

Петар Томац: *Први светски рат 1914–1918*. Војно-издавачки завод, Београд, 1973.

Љуба Поповић, Милун Раонић: *Инијернирци Ужичкој краја 1916–1918*. Ужички зборник бр.7. Титово Ужице, 1978.

Богумил Храбак: *Дејства добровољачко-четничких јединица у Ужичкој војсци у лето 1914*. Ужички зборник бр. 9, Титово Ужице, 1980.

Миливоје Антонијевић: *Ужичани у Првом светском рату*, Титово Ужице, 1986.

Томислав С. Влаховић: *Вишезови Карађорђевог звезде*. Београд, 1989.

Михаило Зотовић и други: *Историја Титовог Ужица*, Београд, 1989.

Раде Познановић: *Изгинули у ратовима 1912–1918 из Ужичкој окруа*. Ужице 1998.

Димитрије Топаловић: *Хроника Равни, Никојевићи, Равни, Скржути, Вране, Колишевица, Београд*. Ужице, Равни, 1998.

Раде Познановић: *Век школе у Равнима*. Ужице, Равни, 1999.

Драгутин Радовић: *Радовићи из Равни на Златибору*. Београд, 2003.

Данило Станојевић: *Љубање и Збојштица, мноџрафија*. Ужице, 2003.

Љубомир Сараманди: *Ходочашће на Крф*. Београд, 2004.

Слободан Стевановић: *Родослов Стевановића из Врана (равански)*. Ужице, 2005.

Биографски лексикон Златиборског округа. Београд, 2006.

Душан М. Бабац: *Српска војска у Великом рају 1914–1918*, Београд 2013.

Мира Радојевић, Љубодраг Димић: *Србија у Великом рају 1914–1918*. Београд, 2014.

Раде В. Познановић: *Јунаци Карађорђевог звезде ужичког краја*. Ужице, 2015.

Данило Станојевић: *Златиборци на Солунском фронту 1916–1918*. Златиборски летопис бр. 2. Чајетина, 2018.

Слободан Тодорић: *Златиборски Тодорићи из Равни*. Београд, 2018.

Попис војних и цивилних губитака Краљевине Србије у људству у Првом светском рату, Београд, 2019.

13. SUMMARY

On the occasion of marking the World War I centenary, Ph.D. Milić Radović, a retired professor at the Faculty of Organizational Sciences, initiated, designed and financed the realization of the project “The List of the participants (the killed and the survived) in the Great War (1914-1918), from the villages: Ravni, Nikojevići, Koliševica, Skržuti, Vrane, Ljubanje and Zbojštica”, as a token of gratitude and respect for our ancestors’ brave deeds. Serbian people witnessed to heavy casualties the Great War inflicted upon the Serbian army. The merits of the Serbian army and many individuals for ending the war are outstanding, and the serious casualties Serbian people suffered certainly deserve to be recorded and remembered. The researchers, namely the collaborators engaged in the project, have used all the relevant sources, including archival documentation, registry of births, church books, commemorative plaques, tombstones, cenotaphs, chroniclers’ data, along with the latest writings on the subject.

The publication of the book “The Heroes of their Homeland” has been enabled by all of the above. This issue consists of two interconnected units. The first part is a brief introduction to the warfare of the First World War, the military formations in which the soldiers had been mobilized, the great contribution and the heroism of the people from the aforementioned villages. The second part lists the names of the killed and the survived participants in the WW I (1914-1918), originating from the villages: Ravni, Nikojevići, Koliševica, Skržuti, Vrane, Ljubanje and Zbojštica.

During the war, 382 soldiers from these villages sacrificed their lives for their homeland. They laid their lives on the battlefields of Cer, Jagodnja, Mačkov kamen, Višegrad, Cigla, Crni Vrh on Šušnjar, Vrapčje brdo on the Kolubara. A great number of them died during the retreat of the Serbian army across Albania to the Greek island of Vidos, while others died in the war theatre of the Thessaloniki (Salonika) front: Gorničevo, Čegan Kočebej, Kajkamačalan, Floki, Siva stena, Ivenska and Bradasta kosa, Grunište, Crna reka, Veternik and Dobro Polje.

In order to make the research results easily accessible, one part of the project has been presented in the form of an e-book. The project was supported by the National Museum of Uzice, whose task, among others, is to promote the cultural and historical heritage.

The List of Participants in the World War I (1914-1918), from the villages: Ravni, Nikojevići, Koliševica, Skržuti, Vrane, Ljubanje and Zbojštica

Publisher

National Museum of Uzice

For the publisher

Slavica Stefanović

Authors

Milić Radović, PhD

Stanojka Milivojević, Museum expert advisor, Historian

Danilo Stanojević

Research associates

Milomir Smiljanić, Graduate economist

Milovan Cicvaric, Mechanical technician

Jugoslav Obrenović, Bachelor of Law

Mirko Topalović, MA in History

Mitar Stevanović, Graduate engineer (agr.) in animal science

Reviewer

Ilija Misailović, PhD

Copy editor

Valentina Zlatanović Marković, PhD

Translation into English

Marija Todorović,

Digital Preparation

Nikola Ćosić

Printing house

Bratis, Uzice

Circulation

500

EDITOR'S NOTE

On the occasion of marking the World War I centenary, Ph.D. Milić Radović, a retired professor at the Faculty of Organizational Sciences, initiated, designed and financed the realization of the project “The List of the participants (the killed and the survived) in the Great War (1914-1918), from the villages: Ravni, Nikojevići, Koliševica, Skržuti, Vrane, Ljubanje and Zbojštica”, as a token of gratitude and respect for our ancestors’ brave deeds. Serbian people witnessed to heavy casualties the Great War inflicted upon the Serbian army. The merits of the Serbian army and many individuals for ending the war are outstanding, and the serious casualties Serbian people suffered certainly deserve to be recorded and remembered. The researchers, namely the collaborators engaged in the project, have used all the relevant sources, including archival documentation, registry of births, church books, commemorative plaques, tombstones, cenotaphs, chroniclers’ data, along with the latest writings on the subject. The creation of this issue has been enabled by all of the above. In order to make the research results easily accessible, one part of the project has been presented in the form of an e-book. The project was supported by the National Museum of Uzice, whose task, among others, is to promote the cultural and historical heritage.

INTRODUCTION

Today, when we celebrate the centenary from the beginning of WWI, the role and the contribution of the Serbian army in the warfare is seen in a clearer perspective. This is also the moment for us, as their descendants, to ask ourselves what indeed have we done for these numerous and brave warriors in order to rescue their names from oblivion? This question is particularly significant because Serbian people still have a long-held belief that the more we respect our ancestors, the more our descendants will respect us.

Despite of the fact that the war happened so long ago and there are almost no survived participants, and although it is hard to get the basic information about the participants (their surnames, middle names and first names, exact birth and death dates, their roles in the war, places of their burial, etc.), an appropriate research should be carried, especially based on the field work. It would enable making a full list of participants in the Great War who originated from the Kingdom of Serbia. The list should include both the data about the killed and the survived. Currently there are certain records in the form of memorial stone plaques inscribed with the names and surnames of the dead. There are numerous monuments dedicated to the WWI, as well as literature, village chronicles and various collections of records on war events. There are also individual monuments, especially cenotaphs, containing a certain amount of information about warriors. However, as time passes, they slowly decay, turn illegible or gradually fade completely.

There is also a very extensive list of military and civilian casualties of the Kingdom of Serbia in the First World War, which was published in 2019. The list only contains the names of the people who died, but there is no more extensive data about them. In most cases it is impossible to recognize a particular individual because several people appear under the same name, lacking the birth dates or any other specific data. Another problem is the lack of recorded data about the ones who survived the war, and how they managed to do so.

The process of creating a thorough and permanent record of the people who took part in such a significant war is neither an easy nor a minor endeavour, especially because the relevant events took place around a hundred years ago. Nonetheless, if the process is started in an organized way, with ready-made procedures and instructions, if the concept is supported by the warriors' descendants, and finally, if digital technology is properly used, it can be carried out successfully even with a limited amount of money. Since we live in an era of digital technology, we therefore need to make digital monuments. In this way, these records become globally available, handfull for editing with unlimited number of pages, easily updated at any moment, practical when it comes to storage space and economical in terms of financial support.

Furthermore, this list would preserve the memories of brave Serbian warriors, raise the awareness of present and future generations about the importance and contribution of the Serbian army in the war, as it would also reduce the chance of falsifying historical facts.

A list with relevant data and historical facts presented in digital form would represent a kind of digital monument.

A great example that this idea can become reality is set by the work done in 7 villages in the municipality of Uzice, which has continued within a year. The idea to make a paperback and digital form of a full list of the participants (the dead and the survived) first arose on the occasion of celebrating the 100th anniversary of the WWI. A motivational explanation was put forward on the reasons why it is important to undertake this project precisely on the centenary of the Great War. Volunteers eager to participate in this project quickly applied, and they were mostly well educated people: lawyers, historians, economists, etc.

The research tools (procedures, instructions, forms) were created, starting from the memorial plaques with the names of the dead. The following volunteers applied for conducting the data survey: Obrenović Jugoslav for the village of Koliševica, Cicvarić Milovan for the village of Nikojevići, Topalović Mirko for Skržuti, Stevanović Mitar for Vrane, Smiljanić Milomir for Ravni and Stanojević Danilo for the villages of Ljubanje and Zbojštica.

The list of the warriors from the aforementioned villages within the Zlatibor region was completed due to all the available data sources and relevant methods of verification, including the conversations with the warriors' descendants, tombstones, cenotaphs, books, collections of printed writings, monographs, registers, archived documentation, military archives, and also a digital record of military and civilian casualties in the Kingdom of Serbia in the WWI. Of course, not all data were found, but the advantage of digital recording is that it can be easily updated at any point.

Having in mind that not everyone uses the Internet, the data are also published in a printed form. It was purposeful due to this great number of participants. The scope, completeness and reliability of the data are not the same in all villages. More data were obtained in those places where a research had been carried before, with the help of the war participants who were still alive and with their relatives of the same age. The survey in the villages Ljubanje and Zbojštica was partially conducted 25 years ago. This further confirms the great need for finalizing the project as soon as possible, while the relevant data can still be found.

In addition to data about the participants in the war, appropriate texts from the relevant historical literature were also collected. They refer to the background and the causes of the WWI; the behaviour and attitude of the Greek government and the people of Corfu towards the Serbian government and army; a brief account of the events of the war; the opinion of certain important contemporaries on the role, contribution and heroism of the Serbian army; the heroism of the participants in the war from these 7 villages of the Zlatibor region.

The significance of this project was recognized by the National Museum of Užice and it made every endeavour to prepare materials for printing the book and making a digital version. Historical texts relating to Serbia and the Serbian army as a whole have been translated into English in the digital form, which is going to be available in a full and an abbreviated version. The unabridged one is going to contain everything that is included in the book, while the shortened one is going to contain the texts referring to Serbia and the Serbian army as a whole, an English translation of it, and a list of warriors that is not going to be translated. The reader

should be able to choose which version they want to watch, read or listen to. This means that a digital document or an e-book can be covered with appropriate music and spoken text.

The list was successfully completed with the help of many people, particularly Dragica Jevtović and Slavka Mitričević.

If someone holds the belief that the past and history are irrelevant, and that only the present and the future matter, they should carefully read a few words of wisdom by our Nobel-winning author Ivo Andrić:

“Only ignorant and unreasonable people can think that the past is dead and forever separated from the present by an impassable wall. The truth is, on the contrary, that everything that man used to think, feel and do is inextricably woven into the ways we think, feel and do today. To bring the light of scientific truth in the events from the past indeed means to serve the present”.

Radović Dr. Milić, retired professor of FON

1. THE WORLD WAR I 1914-1918

1.1. THE MOTIFS AND THE BACKGROUND

At the beginning of the 20th century, Vienna saw Serbia as a major obstacle in the path of the further expansion of the Habsburg monarchy. Serbia was perceived as a state that encouraged its ethnic minorities and other Yugoslavs to revolt against the Dual Monarchy, but also as a country whose war exhaustion should be used to the best advantage of the Monarchy. The outbreak of the war was next on the historical agenda. On one hand, this situation was inconvenient for a country like Serbia. On the other hand, such a course of events was precisely what the Dual Monarchy and Germany aspired to. This was confirmed by the War Council in Berlin in December 1912. Namely, the Ministry of Foreign Affairs was asked to help generating a diplomatic crisis, which was used as a cause for starting a preventive war. A meeting held in the autumn of 1913, between Count Leopold von Berchtold and Franz Ferdinand, the Austro-Hungarian presumptive heir to the throne, persuaded Wilhelm II, the current Minister of Foreign Affairs, that the Dual Monarchy was under “an unbearable” pressure from the Slavic population. He arrogantly advocated the policy that “Slavs were not meant to rule, but to serve”, concluding that “the relation between Serbia and the Dual Monarchy can’t be other than the one of dependency of the lesser to the greater, as it is in the planetary system”. If Serbia refused the demanded obedience, he thought that it should be forced to do so. The following ut-

terance contains the message he wanted to convey in Vienna: “When His Majesty Emperor Franz Joseph makes a request, the Serbian government must obey; and if they refuse, then Belgrade should be bombed and kept in military occupation until His Majesty’s will is fulfilled...You can be certain that I firmly support you and that I am ready to draw my sword whenever your action makes it necessary.”

On June 1914, the Austrian army held large military manoeuvres near Tarčin in Bosnia, which were supposed to show strength, intimidate the enemies and present the intentions of the Dual Monarchy to Serbia. For these reasons, the army was supplied with superb military equipment, and the manoeuvre plan simulated an attack on Serbia, including operations to repel a possible side attack by the Montenegrin army. That was the reason why Archduke Franz Ferdinand, the Austro-Hungarian heir to the throne, came to Sarajevo on Vidovdan (Serbian national and religious holiday celebrated on June 28th), accompanied by his wife Sofia. English historian A.J.P. Taylor compared this archduke’s decision to a parade the British king would stage on the streets of Dublin on St. Patrick’s Day. Realizing this was an act of a deliberate provocation, the members of the secret, youth and revolutionary organization called Young Bosnia, which strenuously opposed the annexation, plotted an assassination of the archduke.

Gavrilo Princip in a cell after the assassination of Franz Ferdinand

The assassination of Franz Ferdinand, the heir to the Austro-Hungarian throne, carried out by Gavrilo Princip on June 28, 1914 in Sarajevo, caused the Central Powers to start a war against the Entente Powers, for the establishment of world domination. However, the true causes of the World War I are indeed much deeper and its roots can be traced to much earlier times.

Franz Ferdinand leaves Beledija, Sarajevo, 1914

Encouraged by Germany, the Dual Monarchy accused Serbia of the events in Sarajevo and sent it an ultimatum on July 23, 1914, with a response time of 48 hours, which undermined the national independence of Serbia. The Serbian government rejected the ultimatum, not giving in the blackmail threats. Nikola Pasic, the Serbian Prime Minister and Minister of Foreign Affairs, took the Government’s response to the Austro-Hungarian embassy on July 25. In the evening, the Austro-Hungarian government, dissatisfied with the an-

swer (that was in fact the wanted one), ordered the mobilization of the army planned for the war against Serbia. At the same time, the Serbian government announced a general mobilization.

Thus began the four-year war in which Serbia suffered great material damages and the people and the army suffered tremendous losses. Serbia paid a disproportionately high price for the victory in the Great War. During the war, it lost an estimated 1,000,000 inhabitants. About 400,000 of them were conscripts, while the rest were civilians, which accounted for almost a third of the total population, or even about 60 percent of men. No other country which participated in the Great War paid with such a high price for its freedom.

2. A BRIEF CHRONOLOGY OF WAR EVENTS 1914-1918

1914

June 28 – The Assassination of Archduke Franz Ferdinand in Sarajevo

July 23 – Austria sends an ultimatum to Serbia

July 25 - Serbia responses to the ultimatum

July 28 - Austria declares war on Serbia

August 12 - Austrian troops cross the Drina

August 16-19- The Battle of Cer

August 27 - Austrian troops expelled across the Drina

September 8 – The Second Austro-Hungarian attack on Serbia

November 16 - The beginning of the Battle of Kolubara

December 2 - Austro-Hungarian troops occupy Belgrade

December 3 - Serbian troops counterattack

December 9 – The end of the Battle of Kolubara; the defeat of the Austro-Hungarian forces

December 15 - Serbian army liberates Belgrade and forces Austro-Hungarian troops out

1915

March- The beginning of preparations of the Austro-Hungarian command for a new attack on Serbia

October 5 - Allied landings begin in Thessaloniki

October 6 - The beginning of the offensive of the joint German and Austrian forces

October 9 – The fall of Belgrade

October 14 - Bulgaria launches war operations against Serbia; On October 16, they cross the Nis-Thessaloniki railway; Kumanovo falls on October 20 and Skopje on October 22

November 25 – Serbian Supreme Command issues an order for withdrawal to the Adriatic Sea

December 16 - The first Serbian troops arrive in Shkodra

1916

January 19 - An order to evacuate Shkodra is published

January - February – The evacuation of Serbian army from Albania to Corfu, Bizerte and other locations

April 11 - Serbian troops in Corfu start embarking to be transferred to Halkidiki

June-July – Serbian troops occupy the Kozuf-Lerin Frontline

August 17 – The preventive counteroffensive of Bulgarian troops

September 14 - The beginning of the counteroffensive of the Serbian army, which lasts until December 1916; the conquest of Kajmakalan

November 19 – The liberation of Bitola by Serbian, French and Russian troops

December – The transition of allied forces on the Thessaloniki Frontline to a defensive, trench warfare

1917

May 9 – The attack of the Second Serbian Army near Dobro Polje

May 21 - An order is issued to stop the attack

1918

June 23 - French government instructs General Franchet d'Espèrey to announce the preparations for the offensive operation

July 27 - the Serbian Supreme Command draws up the offensive plan

September 3 – September 9 - French and Serbian forces depart to the starting offensive positions

September 15 - Infantry attack on the Dobro Polje-Veternik sector

September 21 - Serbian troops break out on the coast of Vardar and occupy Kavadarci, German and Bulgarian forces withdraw on the Bitola-Dojran line

September 22 - French forces enter Prilep

September 29 – Serbian army liberates Skopje; Bulgaria signs the capitulation protocol

October 10 - The beginning of the battle for the liberation of Nis

October 15-30 - The battle for the liberation of Serbia

October 20-30 – The liberation of Montenegro

November 1 - The liberation of Belgrade and the whole of Serbia.

3. THE RELATIONSHIP BETWEEN THE GREEK GOVERNMENT AND THE POPULATION OF CORFU TOWARDS THE SERBIAN GOVERNMENT AND THE ARMY

The inhabitants of Corfu and the Greek government accepted the Serbian army and members of the state administration very cordially and with great hospitality, maintaining a friendly relationship with them all the time.

Greek Prime Minister Eleftherios Venizelos spoke before members of the Parliament on November 1, 1917, promising that Greece would help Serbia with all means at their disposal. His speech was applauded by all present deputies.

The news that the island will be placed under a protectorate and that 150,000 people will be transported to it, many of them suffering from infectious and other diseases, must have caused scepticism among the people of Corfu. At that time, there were about 100,000 inhabitants on the whole island, who knew well what life under the foreign rule meant. However, the behaviour and respect Serbian people showed towards the customs and property of the Corfiots, very quickly turned the climate of distrust into the cordiality of everyday communication.

In the newspaper “New Greece”, journalist Costas Paganis addresses Serbian Field Marchall Radomir Putnik with the following welcoming words: “Welcome to the island of

the Homeric princess, a tired old man, a military leader of a heroic people who did not succumb to the barbarian invasion...”.

The famous Italian diplomat Count Carlo Sforza noted: “Of all the foreigners who took turns in Corfu, the Serbs gained the most sympathy, and for several reasons: primarily because Serbian officials and officers who lived in the town acted as their most urgent duty was to spend all their money as soon as they received it, having no sense of thrift typical of Italian or French people, whose sense of frugality is even more developed; next, because Serbian soldiers, scattered in numerous small camps on the island, always respected the Corfu female population, while the Italians and the French sometimes acted as characters from Boccaccio’s tales. And the Serbs were especially favoured because none of them wanted to stay on the island. Instead, each soldier longed for his own piece of land in Sumadija District, or his home in Belgrade or Niš. “

Numerous memorials have been built in Greece, which testify to the period the Serbian army spent there during the First World War, and here is the list:

1. VIDO (Mausoleum dedicated to Serbian Soldiers in WWI, Stone Cross, Monument of Twinning of Kruševac and Corfu)
2. THE CITY OF CORFU (Serbian museum of Corfu)
3. GOUVIA (Memorial to the landing of the Serbian army).
4. AGIOS MATTHEOS (Memorial to the Heroes of the Drina Division, Memorial to Janus Jonulis who donated his own land for the Serbian military cemetery).

A monument was erected in the cemetery near the Mattheos camp with the following inscription: “Drina Division soldiers to their comrades from the wars with Austria-Hungary, Germany and Bulgaria 1914-15-16”. Verses of hopelessness are engraved on the monument, reminiscent of the pre-death message:

On the mounds abroad, Serbian flowers shall not grow.

Tell our children we will never reach them.

Say hello to the Fatherland, kiss your homeland,

A memorial of the struggle for freedom, let these mounds be.

The mausoleum - the ossuary on the island of Vido (Vidos) was built during the government of Milan Stojadinović, who came to live in Corfu in 1916, as a young official of the Ministry of Finance, and who later married here. The bones of the warriors from the cemetery that had already existed on Vido and from the Corfu military cemetery, whose names were known, were all transferred to the cassettes inside the mausoleum. A total of 1,232 cassettes was arranged in alphabetical order. The relics of 1,532 unidentified soldiers have been stored in two outer side bunkers. Above them, there is the face and the reverse of the Albanian Military Medal. And above the door of the mausoleum it is written: “Serbian heroes-Yugoslavia”. In 1940, the interior of the mausoleum was enriched with a mosaic named “The Albanian Golgotha”, by the academic painter Lazar Ličinoski.

In 1993, the Corfu municipal authorities ceded a building of great historical value in the very centre of Corfu to Serbia, located opposite the building of the Ionian Municipality, at Moustoxidi 19. This building, which was soon named the

Serbian House, consists of a museum dedicated to the time Serbs resided in Corfu from 1916 to 1918, and the honorary consulate of the Republic of Serbia.

The permanent museum exhibition was designed by General Milorad Prelević and consisted of eleven thematic units:

1. The Defence of Serbia 1915
2. The Retreat across Albania
3. The Evacuation of the Serbian army from the Albanian coast
4. Serbian Children and Schools in Corfu
5. Vido - the Island of Death
6. Serbian Military Camps in Corfu
7. The Reorganization of the Serbian Army in Corfu
8. The Serbian Government in Corfu
9. Cemeteries and Monuments
10. The Departure of the Serbian Army from Corfu
11. Relations between Serbs and Corfu during the Great War and Now.

This exhibition was on view until 2016, when a new permanent multimedia exhibition “Serbs in Corfu 1916-1918” was displayed in the renovated Serbian House in Corfu on April 18, 2016. In a modern way, using modern technologies, it cherishes memories and reverence for the glorious ancestors. The retreat took place after the glorious victories of 1914 under extremely difficult circumstances, the triple attack by Germany, Austria-Hungary and Bulgaria in 1915 and important battles during the retreat, who were forced to withdraw to save part of the state and people.

Serbian Museum in Corfu Old Town

The exhibition is a voice and an echo of the descendants, a memory and a devotion towards our ancestors, who chose the most difficult way to save a part of the Serbian state and people after their great victories in 1914 and the battles won in extremely difficult circumstances from 1916-1918. It remains as a monument to Serbian victims, but also a memory of the rapid recovery of the Serbian army, the continuation of the work of the government and state bodies and the place from which the army headed to the Thessaloniki front, the decisive point from which the victory in the WWI was gained.

A Detail from the permanent exhibition “Serbs in Corfu 1916-1918”

In the royal decree King Aleksandar Karađorđević passed on November 6, 1921, it was published that the Albanian Commemorative Medals would be awarded to 142,148 members of the Serbian army, including state officials and conscripts who took part in the Great Serbian Retreat. On the obverse of the medal there is a two-headed eagle with the image of the Regent with the inscription - "For His War Comrades, Alexander", and on the reverse is the text "For Loyalty to the Fatherland".

Albanian Commemorative Medal

4. THE ATTITUDES OF CONTEMPORARIES ON THE HEROISM OF THE SERBIAN ARMY

In order to better understand all the achievements of this small, but heroic Serbian army, it may be best to look at what contemporaries said about it.

German Emperor Wilhelm said of the Serbian people: "It is a shame that this small nation is not my ally".

The new Viennese "Greie Presse" wrote about the Serbian people in 1918: "It will remain a puzzle how the remnants of the Serbian army which managed to escape Mackensen's army, could later be made fit for battle. It is proof that the Serbian soldier is among the toughest warriors the global conflagration has seen."

The Cologne newspaper from 1918, states in the article "Psychology of the Retreat": "Few soldiers fought like the Serbian soldier did. He died where he had been ordered to stand his ground."

Field Marshal Mackensen

Field Marshal Mackensen: "I have an unusual admiration and love for people from Šumadija. You are a heroic nation, full of honour and pride; a nation with a great and brilliant future."

Austrian General Alfred Krauss held a high opinion of Serbs too: "I'd like to use this opportunity to note that we have come to know Serbs as worthy enemies. I considered them, and I

still see them as the strongest of our enemies in the military sense. Undemanding, clever, cunning, particularly mobile, well armed, abundantly supplied with ammunition, skilled at using the land, very well managed, stirred to battle by hate and enthusiasm, they inflicted much more difficulty to our troops than the Russians, Romanians and Italians did.”

Czech author Ervin Kisch, Corporal of the Eleventh Regiment of the Ninth Austro-Hungarian Division and participant in the Battle of Kolubara, made an interesting statement: “It was only in Serbia in 1914 that I realised that the freedom of small nations is a force stronger than the violence of the great and powerful ones”, he wrote. “Only here did I understand Chateaubriand when he said that a relentless force – the will, overcomes everything, and that might’s weakness is that it only believes in might”.

A Japanese professor at the school of medicine in Tokyo, chief of the Japanese Red Cross mission in Paris during the First World War, said in his speech: “Until this war, we, the Japanese, enjoyed the reputation of being the soldiers with the strongest spirit of warriorship. This time, we have to admit that the Serbian soldier has taken this primacy from us. Don’t mind, dear Serbs, that we are also slightly jealous of that.”

The Norwegian colonel Carsten Angel, 1915: “We arrived with little respect for Serbian soldiers, and we return full of admiration. We’ve seen a calm, confident, patriotic people. We have found the best soldiers in the world – brave, obedient, sober, resilient, willing to sacrifice their lives for their country and national idea.”

French Marshal Franchet d’Espèrey also expressed his excitement at the Serbian soldiers’ traits, which is why

Franchet d’Espèrey

he asked, almost poetically: “Who are those heroes who can say that they have deserved one of the greatest accolades in the world? They are peasants, almost all of them, they are Serbs, thick-skinned, sober, modest, unbreakable, they are free people, proud of their race and masters of their fields.”

Садржај

1. Реч издавача	5	10.1. Равни	63
2. Увод	7	10.2. Никојевићи	80
3. Први светски рат (1914–1918)	11	10.3. Колишевица	93
3.1. Узроци и поводи	11	10.4. Скржути	101
3.2. Кратка хронологија ратних догађања 1914–1918.	15	10.5. Вране.....	109
3.3. Однос грчке Владе и становника Крфа према српској влади и војсци.....	18	10.6. Љубање	115
3.4. Мишљење савременика о јунаштву српске војске	23	10.7. Збојштица.....	130
4. Улога и доприноси учесника првог светског рата из села Равни, Никојевића, Колишевице, Скржути, Врана, Љубања и Збојштице	25	11. Извод из рецензије	141
5. Повлачење ужичке војске преко Албаније 1915. године, боравак на Крфу	33	12. Извори и литература	145
6. Јунаци Карађорђевог звезда.....	43	12.1. Извори	145
7. Носиоци медаље за храброст	47	12.2. Литература.....	147
8. Изузетне ситуације и храбри поступци ратника.....	53	13. Summary.....	149
9. Обележавање четрдесетогодишњице пробоја солунског фронта у равнима.....	59	EDITOR'S NOTE	153
10. Учесници (погинули и преживели) у првом светском рату 1914–1918. године из села: Равни, Никојевићи, Колишевица, Скржути, Вране, Љубање и Збојштица	61	INTRODUCTION.....	155
		1. THE WORLD WAR I 1914-1918.....	161
		1.1. The Motifs and the Background	161
		2. A BRIEF CHRONOLOGY OF WAR EVENTS 1914-1918	165
		3. THE RELATIONSHIP BETWEEN THE GREEK GOVERNMENT AND THE POPULATION OF CORFU TOWARDS THE SERBIAN GOVERNMENT AND THE ARMY	169
		4. THE ATTITUDES OF CONTEMPORARIES ON THE HEROISM OF THE SERBIAN ARMY	175